

Kaj o tem menite vi?

V Sloveniji pa tudi drugod po Jugoslaviji že dalj časa ugotavljamo, da smo za stabilizacijo. Toda v večini primerov le načelno, saj v praksi še vedno delamo po starem. Skoraj tako kot v dobrih časih, ko smo kar naprej na debelo trošili, ne da bi nas ob tem kaj pretirano skrbelo, kako bo z letino, kakšen bo obračun, ko bomo od dohodka odšteli izdatke.

Kljub temu, da smo s tem ravnanjem končno le sodu izbili dno, se na najrazličnejših ravneh še vedno, kljub nadvse resnim opozorilom, vedemo neresno. Prisegamo sicer na stabilizacijo, toda le z besedami.

V praksi pa delajo mnogi še vedno povsem nasprotno. Čas je torej, da odločno in brez kompromisno obračunamo z vsemi, ki doslej sprejetih obveznosti nočejo ali ne znajo uresničiti. Med drugim tudi z nedelavnimi disciplinskimi komisijami in vsemi tistimi, ki zagovarjajo slabe delavce, da bi s tem zavarovali lastne interese in branili lastno pomanjkanje delovne vneme.

S tem v zvezi moramo seveda le podpreti misli tovariša Franceta Popita, ki je te dni poudaril, da je potrebno sprejeti nove, to je strožje predpise za kršitelje delovne discipline. Res ni več pretirano veliko časa za lažno solidarnost, za oportunistem in zagovarjanje neizpolnjevanja delovnih dolžnosti. Kdor ne želi delati, kdor ne vidi izhoda iz težkega gospodarskega položaja v boljšem, to je učinkovitejšem delu in kdor zagovarja dose-danjo prakso neodgovornega ravnanja, ta očitno ni za to, da se izвлеčemo in splavamo na varni breg.

In takih ljudi, kot kaže praksa, med nami ni tako malo. So tudi med vami posamezniki, ki ovirajo delo disciplinskih komisij in preprosto nočejo, da bi drugi več in bolje delali, saj bi morali v tem primeru tudi oni sami nekoliko bolj zavihati rokave? Ste za ukrepe disciplinske komisije ali tudi sami zagovarjate neodgovorno početje svojih sodelavcev? Kako je s tem vprašanjem, ki mu bomo morali v prihodnje posvetiti še več pozornosti v vašem delovnem okolju? Je vse v redu? Zares vse v redu?

UREDNIŠTVO DE

Mednarodni dan otroka. Za nas je to nova spodbuda, da se pomenimo o samopriskevku, otroških vrtcih, vzgoji, igračah... Ob tem pa moramo vedeti: veliko otrok v svetu vsak dan umre, ker nimajo najosnovnejšega, nimajo kruha. Naš posnetek torej ni izbran nak-

ljučno, je apel človeštvu, da zagotovi sedanji in prihodnjim mladim generacijam poprej kruh kot nevtronsko bombo...

Slika: Stojan Kerbler

Spopad z neodgovornostjo

IZ VSEBINE:

V tej številki DE objavljamo na 13. in 14. strani prilogo Sindikalni poročevalec šte. 9. V njem so:

Naloge in usmeritve RS ZSS za reševanje problemov gospodarjenja in pogojev pridobivanja dohodka

Stališča o razvoju in dograjevanju sistema obveščanja v združenem delu ter o vlogi in nalogah organizacij in organov Zveze sindikatov Slovenije

Sklep RS ZSS o pripravah občnih zborov osnovnih in drugih organizacij zveze sindikatov

Zakon o delovnih razmerjih naj bo resnično delavski zakon

Le delavci oblikovalci medsebojnih odnosov pri delu

Stran 2 in 3

Klepet v uredništvu

Družbene odnose raziskujemo, da bi jih spreminjali, razvijali, dograjevali...

Stran 6

Materialni okviri in stabilizacijske naloge v šolskem letu 1981-82

Izhod je v doslednem izvajanju zakona o svobodni menjavi

Stran 10

Delavci Saturnusa so se prejšnji teden odločili, da bodo 60. obletnico delovne organizacije praznovali kar na svojih delovnih mestih, v Velenju so sklenili, da velike proslave ob poimenovanju mesta v Titovo Velenje v soboto, 10. oktobra, ne bo, delavci Kolinske pa bodo vse proste sobote delali zato, da bodo povečali izvoz. To je le nekaj primerov razumevanja 21. seje CK ZKJ, ki je bila prejšnji teden in na kateri so spregovorili o najbolj kritičnih točkah našega političnega in ekonomskega trenutka.

Mnogi so torej pravilno razumeli oceno kritičnosti položaja in sprejete sklepe, saj v njih vidijo tudi izraz objektivnih dolgoročnih ciljev, ki vzbujajo optimizem, da bomo v naslednjem obdobju uspešnejši in učinkovitejši pri razreševanju gospodarskih tokov. Skrajni čas pa je tudi, da se prav v vseh okoljih soočimo ne le s svojim lastnim položajem, temveč, da se zavemo kritičnosti položaja tudi širše — v občini, območju, republiki. Zavedati pa se moramo tudi, da položaj, v katerem smo, ni brezizhoden, seveda le, če smo se pripravljeno

odpovedati dosedanjemu, nekaj let trajajočemu, neodgovornemu in potrošniškemu obnašanju in življenju. Prav to je namreč ob zunanjih vplivih še poglobljalo težave, ki so se začele pojavljati pred leti.

Politika ekonomske stabilizacije je prepogosto ostajala le mrtva črka na papirju, zapiranje v lastne meje je kljub opozorilom postalo pravilo, v medrepubliškem dogovarjanju so bili premočni posamezni interesi in zahteve, odgovornosti za skupen razvoj ni bilo. Zato je bilo v razpravi na 21. seji jasno poudarjeno, da moramo korenito spremeniti politiko in prakso svojega obnašanja, hkrati pa je bila dosežena idejna poenotenost o nekaterih ključnih vprašanjih, katerih razrešitev pomeni edini izhod iz današnjih težav.

Celovit in konkreten program dolgoročne ekonomske stabilizacije, ki ga pripravlja posebna komisija, ustanovljena pri zveznih družbenih svetih, v kateri so najbolj priznani strokovnjaki, ekonomisti, znanstveni delavci, politiki in drugi, bo zajemal tudi vrsto ukrepov za prilaganje po-

litike razvoja dejanskemu položaju. To pa pomeni tudi, da je nujno spremeniti tisti del ekonomske politike in njene instrumente, ki pogojujejo inflacijo, popraviti vse razvojne plane in jih uskladiti z možnostmi, zagotoviti dosledno usklajevanje in uresničevanje medrepubliških dogovorov in sporazumov, hkrati pa spodbuditi široko družbeno akcijo in nenehno aktivnost pristojnih organov v operativnem sprejemanju ekonomskih ukrepov.

Prvi pogoj za uspeh te široke družbene akcije pa je odločnost, da se v Zvezi komunistov takoj spopademo s pojavi oportunitizma, mlačnosti, izmikavanja odgovornosti in da odnos do socialističnega samoupravljanja ocenjujemo edinole skozi spoštovanje zakonskih določb, samoupravnih aktov, izvajanje samoupravnih sporazumov in dogovorov, za vsakršen primer izmikavanja pa na vseh ravneh terjamo odgovornost. Samo z doslednostjo, odgovornostjo in delom bomo zmogli premagati nakopičene težave in zagotoviti trdnější razvoj v prihodnje.

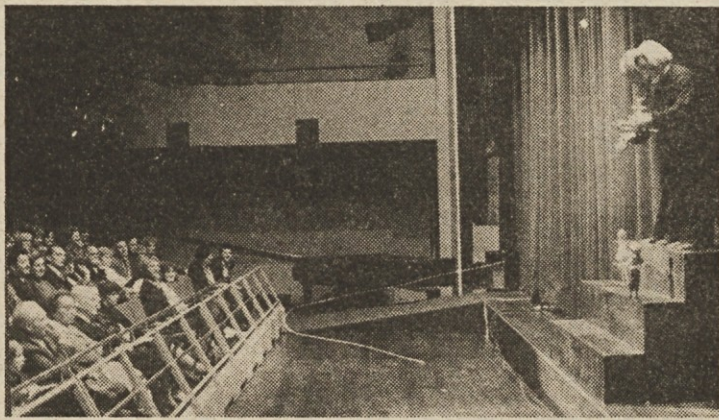
Majda Žlender

Od 5. do 9. oktobra je bila na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani 28. mednarodna razstava »Sodobna elektronika 81«. Na njej je sodelovalo in razstavljalo 525 razstavljalcev iz dvajsetih držav, od tega 389 tujih in 136 iz naše države.

Mirjana Jularič

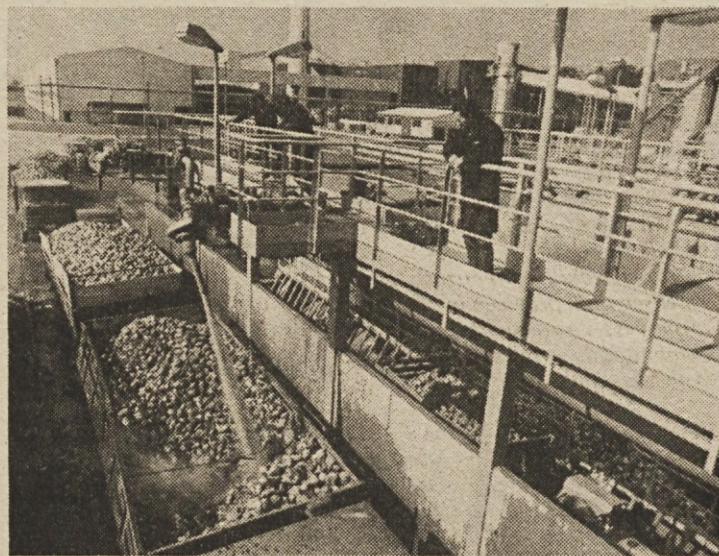
V Cankarjevem domu v Ljubljani so ob mednarodnem dnevu otroka ljubljanski lutkarji pokazali spored s kitajskega gostovanja. Med številnimi gledalci so bili tudi Sergej Kraigher, Lidija Šentjura, Vida Tomšič, Vinko Hafner in drugi družbenopolitični in kulturni delavci. Med odmorom so pokazali tudi odlomke iz spreda partizanskega lutkovnega gledališča. Pred predstavo pa je predsednica MK SZDL Nuša Kerševan izročila lutkarjem visoko jugoslovansko priznanje: plaketo kurirja Jovice.

Slika: A. Agnič

V Kranju je te dni odprta razstava oklepnih vozil in protiolepnih sredstev in orožij, ki jih uporablja naša armada. Razstavo je pripravil republiški sekretariat za ljudsko obrambo v sodelovanju z nekaterimi vojnimi poštami ljubljanskega armadnega območja. Poseben del razstave so fotografije iz »Nič nas ne sme presenetiti«, ki je bila lani v Kranju. Za razstavo je med občani zelo veliko zanimanje, posebno še med mladimi.

Slika: M. Kranjec

V ormoški tovarni sladkorja so te dni že začeli predelovati sladkorno peso. Spravilo pese je kljub začetnemu zatikanju v polnem razmahu, tako da so prvi desetisoči ton že v deponijah tovarne. Pridelovalci in predelovalci so kljub nekoliko slabši letini vsaj z odstotkom sladkorja v pesi lahko zadovoljni, saj ga je v letošnjem pridelku v povprečju že več kot 16 odstotkov.

Slika: M. Zaplatil

Zakon o delovnih razmerjih naj bo resnično delavski zakon

Le delavci so oblikovalci medsebojnih odnosov pri delu

Namen sprememb, ki jih bomo vnesli v zakon o delovnih razmerjih, je, da bi zakon čim bolj prepustil urejanje delovnih razmerij delavcem samim. V tem smislu bo novela zakona sprostila nekatera določila, kot na primer delovni čas, prerazporejanju delavcev itd., in s tem omogočila, da bodo delavci sami, glede na značilnost organizacije združenega dela, kjer delajo, oblikovali medsebojne odnose pri delu in zunaj organizacije združenega dela.

Družbenopolitični zbor in zbor združenega dela Skupščine SR Slovenije sta konec aprila letos razpravljala o predlogu za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih. Na predlog družbenopolitičnega zbora je zbor združenega dela sklenil odložiti sklepanje o predlogu zakona in zadolžil republiški izvršni svet, da skladno s predlogi, mnenji in stališči delovnih teles skupščine in zbora ter skladno z razpravo na seji zbora poda celovito analizo o uresničevanju zakona o delovnih razmerjih.

Nato je stekla široka javna razprava v okviru družbenopolitičnih organizacij: Zveze sindikatov Slovenije, ZSMS, SZDL, Gospodarske zbornice Slovenije in v združenem delu. Na podlagi ugotovitev javne razprave ter mnenj, stališč in pobud ustanov, ki se znanstveno in strokovno ukvarjajo s problematiko delovnih razmerij, je pristojna delovna skupina pripravila celovito analizo, ki podaja rešitve za spremembo in dopolnitev zakona o delovnih razmerjih.

O tem bo še ta mesec razpravljali izvršni svet Skupščine SR Slovenije kot predlagatelj, zatem pa še skupščina. Ob tem velja zapisati, da predlagane spremembe in dopolnitve zakona o delovnih razmerjih ne spreminjajo temeljnih načel, na katerih temelji veljavni zakon.

O tem, kaj bistveno novega prinaša novela zakona o delovnih razmerjih, smo se pogovarjali z Edvardom Galetom, svetovalcem izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije in vodjem sektorja za delovne razmere na republiškem komiteju za delo.

Z delom pridobljena delovna zmožnost je le interna usposobljenost

— Delovno zmožnost ter postopek za njeno ugotavljanje so v organizacijah združenega dela različno razumeli in jo seveda tako tudi pojasnjevali. Novi zakon bo menda ustrezneje določal delovno zmožnost, nekaj sprememb pa bo predvidoma tudi glede sklenitve delovnega razmerja?

»Sedanjí zakon sklepanje delovnega razmerja dokaj dobro ureja. Organizacije združenega dela in delovne skupnosti imajo te določbe zapisane v samoupravnih splošnih aktih in to torej naj ne bi povzročalo večjih težav. V praksi pa je tako, da nekatere organizacije združenega dela teh določb ne izvajajo dosledno. Sicer pa smo med razpravo iz združenega dela dobili tudi tole pripombo: postopek za sklenitev delovnega razmerja je predolg, saj ga zavlačuje tridesetdnevno pravno varstvo kandidatov. Upoštevati je treba, da se delovno razmerje ne sklepa samo zaradi uresničevanja srednjeročnih in letnih planov zaposlovanja, ampak predvsem zaradi fluktuacije delavcev. Zato mnoge organizacije združenega dela kršijo določila o dokončnem sklepu o izbiri kandidata in zaposlujejo kandidate takoj, ko so izbrani. V razpravi so predlagali, da bi rok ugovorov kandidatov skrajšali s trideset na osem dni.

V zvezi s to pripombo in skladno z zakonom o združenem delu, ki določa 30-dnevni rok za vložitev zahteve za varstvo pravic, bi bilo mogoče v zakonu o delovnih razmerjih le skrajšati rok za prijavo na oglas oziroma javni razpis od največ 15 dni na najmanj 8 dni.

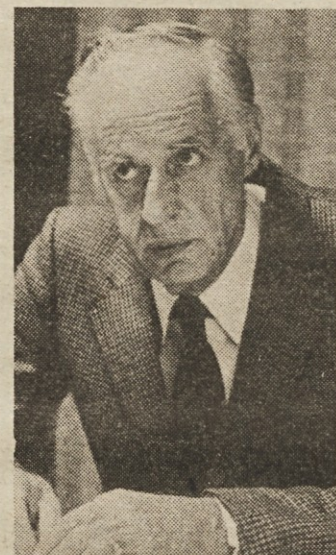
Z delom pridobljeno delovno zmožnost delavci organizacij združenega dela različno pojmujejo in razlagajo. Na primer, kot pridobljeno stalnost v delovnem razmerju, sposobnost za opravljanje del in nalog, delovne izkušnje, na podlagi delovnih izkušenj razvite sposobnosti, kvalitetno opravljanje del in nalog, oziroma celo kot strokovno izobrazbo.

Veliko vprašanj je bilo, za koliko stopenj strokovne izobrazbe je mogoče priznati z delom pridobljeno delovno zmožnost. Tu je treba upoštevati dejstvo, da je mogoče strokovno izobrazbo priznati le na podlagi opravljenega verificiranega vzgojno-izobraževalnega programa in poudariti, da je z delom pridobljena delovna zmožnost le interna usposobljenost za opravljanje določenih del in nalog, ki pa v nobenem primeru ne more nadomestiti strokovne izobrazbe.

Zakon naj bi to področje opredelil tako: z delom pridobljena delovna zmožnost so tista strokovna znanja, sposobnosti in spretnosti, ki si jih je delavec pridobil ali razvil z uspešno končanim usposabljanjem z delom ali z uspešnim opravljanjem del oziroma nalog neposredno v proizvodnem ali drugem procesu. Zaradi sistematike bi bilo treba ob definiciji z delom pridobljene delovne zmožnosti določiti tudi postopek za njeno ugotavljanje, vendar le toliko, kot to zdaj določa 43. člen zakona o delovnih razmerjih.

Da, za produktivnejšo izrabo delovnega časa

— Dosedanja zakonska ureditev ni omogočala učinko-

Edvard Gale: »Slehera pripomba, pobuda in mnenje, ki bo še prišla iz združenega dela ali od drugod, bo dobrodošla pri dokončnem oblikovanju novele zakona.«

vitega določanja in razporejanja delovnega časa in v zvezi s tem njegove učinkovitejše in produktivnejše izrabe, izrabe delovnih sredstev ter uresničevanje nalog, ki jih narekuje smotrna organizacija dela.

»Urejanje in razporejanje delovnega časa mora omogočiti in pospeševati produktivnejšo izrabo delovnega časa, večjo humanizacijo dela in uresničevanje politike zaposlovanja. Ustrezna smotrna ureditev delovnega časa je izredno pomembna za združeno delo. V ekonomskem smislu so dolžina, razporeditev in izraba delovnega časa tisti dejavniki, ki ob dani stopnji tehnologije in drugih pogojih delovnega procesa določajo obseg proizvodnje in s tem tudi družbeni standard. S socialnega vidika določa dolžina delovnega časa tudi tisti čas delavca, s katerim delavec svobodno razpolaga glede na svoje potrebe. To pa je njegov prosti čas. S primerom ureditvijo delovnega časa torej na eni strani varujemo delavca pred prehitro izrabo njegovih duševnih in telesnih sposobnosti, na drugi strani pa si s smotno organizacijo dela in učinkovito izrabo delovnih sredstev, kljub postopnemu skrajševanju dolžine delovnega časa, prizadevamo obdržati in tudi povečati stopnjo produktivnosti dela.

Zakon o delovnih razmerjih sicer določa, da delavci določajo delovni čas in njegovo razporeditev s samoupravnim splošnim aktom v skladu z zakonom tako, da bodo zagotovili izpolnjevanje nalog in potreb, ki jih narekujejo smotrna organizacija dela ter čimbolj popolno, učinkovito ter smotno izkoriščenost delovnih sredstev in delovnega časa, vendar pa hkrati določa 42-urni delovni teden za vse delavce, razen za delavce v temeljnih organizacijah združenega dela s sezonskim značajem dela in v izjemnih primerih. Le v organizaciji združenega dela s sezonskim značajem dela se delovni čas lahko razporedi tako, da v

določenem obdobju med letom znaša več kot sedem ur na dan, v preostalem obdobju leta pa manj kot sedem ur na dan. Pri tem pa skupni delovni čas ne sme biti v povprečju daljši kot 42 ur na teden.

Novela zakona predvideva: — obveznost razporediti delovni čas v sezonskih dejavnostih tako, da traja v sezonskem času dalj, manj pa zunaj sezone.

— možnostčasne izjemne prerazporeditve delovnega časa med letom v primerih višje sile ali izjemnih okoliščin (prekinitve dobave energetskih virov, okvare na strojih, ovire v dobavi materiala in podobno), zaradi katerih pride do zmanjšane ali povečanega obsega dela, ali pa je treba delo celo prekiniti.

Vse bolj se pojavljajo zahteve, da bi pod določenimi pogoji določili polni delovni čas, ki bi lahko bil tudi krajši od 42 ur na teden — najmanj 36 ur na teden — za vse delavce v temeljnih organizacijah združenega dela, predvsem materialne proizvodnje. Z uvedbo takega delovnega časa bi dosegli daljši obratovalni čas in s tem produktivnejše izkoriščanje delovnih sredstev, izboljšali pa bi tudi težje delovne razmere in s tem zmanjšali izplačila za dodatke na posebne okoliščine dela, zmanjšali bi bolniške izostanke, za marsikateri poklic ukinili beneficirano delovno dobo, zmanjšali bi število delovnih invalidov, nena zadnje pa bi s tem brez širjenja proizvodnih zmogljivosti in brez novih naložb odpirali nova delovna mesta. Seveda bi morala biti uvedba najmanj 36-urnega delovnega tedna, kot polnega delovnega časa, nujno pogojena z višjo produktivnostjo dela in dohodkom ter z večjo zaposlitvijo delavcev.

Novela zakona naj bi omogočila uvedbo polnega delovnega časa, ki traja manj kot 42 ur na teden, torej le v primeru, če bodo znani in preverjeni rezultati analize organizacij združenega dela, iz katerih bo razvidna smotnost, ekonomičnost ter humanost določanja takšnega polnega delovnega časa.

Zakon naj bi torej le določil pogoje za uvedbo polnega delovnega časa, ki traja manj kot 42 ur na teden, toda ne manj kot 36 ur tedensko; v družbenem dogovoru o urejanju in razporejanju obratovalnega in delovnega časa v Sloveniji pa bi te pogoje podrobneje razčlenili.

— Sedanja zakonska določba, ki predvideva možnost, da delavka lahko sklene delovno razmerje s krajšim delovnim časom, kadar to terjajo otrokove koristi, je nedosledna. Kako bo to urejeno v novem zakonu?

»Odgovori anketiranih organizacij združenega dela so pokazali, da se v samoupravnih normativnih praksi ta določba ni uveljavila. Organizacije pod

tem pojmom v glavnem razumejo obveznost ureditve primerov v zvezi z varstvom materinstva in ne urejajo tega vprašanja kot posebne ugodnosti za zaposlovanje žensk, ne opredeljujejo pojma otroka, pojma koristi otroka, niti postopka za uvedbo krajšega delovnega časa oziroma izvajanja te možnosti za delavke. V združenem delu predlagajo, da bi zakon določil pravico delavke, da začne v primeru, če ima za to razlog, delati s krajšim delovnim časom od polnega, z razliko od dosedanje ureditve, ko ima delavka le možnost, da zaradi koristi otroka dela s krajšim delovnim časom. Drugi zopet predlagajo, naj bi to pravico delavke vezali na kadrovske in druge plane organizacij združenega dela, ker ponekod ni mogoče zagotoviti del oziroma nalog, ki se opravljajo v krajšem delovnem času.

V zakonu naj bi torej predvidevali možnost, da ima delavka pravico opravljati delo s krajšim delovnim časom, če tako terjajo koristi otroka in zaradi posebnega varstva delavke-matere. Pri tem pa bi bilo mogoče »koristi otroka« širše razlagati kot doslej. Delavka naj bi torej imela pravico delati s

opraviti v ustrezno smotno organizacijo in delitvijo dela, razporeditvijo delovnega časa, z uvajanjem novih izmen ali zaposlitvijo novih delavcev. V primerih, ko uvedba nadurnega dela ni družbeno utemeljena, pa naj bi zakon določil obvezno prijavo takega dela pristojni skupnosti za zaposlovanje. V zvezi z uresničevanjem zakonskih določb o delu prek polnega delovnega časa bi bilo treba zaostri tudi davčno politiko. »

Za prerazporeditev dovolj le en pogoj

— Organizacije združenega dela so do zdaj večkrat opozarjale na težave, ki nastajajo pri razporejanju delavcev iz enega kraja v drug kraj, ker so pogoji za razporejanje v dosedanjem zakonu določeni kumulativno — torej sta veljala dva pogoja. Večkrat je zaradi tega prihajalo do sporov. Kako bo po novem?

»Prerazporejanje delavcev iz enega kraja v drugega je bilo deležno številnih pripomb, ki so jih dale tako organizacije združenega dela kot tudi delegati v zboru združenega dela republiške skupščine. Menijo, da sedanja zakonska ureditev, ki veže prerazporeditev delavca na dva kumulativno izpolnjena pogoja, to je na privolitve de-

nih dni, določili zelo široko in okvirno. Zato nekateri menijo, da naj bi zakon določil primere, za katere je delavcu mogoče omogočiti pravico do plačane odsotnosti z dela nad sedem delovnih dni v koledarskem letu. Ker pa se delavci morajo zavedati, da se bo z izigravanjem določbe, po kateri delavci sami v samoupravnih splošnih aktih določijo primere take odsotnosti, zaradi izplačevanja nadomestil osebnega dohodka zmanjšal njihov osebni dohodek, takih primerov v zakonu ni potrebno naštevati. »

Manj slepomišenja v disciplini in odgovornosti

— Ali bo novi zakon zaostri določbe o disciplinskem postopku v primerih mirovanja pravic, obveznosti in odgovornosti delavcev? Kaj se obeta disciplinski odgovornosti?

»Organizacije združenega dela opozarjajo, da zaradi neprimerne zakonske ureditve v zvezi z uvedbo disciplinskega postopka v primeru mirovanja pravic, obveznosti in odgovornosti delavcev uvedba in vodenje postopka zoper kršitelje delovnih obveznosti in drugih kršitev delovne discipline večkrat zastarata. Zato organizacije združenega dela predlagajo, naj bi v zakonu predvideli tudi možnost uvedbe disciplinskega postopka, ne pa samo nadaljevanje tega po-

krajšim delovnim časom od polnega ne le v primeru, če ima težje telesno ali duševno prizadetega otroka, ampak tudi v drugih primerih, ko to zahteva korist otroka — veliko otrok, varstva za otroka ni mogoče urediti itd. »

Namesto nadur delo mladim

— Zakon o delovnih razmerjih sicer predvideva, da se lahko delo prek polnega delovnega časa opravlja le v izjemnih, nujnih, omejenih, nepredvidenih objektivnih primerih, ki jih določa zakon in samoupravni splošni akt v skladu z zakonom. Toda glede tega je bilo do zdaj vse preveč izkoriščanje. Se torej obetajo zaostri tveganje glede nadurnega dela?

»Splošna ugotovitev je, da je »nadurnega dela« še vedno veliko. Včasih zaradi togih zakonskih določb, ki onemogočajo učinkovito prerazporejanje delovnega časa, večkrat pa po nepotrebnem in povsem v nasprotju z zakonom. Na perečo problematiko nadurnega dela opozarja podatek, da smo lani za nadurno delo izplačali 246.149.000 dinarjev osebnega dohodka. To je izplačilo povprečnega osebnega dohodka za približno 28.000 polno zaposlenih delavcev.

Določbe v samoupravnih splošnih aktih o odrejanju »nadurnega dela« so pomanjkljive, ali pa jih sploh ne izvajajo.

Zakon naj bi torej v primerih, ko je uvedba nadurnega dela družbeno utemeljena (izvozne obveznosti, zagotavljanje redne preskrbe trga), omogočil uvajati nadurno delo, vendar le, če dela ni mogoče

lavlca in če se s tem bistveno ne poslabšajo njegove življenjske razmere in razmere njegove družine, ni primerna. Pri oblikovanju novih delovnih enot, obratov, delavnic, itd., ali pa pri ukinitvi teh enot, nujno prihaja do potreb po razporejanju delavcev iz enega kraja v drug kraj. Če bi bilo razporejanje omogočeno ob pogoju, da se ne smejo poslabšati delavčeve življenjske razmere, potem bi bilo delavca mogoče prerazporediti tudi brez njegove privolitve ob zagotovitvi ustreznega stanovanja, zaposlitvi družinskih članov ipd.

Novela zakona predvideva, da bi bilo bolj primerno določiti prerazporejanje delavcev iz kraja v kraj alternativno — to je, da je izpolnjen le eden od obeh pogojev. »

— Ali novela zakona predvideva kakšne novosti glede kolektivnega dopusta?

»V združenem delu se je pojavila potreba po učinkovitejši uvedbi kolektivnega dopusta. Le-tega se ne da vedno naprej določiti v planu izrabe sklada letnega delovnega časa, ko bi bil najbolj primeren. Novela predvideva možnost kolektivnega letnega dopusta tudi v primerih, ko je predvidena možnost neplanirane prerazporeditve delovnega časa. »

— Delavci v združenem delu tudi opozarjajo, da bi jim bilo treba v zakonu dati možnost, da določijo pravico do odsotnosti z dela nad sedem delovnih dni s pravico do nadomestila osebnega dohodka.

»Praksa opozarja, da bi bilo primerno omogočiti odsotnost z dela nad sedem delovnih dni s pravico do nadomestila osebnega dohodka (plačan izredni dopust) poleg izobraževanja oziroma izpopolnjevanja tudi v drugih primerih, kot so sodelovanje na mladinskih delovnih akcijah, na športnih tekmovanjih, sodelovanje v gorskih reševalnih akcijah ipd. Po drugi strani pa praksa opozarja, da je mogoče tako možnost izigravati s tem, da bi lahko delavci primere, v katerih bi imel delavec pravico do plačane odsotnosti z dela nad sedem delov-

stopka ob pogoju, da sta delavcu omogočena zaslišanje in obramba. To pomeni, da bi bilo mogoče disciplinski postopek uvesti in izvesti tudi v času, ko delavcu mirujejo pravice, obveznosti in odgovornosti. Do zastaranja torej ne bi prišlo.

Glede disciplinske odgovornosti je pa tako: v zakonu bi bilo treba določiti:

— višji znesek, ki se lahko izreče kot disciplinski ukrep denarne kazni;

— obveznost, da delavci v samoupravnih splošnih aktih določijo število dni neupravičenega izostanka z dela, za katerega se mora izreči disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja;

— primere hujših kršitev delovne obveznosti, ki jih delavci lahko določijo v samoupravnem splošnem aktu, zaradi katerih se izreče disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja;

— da je delavcu, ki mu je zaradi hujše kršitve delovne obveznosti, storjene s tem, da je neopravičeno izostal z dela, izrečen disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja in da mu preneha delovno razmerje z dnem, ko je prenehal delati v temeljni organizaciji združenega dela, če se do dokončne odločitve ni več vrnil na delo;

— da bo delavec v času fakultativnega suspenza — to je v začasni odsotnosti z dela oziroma iz ozda lahko razporejen na katerakoli dela oziroma naloge, ne glede na njegovo strokovno usposobljenost in bo s tem izenačen z delavcem v obveznem suspenzu;

— da delavec v primeru suspenza nima pravice do izplačila razlike, ko je v disciplinskem postopku ugotovljena njegova disciplinska odgovornost in izrečen disciplinski ukrep za hujšo kršitev delovnih obveznosti, zaradi katere je bil v suspenzu;

— da lahko v primerih izreka disciplinskega ukrepa prenehanja delovnega razmerja odloži izvršitev tega ukrepa le delavski svet na ugovor delavca, ne pa disciplinska komisija. »

Odpreti vrata mladim

— Kakšne novosti pa se obetajo pri urejanju na primer izobraževanja delavcev, zaposlovanja mladih, zlasti strokovnih kadrov in podobno?

»Novela zakona predvideva še naslednje druge glavne novosti: medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev v organizaciji združenega dela in tistih mladih delavcev, ki bi z napotitvijo v izobraževanje z dela, postali udeleženci usmerjenega izobraževanja, bi določali v samoupravnem splošnem aktu, skladno z njim pa podrobneje urejali v ustreznih pogodbah. Če bi imel mladi delavec, ki se bo izobraževal iz dela, pravico do nadomestila osebnega dohodka, bi imel v času izobraževanja iz dela vse pravice iz dela (pravica do pokojninsko-invalidskega zavarovanja, zdravstvenega zavarovanja, pravice v primeru brezposelnosti itd.), saj se od nadomestila osebnega dohodka plačujejo enaki prispevki kot od osebnega dohodka.

Novela predvideva določbo, ki bi vzpostavila novo razmerje med udeleženci usmerjenega izobraževanja in delavci v združenem delu. Tako naj bi delavci v združenem delu, da bi tesneje povezovali izobraževanje iz dela in s tem hitreje vključevali udeležence usmerjenega izobraževanja v delovni proces in samoupravljanje, skladno s kadrovske načrte, sklepali z udeleženci usmerjenega izobraževanja posebne pogodbe. Udeleženci usmerjenega izobraževanja torej ne bi bili v delovnem razmerju, pač pa v posebnem medsebojnem razmerju z delavci v organizaciji združenega dela. To razmerje pa bi urejali s pogodbo, ki bi bila skladna s samoupravnim splošnim aktom.

Manjši obseg zaposlovanja pripravnikov v zadnjem času jasno kaže, da se ohranja nizka izobrazbena struktura delavcev, ki na eni strani povzroča večanje nezaposelnosti strokovnih kadrov, na drugi strani pa zmanjšuje realne možnosti za hitrejši tehnološki razvoj in večje vključevanje v mednarodno delitev dela. Brez zaposlitve ostajajo tudi mladi, ki so med šolanjem prejeli kadrovske štipendije. To kaže na neusklenost štipendijske politike v organizacijah združenega dela z njihovimi dejanskimi kadrovske potrebami.

Pri zakonskem določilu, ki bi urejalo obvezno zaposlovanje pripravnikov, bi morali opredeliti obvezno zaposlovanje le-teh glede na strukturo dela po stopnjah zahtevnosti v organizacijah združenega dela in seveda to zaposlovanje tudi ustrezno sankcionirati.

Politika zaposlovanja mladih strokovnih kadrov, ki vse bolj ostajajo brez zaposlitve, zahteva kritično presojo upravičenosti in potrebo do nadaljnjega delovnega razmerja delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za polno osebno pokojnino. Problem bi bilo mogoče rešiti tako, da bi zakon predvidel, da lahko da pristojni organ temeljne organizacije združenega dela soglasje, da delavec, ki izpolnjuje pogoje za polno osebno pokojnino, še naprej ostane v rednem delovnem razmerju le pod pogojem, da se na oglas oziroma javni razpis del in nalog, ki jih opravlja tak delavec, niso prijavili kandidati, ki izpolnjujejo razpisane pogoje, delavec pa je voljan delati še naprej. Zakon naj bi določil tudi obveznost organizacije združenega dela, da razpis vsako leto ponavlja vse dotlej, dokler teh del in nalog ne zasede delavec, ki izpolnjuje za to predpisane pogoje. »

— Kako bo novi zakon uredil zaposlovanje invalidnih oseb in rešil pravice do podaljšanja letnega dopusta?

»Ta problem bi bilo mogoče rešiti s tem, da bi v zakonu o delovnih razmerjih izrecno določili, da se poklicna rehabilitacija invalidne osebe obravnava, kot da ima tak invalid druge možnosti, ki se zahtevajo poleg strokovne izobrazbe, za opravljanje določenih del oziroma nalog; seveda, če mu to druge psihične in fizične zmožnosti omogočajo.

Novela zakona pa predvideva, naj imajo pravico do podaljšane letnega dopusta do pet delovnih dni vsi delovni invalidi, ne glede na stopnjo telesne okvare, to so delovni invalidi II. in III. kategorije invalidnosti in delavci, ki imajo težje duševno prizadete otroke. »

Peter Štefanič

Poljska jesen

Kongres neodvisnih samoupravnih sindikatov Solidarnost je pripeljal do najostrejšega soočenja na poljskem političnem prizorišču, odkar je avgusta lani prišlo do velikih delavskih nemirov in stavk. Zlasti prve kongresne razprave so ustvarile mučen vtis, kot da je prišel odločen trenutek, ko se je Solidarnost odločila prevzeti oblast v poljski družbi, ne glede na realno razmerje sil tako v državi kot tudi v vzhodnem bloku. Številni razpravljalci so posebej goreče zagovarjali tezo, da je treba o zakonu o podjetjih in o samoupravljanju razpisati referendum (vlada je menila, naj razprava o zakonih poteka v sejmju), pa tudi glede drugih vprašanj v dialogu z vlado so imeli zelo nepopustljiva stališča. Ozračje se je še bolj naelektrilo, tudi v mednarodnih odnosih, ob pozivu delavcem vzhodne Evrope, naj ustanovijo podobne »neodvisne« sindikate.

Zadnje dni so se razburjeni duhovi pomirili in vse bolj je v razpravah in nastopih delegatov čutili, da razmišljajo bolj razsodno. Prišlo je tudi do delovnega srčanja med vlado in predstavniki Solidarnosti, ki so — tako kot vlada — popustili v prvotni zahtevi glede obeh zakonov. Rezultat trezne presoje na obeh straneh je kompromisna formula, po kateri tudi Solidarnost podpira sprejem zakonov o poljskem parlamentu, vendar terja dopolnitev posameznih členov. Bistvo zahtev Solidarnosti je v ideji, naj bi delavci — neposredni proizvajalci v čimvečji meri upravljali s podjetji in imeli vpliv na izvolitev direktorja.

Ta teden poteka kongres v znamenju ponovnega zaostrovanja ob vprašanju, kdo bo imel odločen vpliv na družbena dogajanja. Gre za skoraj dvakratno podražitev cigaret in vžgalic, nedavno pa so se podražile tudi ribe, sadni izdelki in nekatere druge vrste blaga. Poglavitni očitek Solidarnosti, naslovljen vladi, je, zakaj je sklep o podražitvi sprejela brez soglasja sindikatov. Slišati je celo trditve, češ da je hotela vlada po tej poti minirati kongres in obrniti pozornost ljudi drugam.

Tudi partijski tisk ostro napada odnos kongresa do obeh zakonov in postavlja trditve, češ da se Solidarnost postavlja nad sejem in pravo. Gre potemtakem za nenehna medsebojna obtoževanja, ki ovirajo že tako zapleten proces pogajanja med obema stranema.

Zasedanje kongresa je pod visom težkega ekonomskega položaja, v katerem je poljsko gospodarstvo. Delegati se dobro zavedajo, da so žgoči gospodarski problemi in nerešena vprašanja ključnega pomena za nadaljnji tok dogajanja in da ljudje od Solidarnosti pričakujejo, da bo nakazala izhod iz teh težav. Veliko zadolževanje v tujini, megalomanske investicije in hitrejši razvoj od danih možnosti pa so hibe ekonomske politike, ki jih ni moč odpraviti kar čez noč.

Napačno bi bilo zatorej pričakovati, da bo kongres sam po sebi spremenil poljsko stvarnost v vseh zapletenih oblikah političnih in ekonomskih pretresov, ki se še niso umirili. Njegova vrednost in praktični pomen je bolj v tem, da je služil kot ogledalo merjenja sil v poljski družbi in da je morda prepričal tako sindikat kot poljsko partijo in vlado, da drug brez drugega ne morejo in da je treba s politiko strpnega dialoga nadaljevati. Še zlasti, če želijo izpolniti želje in upe Poljakov po boljših časih že za to generacijo.

Emil Lah

Natančno porazdeljene naloge

Čas prinaša tudi na področje samoupravnega sporazumevanja drugačno pojmovanje vloge in pomena tega inštituta samoupravne zakonodaje in prakse. Doslej ni manjkalo primerov, ko so predstavniki organizacij združenega dela ob podpisu samoupravnega sporazuma, v katerem so bile zapisane prepogosto le preveč splošne pravice in obveznosti udeležencev sporazumevanja, hkrati držali figo v žepu ter razmišljali približno takole: podpisali smo, če pa bomo to uspeli tudi uresničiti, pa je vprašanje. Takšna praksa in takšno ravnanje sta samoupravnemu sporazumevanju naredila veliko škodo, ponekod ga razvednotila in po svoje prispevala tudi k administrativnemu urejanju odnosov na posameznih področjih družbene reprodukcije.

V slovenskem kmetijstvu smo na področju samoupravnega sporazumevanja dosegli doslej največ pri sevlji sladkorne pese, sedaj pa se temu pridružuje tudi setev pšenice. Peindvajset organizacij združenega dela kmetijstva in 48 organizacij združenih kmetov se je z drugimi — le ti nastopajo kot predelovalci, drugi so zadolženi za preskrbo z reprodukcijskim materialom (semensko pšenico, zaščitnimi sredstvi, rezervnimi deli za stroje itd.) odločilo nameniti 17.991 hektarjev za setev pšenice v letošnjem letu ter pridelati 49.000 ton tržnih viškov pšenice v prihodnji žetvi. Obveznosti so razdeljene, vsaka kmetijska organizacija ima glede na svoje naravne pogoje natančno določeno površino, na kateri bo zasejala pšenico in tudi količino, ki jo bo ponudila na trg.

Pravzaprav se upravičeno sprašujemo, zakaj takšnega pristopa k sevlji nismo že prej uveljavili, zakaj vsa razmerja med posameznimi pridelki zlasti pa cenovna niso bila prej znana, zakaj takšne samoupravne poti urejanja razmer v kmetijstvu, zlasti pa v poljedelstvu, nismo ubrali že pred leti. Nas je tokrat strelnil letošnji katastrofalno slab odkup pšenice ali pa smo se šele sedaj zares zavedli, da smo si v srednje-ročnem načrtu razvoja zapisali cilj: pridelati 85 odstotkov hrane doma!

Po toči zvoniti je prepozno. Ob podpisu samoupravnega sporazuma o medsebojnih pravicah in obveznostih pri proizvodnji pšenice in sladkorne pese v proizvodnem letu 1981—1982 se nam je zdelo najpomembnejše, da so se vsi podpisniki strinjali z dogovorjenimi količinami, ki jih bodo v prihodnjem letu namenili za trg. »Trg« pravimo pogojno, kajti gre za proizvodnjo za znanega kupca brez vsakršnih rizikov. Morda tudi zato pred podpisom ni nihče predlagal sprememb samoupravnega sporazuma in njegovih posameznih določil, kar nas prepričuje, da ob podpisu ni nihče držal fige v žepu.

Kajpak je podpis samoupravnega sporazuma le zaključek ene faze pri uresničevanju hotenj po predvidenih tržnih viških pšenice z domačih polj. S kmetovalci je polovica pogodb o sevlji že sklenjenih, druge so pred podpisom. Na vrsti so sedaj, poleg kmetijskih pospeševalcev in drugih, ki sodelujejo v procesu pridelovanja pšenice, tudi samoupravni organi v organizacijah združenega dela in izvršilnopolitični organi družbenopolitičnih skupnosti, kajti tudi ti nosijo veliko odgovornost za uresničitev ciljev, ki so zapisani v samoupravnem sporazumu.

Marijan Horvat

Seja sveta ZSJ o kolektivnem delu in odgovornosti

Večja odgovornost vseh, ki odločajo

Tri leta je od tedaj, ko smo se v Zvezi sindikatov Jugoslavije odločili, da bomo Titovo idejo o kolektivnem delu in odgovornosti uresničevali v praksi in skoraj prav toliko časa, odkar je 1. konferenca ZS Slovenije sprejela pomembne dokumente o demokratizaciji odnosov v zvezi sindikatov in o kolektivnem delu in odgovornosti. Pretekli teden pa so člani sveta ZSJ na svoji 19. seji spregovorili o demokratizaciji odnosov, razvoju delegatskega sistema in kolektivnem delu in odgovornosti v sindikalni organizaciji.

Dosedanje izkušnje pri kolektivnem delu in odgovornosti so potrebne temeljite analize na vseh ravneh sindikalne organiziranosti, saj poleg dobrih rezultatov, pravičnega razumevanja vsebine demokratizacije odnosov v zvezi sindikatov ne manjka tudi odstopanj, dela po starem in nekaterih novih pojavov, za katere ne moremo trditi, da so v skladu s hotenji, ki smo jih zapisali v konferenčnih dokumentih in statutarjih sklepkih. Morda je še največ zagat okrog mandatov predsednikov, saj so ponekod — sodeč po razpravi v svetu ZSJ — »razumeli«, da je v uveljavitvi enoletnega mandata predsednika že vse rešeno, bistvo demokratizacije odnosov pa je v neposrednem sodelovanju delavcev, članov zveze sindikatov v samoupravnem odločanju o vseh tokovih družbene reprodukcije in v uresničevanju dogovorjene politike. Zato se je svet ZSJ odločil za razpravo o tej temi, kajti Titova ideja je bila in je namenjena, kot je dejal Đorđe Lazič v svojem uvodu, boju za ekonomsko in politično stabilizacijo, za zaostrovanje odgovornosti vseh, ki odločajo. Sindikat se vse od uvedbe kolektivnega dela in odgovornosti bori za vsebino, zahteva takšne rešitve, ki bodo omogočile delavcem v združenem delu njihovo odločujočo vlogo in položaj, »vendar so druge strukture pogosto ostajale le pri čisti formi in tako ovirale tudi sindikalno dejavnost,« je dejal Lazič.

Dosedanje izkušnje in rezultati so najbolj opazni v delu osnovnih organizacij sindikata, saj so prispevale k pomembni krepitvi idejnopolitične usposobljenosti osnovnih organizacij in njihovih izvršnih odborov. Toda tveganja v temeljnih organizacijah združenega dela, njihove zahteve in razmišljanja se ne prenašajo v zadostni meri na druge ravni sindikalne organiziranosti. Na tem področju so zlasti šibki koordinacijski odbori v sestavljenih organizacijah združenega dela, ki imajo zelo široko področje za izmenjavo mnenj, za usklajevanje stališč o planih razvoja, o dohodkovnih odnosih in povezavah in razporejanju dohodka, vendar zaradi neizdelanosti delegatskega sistema v procesu opredeljevanja stališč znotraj sindikalne organizacije vsa ta vprašanja nekako izpuhtijo, glas delavcev pa se izgubi tudi pri odločanju v političnih skupnostih, v občinah in širše. Tem vprašanjem bodo morali sindikalni aktivisti nameniti vse več pozornosti, saj se zaradi slabosti v delegatskem odločanju ne uresničuje vloga sindikata kot organizacije delavskega razreda v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja.

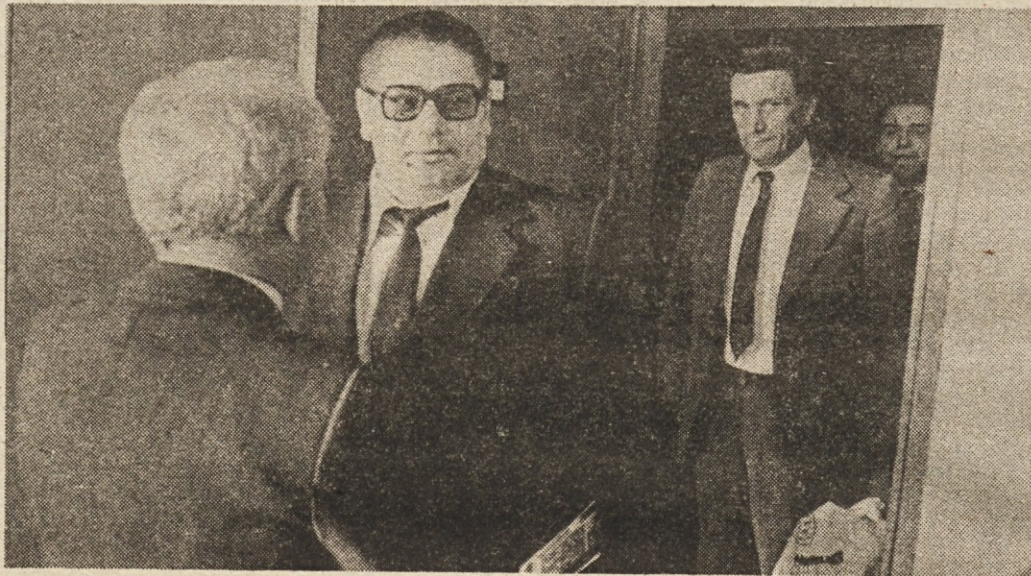
Kar zadeva svet Zveze sindikatov Jugoslavije, je v njegovem delovanju občutiti vse večji vpliv delegatov, vendar pa si skupna

stališča ponekod s težavo utirajo pot skozi aktivnost vseh organizacij sindikata. Zveza sindikatov še vse premalo zastopa enotne interese delavskega razreda in usklajene interese v federaciji, kar se kaže zlasti v republiških in pokrajinskih svetih.

Na seji so namenili precej pozornosti enoletnemu mandatu predsednikov. V mnogih okoljih,

zlasti v občinah, se predsedniki po preteku mandata ne vračajo v prejšnja delovna okolja, prevzamejo funkcije direktorjev ali odhajajo na vodilna mesta v druge družbenopolitične organizacije. Mika Špiljak je v svoji razpravi poudaril, da takega izkrivljanja Titove ideje sindikat ne sme dovoliti nikjer v družbi, kaj šele v lastnih vrstah.

O dosedanjih izkušnjah na področju kolektivnega dela in odgovornosti v zvezi sindikatov bo potrebno še spregovoriti in do kongresa temeljito proučiti vsa vprašanja, saj bo od pravih odgovorov nanje odvisno, kako bomo v prihodnjem štiriletnem mandatnem obdobju dosledneje uresničevali bistvo kolektivnega dela in odgovornosti.

Na povabilo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije se je v preteklem tednu mudila v naši republiki madžarska sindikalna delegacija iz županije Zala. Ferenc Kiraly, Jozsef Varga so se najprej pogovarjali s predsednikom RS ZSS Vinkom Hafnerjem in njegovimi sodelavci, zatem pa so obiskali severno primorsko regijo, kjer so se s predstavniki sindikata in drugimi pogovarjali o razvoju turizma, delovanju naše zveze sindikatov v pogojih gospodarske stabilizacije ter izvajanju socialne in ekonomske politike v delovnih organizacijah.

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE SINDIKATOV

NOVA GORICA

Zaposlovanje in prekvalifikacija invalidov

Občinski svet Zveze sindikatov Nova Gorica je že ob koncu maja, na posvetu s predsedniki osnovnih sindikalnih organizacij, sprejel program aktivnosti pri pripravah na 3. konferenco Zveze sindikatov Slovenije. V razpravah o gradivu so se vse osnovne organizacije zavzele za odpravljanje pomanjkljivosti in neurejenih področij socialnega skrbstva in varstva delavcev v delovnih organizacijah.

Septembra bosta sindikalna konferenca organizacije združenega dela Vozila Gorica iz Šempetra in občinski odbor sindikata delavcev proizvodnje in predelave kovin pripravila razpravo o zaposlovanju in prekvalifikaciji invalidov. V sodelovanju s samoupravno stanovanjsko skupnostjo bodo pripravili posvet o stanovanjski problematiki. Ta čas pa je v novogoriški občini najbolj pereče prezaoposlovanje delavcev Cimosa. Posvet o tem bo pripravil izvršni odbor samoupravne skupnosti za zaposlovanje občinskega sveta zveze sindikatov. Posebna razprava bo tudi na osnutek statuta o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v Sloveniji, sodelovali bodo na republiškem posvetu na temo: »Varstvo pri delu v vidika celovitega varstva zdravstvenih in delovnih sposobnosti oziroma humanizacije dela,« nadalje o delovnih razmerah v organizacijah združenega dela prometa in zvez in še vrsta drugih. Občinski odbor sindikata delavcev pa bo pripravil obširno razpravo o medsebojnih delovnih razmerjih, delovnem času in problema-

tiki otroškega varstva delavcev v trgovini.

Vse ugotovitve s posvetov in razprav, obiskov po delovnih organizacijah in pripombe na gradivo za pripravo konference slovenskih sindikatov o socialni politiki, bodo osnovne organizacije posredovale občinskemu sindikalnemu svetu Nova Gorica.

RO prometa in zvez

Republiški odbor sindikata delavcev prometa in zvez Slovenije je v sodelovanju z medobčinskimi sveti zveze sindikatov pripravil regijska posvetovanja o osnutku družbenega dogovora o merilih za uporabo v zakonu o združenem delu določenih pogojev za organiziranje organizacij združenega dela v cestnem gospodarstvu Slovenije. Posvetovanj se bodo udeležili predstavniki izvršnih svetov skupščin občin, mestnih in občinskih svetov zveze sindikatov, cestnih podjetij, komunalnih in drugih organizacij, ki vzdržujejo ceste, ter predstavniki vseh zainteresiranih organov in organizacij v občinah oziroma regijah, obravnavali pa bodo celovito problematiko organiziranja organizacij združenega dela za vzdrževanje cest.

RO sindikata obrtnih delavcev

Republiški odbor sindikata obrtnih delavcev Slovenije je skupaj z mestnim svetom Zveze sindikatov Ljubljana pripravil tri posvete o uresničevanju družbeno-ekonomskega položaja delavcev na področju samostojnega osebnega dela v obrti glede na naloge pristojnih družbenih subjektov v občini. Na posvetih

bodo sodelovali predstavniki občinskih svetov zveze sindikatov, občinski odbor sindikata obrtnih delavcev, osnovnih organizacij ZS delavcev na področju samostojnega osebnega dela, občinskih stanovanjskih izvršnih svetov skupščin občin, občinskih upravnih organov za registracijo pogodb o delovnem razmerju, upravnih organov za izdajo obrtnih dovoljenj, občinskih uprav za družbene prihode, uprave inšpekcijskih služb pri SML, občinskih SIS za zaposlovanje, SIS za zdravstveno zavarovanje, občinskih stanovanjskih skupnosti, regionalne zdravstvene skupnosti Ljubljana, sklada za dopolnilno izobraževanje delavcev, zaposlenih v zasebnem sektorju ljubljanske regije, družbeni pravobranilci samoupravljanja in predstavniki sodišč združenega dela.

LJUBLJANA-OKOLICA

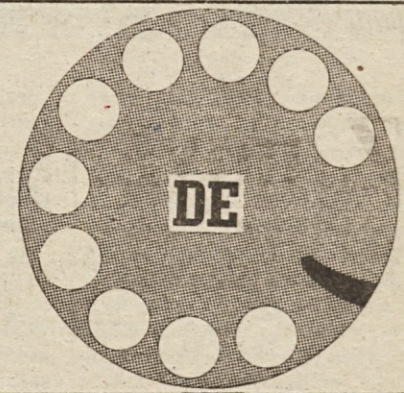
Namesto besedičenja konkretna dejanja

Delovne skupine medobčinskih svetov družbenopolitičnih organizacij in medobčinske gospodarske zbornice Ljubljana-okolica so septembra obiskale vse občine na tem območju, da bi se temeljiteje seznanile z gospodarskimi in političnimi razmerami, z gospodarjenjem in stabilizacijskimi prizadevanji v posameznih okoljih. Največ pozornosti so namenili naložbam, izvozu in omejevanju uvoza ter prizadevanjem za doseganje načrtovane industrijske rasti. Seznanili pa so se tudi z dosežki na področju razporejanja dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke in s pripravami na 3. konferenco ZSS o socialni varnosti in socialni politiki.

Ko so pred kratkim v medobčinskem svetu ZS ljubljanske regije ocenjevali rezultate obiskov delov-

Kličemo Idrijo
065 71-058

Na zvezi je
Marjan Beričič,
sekretar
občinskega sveta
ZS Idrija

— **Gospodarski položaj je zaostren in nemalo tozdog se otepa s prečimi problemi pomanjkanja surovin in repromateriala, doseganjem preskromnega dohodka, primanjkljajem v ekonomskih odnosih s tujino itd. Kako je v Idriji?**

»Tudi pri nas — kot je pokazala analiza gospodarskih rezultatov v prvem polletju letos — so nekatere delovne organizacije v težkem položaju, tudi Gradbeno podjetje Zidgrad in IMP tozdog — Tio, in to predvsem zaradi zmanjševanja naložb. Težave imajo tudi v tozdogu Promet — Idrija. Zato smo obiskali te kolektive, ocenili položaj in delavcem poskušali pomagati pri odpravljanju teh težav.

— **Številne gospodarske zagate bržkone izvirajo iz neučinkovitega poslovanja s tujimi partnerji, izvoz na konvertibilni trg pa je marsikdaj dohodkovno nezanimiv, kot je slišati...**

»Da. Zato smo se namenili zbrati 800 milijonov starih dinarjev za stimuliranje izvoza. Problem je tudi v tem, ker so nekatere interesne skupnosti — npr. zdravstvena — v težkem položaju. Morali bomo tudi najti enotno izhodišče o tem, kateri deli programa bodo prizadeti.

— **Kakšni so prvi odmevi na pogoje gospodarjenja v prihodnjem letu?**

»Lahko rečem to, da so omejitveni ukrepi na področju uvoza prizadeli tudi kooperantske posle (npr. pri Iskri — Sp. Idrija). Zato prevladuje ocena, da bo potrebno bolj selektivno pristopiti k omejevanju uvoza. V nasprotnem primeru bo pri poslovanju s tujimi partnerji nastala velika škoda.

— **Kaj pa priprave na 3. konferenco slovenskih sindikatov?**

»Posvet s predsedniki osnovnih organizacij sindikata je za nami, te dni bomo imeli seminar za vodstva sindikalnih organizacij. Poglavitno pozornost bomo posvetili vsebinskim vprašanjem.

— **Sindikat pogosto zanemara naloge na področju podružbljanja zunanje politike. Je tako tudi pri vas?**

»Ne bi rekel. Pozorno spremljamo dogajanja v mednarodni skupnosti, še posebej razvoj dogodkov na Poljskem. Prizadevamo si, da bi se čimveč ljudi udeležilo predavanj, ki jih pripravljamo. Po dogodkih na Kosovu je bilo med ljudmi čutili nezadovoljstvo, ker so se informacije zapirale pred javnostjo. Zato smo na to sedaj v občini še toliko bolj pozorni.

— **Še kakšna zanimivost za bralce?**

»Praznujemo občinski praznik. Odločili smo se, da bo slavnostna seja občinske skupščine v soboto, da ne bi porušili delovnega ritma v občini. Pripravljamo se tudi na pobratenje z Labinom, da bi kar najbolje ohranili rudarsko tradicijo obeh mest.

Emil Lah

nih skupin, so ugotovili, da dosega združeno delo v zadnjem času pomembne pozitivne vsebinske premike in rezultate, skladne z družbenimi hotenji. Žal je še zmeraj prešibko povezovanje teh organizacij združenega dela zunaj občinskih meja, kar bo potrebno z odločno politično akcijo čimprej preseči. To velja zlasti za ureditev razmer v klavniški industriji (dogovorjeni roki za usklajevanje teh zmogljivosti že pretekli), na področju gozdarstva in lesarstva, v pekarstvu in kajpak tudi na področju uvoza in izvoza. Čeprav je bilo danih že precej pobud in tudi konkretnih modelov dohodkovnega povezovanja posameznih organizacij združenega dela na območju ljubljanske regije in tudi širše, z dosedanjimi rezultati združevanja deviz za uvoz potrebne reprodukcijskega materiala niso zadovoljni. Lep primer, kako se to vendarle da urediti, je litjska Predilnica, ki se je znala povezati s svojimi kupci. Povsem drugače in že kar zaskrbljujoče pa je pri povezovanju v usnjarsko predelovalni industriji, kjer se poslovodni delavci ne znajo (ali pa nočejo!) dogovoriti o ustreznem modelu za združevanje potrebnih deviz. Zategadelj se trga reprodukcijska veriga, pri tem pa odgovorne institucije, ki so dolžne predlagati ustrezne oblike sodelovanja, često probleme le regi-

strirajo in na ta način odlagajo hudo potrebne rešitve. Zlasti medobčinska gospodarska zbornica bi morala na teh področjih postoriti mnogo več kot doslej. Delovni obiski in razprava v medobčinskem svetu ZS pokazali, da se mora gospodarska zbornica bolj pripraviti za svoje poslanstvo ter podprli zamisel o organiziranju občinskih odborov gospodarske zbornice.

Ne smemo pa mimo šibkosti sindikalnega delovanja v organizacijah združenega dela in v občinah, saj ocene kažejo, da v osnovnih organizacijah ZS in njenih organih še zmeraj preveč posplošeno razpravljajo o posameznih problemih v procesu gospodarjenja in samoupravnega odločanja. Manjka konkretnih opredelitev do posameznih predlogov in projektov, ki jih strokovne službe in poslovodni organi »ponujajo« delavcem v odločanje, manjka kritičnost in tudi širših družbenih razsežnosti ob sprejemanju posameznih odločitev. To velja zlasti za odločitve na področju investicij, ki so še vse preveč v domeni posameznikov in strokovnih služb, samoupravni organi pa se — tudi zato, ker je sindikat premo konkretno — vedejo preveč »zaprt« in pogosto odločajo le na osnovi zaupanja.

Marjan Horvat

Dva konca istega vprašanja

V odmoru, preden so člani RO sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti na svoji zadnji seji obravnavali informacijo, kako poteka pristopanje k samoupravnemu sporazumu o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovnih šolah, je med predsednikom skupne komisije in neko članico RO tekkel takle pogovor:

— Doslej je od 415 šol pristopilo k sporazumu 236 šol, to pa je že več kot 54 odstotkov vseh osnovnih šol.
— Ali je naša šola poslala pristopno izjavo?
— Naj pogledam. Ja, osnovna šola Stična je poslala.
— Pa še nismo o sporazumu razpravljali v kolektivu!
— ?

— Je rekel ravnatelj, ko smo ga opozorili: ja, koliko je stvari, o katerih bi morali razpravljati!

PA ŠE RES JE! ALI NI NEKJE ZAPISANO, DA TAKE JAVNE RAZPRAVE ORGANIZIRA IN VODI SINDIKAT?

Tudi gradbinci naj več izvažajo

Z novimi odnosi prek podjetniških plotov

V jesenskem obdobju se v hitrejši uresničevanje nalog na področju ekonomske stabilizacije vključujejo tudi gradbeni delavci. Pri tem izhajajo iz analize o gospodarjenju v prvem polletju letos, ki ne kaže najbolj ugodne slike. Res je sicer, da so rezultati v primerjavi z istim obdobjem lani dokaj ugodni (dohodek je večji za 32 odstotkov), vendar v primerjavi z drugimi panogami zaostaja. Tudi dohodek se je dvignil deloma zaradi povečanih cen, kar še posebej velja za cement. Vendar je treba reči, da so določeni problemi te vrste objektivne narave, kajti pridobivanje gradbenih materialov je v precejšnji meri odvisno od vložene energije (75 odstotkov cene cementa odpade na energijo), ki se stalno draži in je vse težje dosegljiva.

Precejšnje število zlasti večjih organizacij združenega dela (Rudis, Slovenijaceste-Tehnika in druge) je največ pozornosti usmerilo v doseganje večjega izvoza in deviznega priliva. Opaziti je, da med seboj vse bolj sodelujejo in da se krepi spoznanje, da je mogoče uspeti na tujem tržišču le z združenjem dela in sredstev. Vendar je pravega, vsebinskega povezovanja še vse premalo. Resnici na ljubo

je treba reči, da se drugi del delovnih organizacij še vedno raje usmerja v proizvodnjo na domačem trgu — kjer so pogoji dela ugodnejši, da se v praksi še pojavlja nasprotovanje delu v tujini in podobno. Premajhno zanimanje za delo v tujini kažejo zlasti strokovnjaki, ki ne vidijo zadostne materialne spodbude za opravljanje zahtevnih nalog na tujem.

Poseben problem predstavljajo delavci pri t. im. kooperantih, ki so še vedno v izključno najemnem odnosu. Res da so nekoliko bolj poskrbeli za njihovo varnost pri delu kot v preteklih letih, vendar z doseženim stanjem ne moremo biti zadovoljni. Zlasti za sindikalne organizacije velja ocena, da so preveč popustljive in da vse prepogosto pristajajo na tezo, češ, zaradi delovnih obveznosti drugače ne gre.

Večji izvoz, krepitev družbenoekonomskega položaja vseh gradbenih delavcev, vključevanja znanja v neposredno proizvodnjo, skrb za socialno varnost delavcev, vse to so cilji, ki jih morajo imeti sindikalne in partijske organizacije pred očmi tudi v gradbeništvu. Pa ne zaradi problemske konference o gradbe-

ništvu, ki je opozorila na znane slabosti, zaradi priprav na 3. konferenco ZS Slovenije, ampak zaradi politične odgovornosti partije in sindikata, da se stvari premikajo naprej, da stalno izboljšujemo kakovost gospodarjenja in da razvoj samoupravnih odnosov ne zastane. Nesprejemljivo je, da se na primer investicije v gradbeništvu usmerjajo v izvoz šele na podlagi širšega družbenega pritiska, ko pa je to naloga osnovne sindikalne in partijske organizacije v konkretnem okolju. Če dlje časa je prav tako znano, da nismo dosegli bistvenih premikov v smeri višjega vrednotenja proizvodnega dela, da je potrebna še večja zaščita pred poškodbami v gradbenem poklicu in še bi lahko naštevali. O teh problemih in nerešenih vprašanih teče beseda tudi te dni na raznih posvetih gradbincev, političnih delavcev itd. Toda kaj to pomaga, ko pa sindikalni in partijski delavci marsikje sprejetih usmeritev ne spoštujejo in se obnašajo lagodno in oportunistično.

Poudariti velja, da posamezniki in strukture vodstvenih in strokovnih delavcev pod geslom prizadevanja za večji dohodek tu in tam obidejo samoupravne odgovornosti in pravice. Še so pojavi, ko se z delavci manipulirajo pod geslom prizadevanja za večji dohodek tozda, ne da bi istočasno upoštevali interese drugih tozdov, reprodukcijske verige, širše družbe in vseh delovnih ljudi. Tako se npr. pogosto dogaja, da si gradbeno podjetje prizadeva čimveč zaslužiti z gradnjo stanovanj, ne glede na vloženo delo in na dejstvo, da bi bila cena kv. m vendarle manjša, če bi pri gradnji prišlo do bolj specializirane delitve dela, skupnega nastopa dveh ali več gradbenih organizacij, uveljavljanja dohodkovnih odnosov, itd. S temi resnicami so — kot vemo — dobro seznanjeni tudi člani sindikata in partije v Gradisu, GP Meograd, GIP Ingrad in v ostalih gradbenih enotah.

Delovni ljudje in občani tehtajo, kaj je bilo dejansko narejeno v preteklih letih in kaj se bo spremenilo v prihodnje. Sedaj se ne bodo sprijaznili zgolj z verbalizmom in praznimi obljubami. Upravičeno pričakujejo, da bo delo osnovnih organizacij dejansko obrodilo sadove. Še posebej, ker dvoletnega obnašanja v času stabilizacije in v vse bolj zaostrenih gospodarskih razmerah ne moremo več trpeti.

Emil Lah

Mimogrede

Praksa ponekod še zmeraj ubira svojo pot

O tem, kako bolje gospodariti, se čvrsteje organizirati in predvsem tako razdeliti dela in opravila na vseh ravneh organiziranosti gospodarskega in družbenega življenja že dolgo teče beseda, napisani so referati, mnoge razprave na sejah pa dalje od tega ne gredo. In celo prav je tako. Toda le po eni strani, kajti še zmeraj imamo koleša, ki se vrtijo »v mrtvem« teku, dela in opravila, ki bi jih le z malce bolj domiselno organizacijo lahko odpravili... Potemtakem je vedno znova aktualno razmišljati, kako izbežati skrite rezerve za večji in kakovostnejši dohodek temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti.

Kajpak tega ni mogoče storiti na sestankih v občini, iskanje skritih rezerv v gospodarjenju sodi le v delovni proces, v temeljne organizacije, kjer lahko brez »filozofiranja« izkoristimo rezerve (mislimo tudi na delo, ki ni potrebno ali bi ga lahko opravil namesto dveh en delavec — zlasti velja to za rezi-jo). Toda joj! Rekli smo: ne velikih, dragih in marsikdaj tudi nepotrebnih proslav. Nekako navadili smo se že, da praznujemo vsako peto leto obletnico svoje delovne organizacije. Takšne proslave požrejo včasih več stanovanj, ki jih delavci nujno potrebujejo, vendar pa se očitno temu družbenemu bogastvu »odpovedo« za en prost dan, dan veseljačenja. Kako bi bilo videti, če bi denimo v nekem kolektivu odločno rekli: be- »Dobro, toliko in toliko sredstev smo planirali za proslavo. Proslave ne bomo imeli, sredstva pa bomo koristneje uporabili.«

V lendavski organizaciji združenega dela Gorenje-Varstroj bodo letos precej več izvozili, kot so načrtovali. Zato bodo delali vse sobote, temu so namenili tudi »akcijo prerazporejanja« nekaterih delavcev. Nekaj jih je moralo zapustiti pisarne, oditi v proizvodnjo za tekoči trak in si zares v potu svojega obraza zaslužiti osebni dohodek. Drugi so se temu »uprli«. Bolniške so ena izmed »rešitev«. Najbolj čudovito rešitev pa je zase našla ena izmed delavk, ki si je kaj kmalu dobila službo v občinskem komiteju ZK. Kaj o tem »stabilizacijskem ravnanju« menijo v družbenopolitičnih organizacijah v lendavski občini, ne vemo. Prav tako ne vemo, kaj menijo o proslavah delovnih jubilejev svojih organizacij združenega dela v Kompas, Leku, Slovenijalesu, v kranjskem Merkurju so zaradi proslave kar zaprli trgovine.

Takšnih drobirjev, ki opozarjajo na nedoslednost pri uresničevanju stabilizacijskih nalog, je več. Svetel primer, kako podmazati koleša gospodarjenja in odpraviti nepotrebna dela in opravila, je lendavski Varstroj. Prav gotovo ga bodo posnemali mnogi drugi, kajti tudi s takimi drobnimi akcijami — pa le na videz drobnimi — lahko veliko dosežemo.

M. H.

»Delavci v slovenskem gospodarstvu '81«

(5.)

Delavci iz drugih republik na delu v Sloveniji

Splošna politika zaposlovanja delavcev iz drugih jugoslovanskih republik v slovenskem (predvsem) gospodarstvu, je splošno znana. Za Slovenijo vemo, da je priselitev več kot odselitev;

— to povzroča določene družbene, ekonomske in politične probleme, vemo tudi, da je Slovenija odvisna od priliva delavcev določenega (ozkega) profila z drugih območij Jugoslavije.

Vendar se nam zdi, da zaradi pogostega posploševanja in dokaj »senzacionalističnega« obravnavanja problemov, ki zadevajo delavce iz drugih jugoslovanskih republik (primerjaj tisk o barakarstvu, pretepih, kaznivih dejanjih teh delavcev itd.) izgubljam o spred oči nekatere bistvene posledice zaposlovanja delavcev iz drugih republik v Sloveniji. Posledice, ki jih je treba upoštevati, so zlasti naslednje:

— v Sloveniji nimamo opraviti z enotno družbeno skupino priseljenih delavcev, ampak z družbeno skupino, ki se razlikuje glede na narodnostno pripadnost (Hrati, Srbi, Muslimani, Albanci, Črnogorci in Makedonci), glede na dolžino bivanja in dela v Sloveniji (»začasni« imigranti in trajno naseljeni imigranti) in še glede na nekatere druge značilnosti, ki jih pa na tem mestu ne moremo posebej obravnavati;

— usklajevanje priliva delavcev iz drugih republik prepuščamo posameznim institucijam in delovnim organizacijam, in zaradi tega priliv delavcev iz drugih republik v Slovenijo postaja podoben klasičnemu »tržišču« delovne sile, ki ga uravnavamo s trenutnim povpraševanjem in ponudbo.

Verjetno je prav zaradi teh značilnosti pri obravnavi problema imigracij vse preveč poudarjen socialni vidik, zanemarjen pa politični in ekonomski. Socialna vprašanja zaposlovanja so sicer življenjsko pomembna, vendar njihovo pretirano poudarjanje vodi od splošne politike imigracij v Sloveniji h kratkoročnim, trenutnim rešitvam, ki so dolgoročno gledano ekonomsko in politično lahko problematične, predvsem pa dražje. Tako nenehno poudarjanje barakarskih naselij, samskih domov, črnih gradenj, džamij, enostransko pojmovane asimilacije, anomičnega obnašanja delavcev iz drugih republik in podobno ustvarja vtis, da se družba ni sposobna spoprijeti z nekaterimi temeljnimi problemi delavskega razreda, ki se le nebiestveno razlikujejo med seboj glede na različne narodnostne skupine.

Koliko jih je? (nekaj podatkov o delavcih iz drugih republik v SRS)

Po podatkih Zveze skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije je bilo 31. 9. 1979 v Sloveniji zaposlenih okoli 135.000 delavcev iz drugih repu-

blik, kar pomeni približno 18 odstotkov vseh zaposlenih v SRS. Po podatkih ankete, ki jo je izvedla Zveza skupnosti za zaposlovanje Slovenije leta 1979, ima 60 odstotkov delavcev iz drugih republik stalno bivališče v republiki, od koder so prišli.

Po podatkih Republiškega zavoda za statistiko se je v letih od 1975 do 1978 v Slovenijo priselilo:

	Št. priseljencev	% od vseh	od tega žensk
iz SR BiH	17.812	37,9	44,6
iz SR Hrvaške	14.155	30,0	44,0
iz SR Srbije	11.633	24,7	43,0
iz SR Makedonije	1.262	2,7	41,3
iz SR Črne gore	935	2,0	40,0
neznano	1.345	3,0	52,0

Po priselitvah so najbolj »imigrantske« občine (po rangu): Ljubljana Moste, Ljubljana Šiška, Maribor, Ljubljana Vič-Rudnik, Ljubljana Bežigrad, Ljubljana Center, Velenje, Jesenice, Koper itd.

Po podatkih naše raziskave so delavci iz drugih republik zaposleni predvsem v naslednjih dejavnostih:

Dejavnost	% zaposlenih delavcev iz drugih republik
gostinstvo, turizem	30,3
gradbeništvu, stanovanj, komunalna dejavnost	26,7
promet in zveze	19,8
gozdarstvo, vodno gospod.	18,0
kmetijstvo, ribištvo	15,0
finančne, tehn. poslovne storitve	14,8
industrija, rudarstvo	8,3
trgovina	7,4

Podatkov ne kaže posploševati, ker veljajo samo za vzorec te raziskave, ki je zajela samo gospodarske dejavnosti Slovenije. Kolikor je vzorec naše raziskave reprezentativen, lahko rečemo, da ti podatki »odsevajo« zaposlenost delavcev iz drugih republik po posameznih dejavnostih.

Silva Mežnarič

Sindikalni rokovnik — priročnik '82

Že tretje leto zapovrstjo pripravljamo sindikalni rokovnik — priročnik, ki bo za vsakogar koristen in uporaben pripomoček pri delu.

V sindikalnem rokovniku — priročniku za leto 1982 bodo objavljene aktualne teme:

— Kaj je zveza sindikatov Jugoslavije, avtorja Mirka Mečave

— Oblikovanje in družbeno usmerjanje politike pridobivanja in razporejanja dohodka in čistega dohodka, avtorja Martina Mlinarja,

— Samoupravno obveščanje, avtorja Boštjana Pirca

V navedenih temah avtorji praktično uporabno obravnavajo področje dohodka, informiranja in vloge ter naloge sindikatov, področja, ki zadevajo slehernega delovnega člove-

ka, sindikalnega delavca pa še posebej.

Poleg priročniškega dela bo v rokovniku še pregleden telefonski imenik, koledarček po dnevih in obsežen del za zapiske — 190 strani več kot lani. Natisnili ga bomo v slovenskem in srbohrvaškem jeziku, saj je rokovnik skupna edicija vseh jugoslovanskih sindikalnih listov.

Še posebnost: vsak naročnik sindikalnega rokovnika bo januarja 1982 brezplačno dobil brošuro z gradivom o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka za leto 1982.

Sindikalni rokovnik — priročnik 1982 bo oproščen temeljnega davka na promet proizvodov, zato osnovne sindikalne organizacije lahko za

nakup namenijo sredstva iz sklada za izobraževanje.

Ko boste proučili naš predlog, nam sporočite, koliko izvodov sindikalnega rokov-

nika — priročnika za leto 1982 želite naročiti. Cena 170,00 dinarjev. Morebitne dodatne informacije lahko dobite po telefonu številka 322-947.

ROKOVNIK BOSTE PREJELI ŽE V OKTOBRU 1981!

NAROČILNICA

Pri TOZD DE, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... izvodov Sindikalnega rokovnika — priročnika 1982.

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

Naročeno dne: ..... Račun bomo plačali v zakonitem roku.

(Žig)

(podpis r.ročnika)

KLEPET V UREDNIŠTVU

Družbene odnose raziskujemo, da bi jih spreminjali, razvijali, dograjevali...

Tokratni sogovornik v uredništvu je bil dr. Slavko Splichal, direktor raziskovalnega centra za samoupravljanje pri RS ZSS. Pogovor je vodila odgovorna urednica DE Majda Žlender.

— Že nekaj časa objavljamo v Delavski enotnosti izvirne raziskave »Delavci v slovenskem gospodarstvu '81«. S kakšnim namenom so se delavci raziskovalnega centra za samoupravljanje pri RS ZSS lotili te raziskave in kaj naj bi poleg teh »golih« številk še pokazala oziroma na kaj opozorila?

Namen je utemeljen v specifičnem položaju našega centra. V primerjavi z večino drugih (ali kar vseh) sorodnih raziskovalnih organizacij ima naš center to prednost, da deluje neposredno v območje praktične družbenopolitične dejavnosti. Če družbene odnose raziskujemo z namenom, da bi jih spreminjali, razvijali, dograjevali, potem ima tak položaj raziskovalne organizacije nedvomno pomembne prednosti: raziskovalne izsledke bi bilo mogoče sorazmerno hitro vključevati v praktično akcijo sindikatov. Menim, da center v zadnjem času možnosti, ki mu jih daje tak položaj, še zdaleč ni izkoristil — tako zaradi lastne neaktivnosti in programske nedoločnosti kot tudi zaradi majhnega interesa organov ZSS za dejavnost centra in njene rezultate.

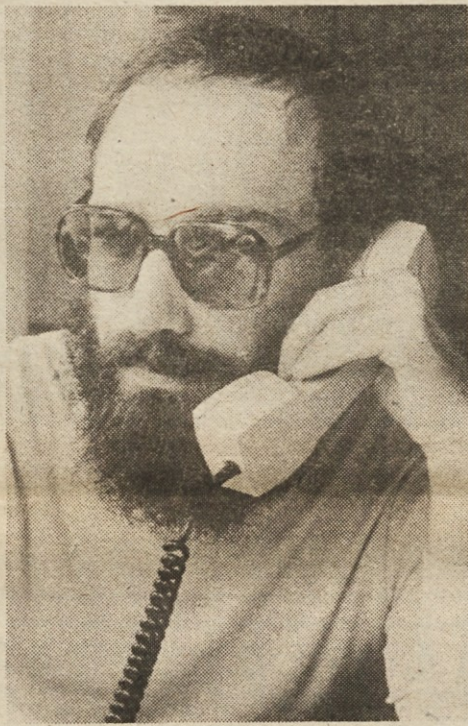
»Delavci v slovenskem gospodarstvu '81« smo poimenovali skupno izvedbo (empirično) fazo vrste raziskav, vključenih v letošnji raziskovalni program centra: od raziskovanja samoupravne delavske kontrole do položaja delavcev iz drugih republik in avtonomnih pokrajin v Sloveniji, od raziskovanja procesov informiranja in informiranosti do razmerij med proizvodnim in neproizvodnim delom. Skupna izvedbena faza ne temelji toliko na vsebinski enovitosti raziskovalnega programa kot na v principu enaki metodološki zasnovi: ko raziskujemo zavest delavca (njegova stališča, vrednote, mnenja, interese), jih ne raziskujemo le v odnosu do njegovih osebnostnih (npr. sociodemografskih) značilnosti, ampak predvsem v odnosu do realne osnove, tj. do ekonomskih, socialnih, samoupravnih osnov uveljavljanja delavčevega položaja v tozdu in v širšem družbenem okolju.

V Delavski enotnosti smo začeli objavljati prve podatke, zbrane v vprašalnikom za delavce (skupaj je bilo anketiranih 3400 delavcev), ta čas pa so v zaključni fazi urejanja podatkov tudi vprašalniki za 480 tozdov, v katerih smo anketirali delavce, ter njihovi zaključni računi za leto 1979 in 1980. Objavljenih prvih podatkov smo se lotili z namenom, da bi vzbudili interes za delo centra med širšim krogom ljudi in jih ustvarjalno vključili v nadaljnji potek raziskav. Po prvih reakcijah so se (vprašanih, pobudah, predlogih, »naročilih«) je bila naša odločitev na mestu; interes za naše delo smo vzbudili zlasti med nekaterimi republiškimi odbori sindikatov, pa tudi zunaj organov ZSS, kar nam bo gotovo v pomoč pri načrtovanju raziskovalnega dela in doseganju našega temeljnega cilja. Le-ta je — na kratko — v razkrivanju možnosti in pogojev učinkovitega dela zveze sindikatov in drugih subjektivnih sil; raziskovalni izsledki naj bi prispevali k družbenopolitični aktivnosti, ki bi — upoštevajoč objektivne možnosti — razvijala zavest delovnih ljudi skladno z dolgoročnimi cilji razvoja naše družbe in jih s tem motivirala in usposabljala za uveljavljanje in razvijanje samoupravnih odnosov v naši družbi in samoupravnega položaja vsakega delavca posebej.

— Kako naj bi zagotovitev raziskave skozi delovanje organizacije sindikata vnesli v vsakdanjo prakso in kako lahko spodbudijo k hitrejšemu odpravljanju zatikanj in težav v današnjem družbenoekonomskem in političnem življenju?

»Uporaba raziskovalnih izsledkov v praktičnem spreminjanju družbenih odnosov je zapleten proces. Celotno spoznanje naravnostnih in tehničnih znanosti pogosto naletijo na odpore in zoperstavljanja, ki jih je treba premagati, da bi se spoznanja uveljavila v družbi. To tem bolj velja za dognanja družbenih ved, ki se po pravilu srečujejo z

različnimi, celo konfliktnimi interesi posameznikov in skupin, in to tem bolj, čim bolj konkretna so dognanja in čim bolj pomembne posledice bi imela njihova praktična uveljavitev v družbi. S tem seveda nočem reči, da tudi raziskovalci niso taka »posebna skupina«; toda njihov poseben interes ni interes znanstvenoraziskovalne dejavnosti zoper neko drugo vrsto dejavnosti

ali posebne skupine zoper drugo skupino, ampak interes za resnico. Kot pravi Sušnjič, je raziskovalec tem bolj družbeno angažiran, čim bolj je angažiran za resnico o družbi, in tem bolj politično angažiran, čim bolj postaja resnica sestavni del politike. V tem smislu naša družba nedvomno ustvarja ustrezne predpostavke angažiranega raziskovanja, čeprav seveda še zdaleč ne idealnih, tako kot po drugi strani ne bi mogel trditi, da je interes delavcev v raziskovalni dejavnosti vedno (le) interes za resnico. Mislim, da je v naših razmerah ena izmed temeljnih predpostavk intenzivnejšega vključevanja rezultatov družboslovnih raziskav v družbeno prakso pripravljeno raziskovalcev (»izvajalcev«) in drugih družbenih subjektov (»uporabnikov«) na ustvarjalen, kritičen, odkrit dialog o rezultatih in ciljih raziskav ter o načinih uresničevanja ciljev socialističnega družbenega razvoja.

— Vaš prispevek k 3. konferenci SZZ? Prispevek centra k 3. konferenci bo manjši, kot bi lahko bil. Pravzaprav smo se na pol »samovoljno« (in že potem, ko je bil naš letošnji načrt dela izdelan) odločili, da svojo dejavnost prilagodimo temi 3. konference. Izdati nameravamo posebno publikacijo, v kateri bomo predstavili mnenja reprezentativnega vzorca delavcev o posameznih področjih razvijanja družbenega standarda in socialne politike in poskušali pojasniti, v čem so mnenja delavcev in razlike med njimi utemeljena. Naš prispevek je treba razumeti v smislu osnove za presojo, kot bi dejal Lenin, ob kakšnih pogojih bi imela dejavnost ZSS, začetna z resolucijo, zagotovljen uspeh, se pravi, s kakšnimi objektivnimi ovrati (tudi v zavesti delovnih ljudi) mora računati pri izvajanju svoje akcije. Vendar pa naš prispevek nikakor ne bo zadostna osnova za tako presojo!

— Ali lahko rezultati katerekoli raziskave, ki jih ne spremljajo ustrezne razlage, povzročijo napačno tolmačenje ali celo popačenje ugotovitev? Kako se je moč temu izogniti?

»Raziskovalna dejavnost tako kot nobena druga ni imuna pred napakami in zmotami; vso zgodovino in razvoj človeštva in znanosti pravzaprav označuje razkrivanje zmot. Vzemimo za primer samo Ptolomejevo teorijo o Zemlji kot mirujočem središču vesolja, ki je veljala polnih 14 stoletij do Koperniko-

vega odkritja. Veliko takih primerov bi kajpak lahko našli tudi v družbenih vedah. (Marx je svoj Kapital podnaslovil kot kritiko politične ekonomije, torej kritiko dotedanjih znanstvenih izsledkov!) Z razvojem znanosti se možnost usodnih zmot zmanjšuje, ni pa odpravljena; to še posebej velja za družbene znanosti.

Kar zadeva razlaganja ali pojasnjevanja empirično zbranih podatkov ali včasih kar »vsem očitnih dejstev«, je problem znanstvenikove (ne)moči najbolj natančno opredelil Marx, ko je dejal: »Raziskovanje mora do podrobnosti obvladati materijo, analizirati njene različne razvojne oblike in izslediti njihovo notranjo zvezo. Šele ko je to delo opravljeno, je mogoče ustrezno razložiti resnično gibanje.« Ena izmed neodtujljivih odgovornosti raziskovalca je, da presodi, kdaj in kako objaviti izsledke raziskovalnega dela. Tako kot nasploh govorimo o pravici delavca, da je pravočasno obveščen, je dolžnost in odgovornost raziskovalca pravočasno seznaniti družbo z rezultati, do katerih je prišel. Žal »popolnost«, »ustreznost« in »pravočasnost« pogosto nastopajo v negativni korelaciji: popolno je lahko prepozno, pravočasno pa nepopolno; ustrezno je lahko glede na družbeni interes ali pa glede na predmet raziskovanja. Napačno razumevanje je lahko rezultat slabe razlage ali pa nezadostnega znanja bralca itd. Vzemimo rezultate naše raziskave: razlaga, s katere celovitostjo bi bili raziskovalci zadovoljni, bo mogoča šele, ko bo 3. konferenca že zdavnaj mimo. Zato smo se odločili, da del (ne pa vseh) rezultatov objavimo pravočasno, čeprav se zavedamo, da niso ustrezno predstavljeni. Izbor kajpak ni naključen; izbrali smo tiste rezultate, za katere je mogoče dovolj zanesljivo sklepati, da bodisi potrjujejo utemeljenost (do)sedanjih družbenih usmeritev in akcij, ali pa opozarjajo na probleme, ki smo jih doslej zanemarjali ali pa ne dovolj uspešno reševali. Menim, da lahko oboje prispeva k uspešnosti priprav na 3. konferenco.

— Kaj pripravlja raziskovalni center za samoupravljanje oziroma kakšne raziskave že tečejo? Kakšen je njihov cilj?

»Prav na kratko: nadaljevali bomo letos zastavljene raziskave, predvsem s »študijami primerov« v konkretnih delovnih okoljih — v tistih, za katera bomo v sedanjih fazah raziskovanja ugotovili, da najbolj uspešno uresničujejo družbene cilje na področjih, ki jih raziskujemo, in v tistih, v katerih se poraja največ težav. Mislim, da bo razkrivanje vzrokov in pogojev (ne)uspešnega uresničevanja družbeno dogovorjenih ciljev in nalog v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela lahko v pomembno oporo pri snovanju aktivnosti subjektivnih sil. Od novih raziskovalnih področij naj omenim nalogo o družbenoekonomskem položaju slovenske knjige, ki jo bo — v tej smeri še tečejo razgovori — našemu centru zaupala in jo financirala Kulturna skupnost Slovenije. Bralna kultura je pri nas na dokaj nizki ravni. To, kar je dejal Kardelj za socializem nasploh, velja tudi posebej za sindikat: da mora »z vsemi mogočimi sredstvi dvigati iz idejne teme, iz zaostalosti in neznanja najširše delovne množice.« Knjiga prav gotovo sodi (vprašanje seveda, kakšna) med tiste rezultate in načine duhovne aktivnosti, ki bi morali in lahko izpolnijo to poslanstvo med delavci, in v tem je razlog, zakaj se naš center odloča za vključitev te naloge v svoj raziskovalni program.

POJASNILO

V prejšnji številki našega tednika smo pisali na 6. strani o vlogi delavskih univerz v usmerjenem izobraževanju. V podnaslovu prispevka smo zapisali »Za primarno in sekundarno socializacijo delavca«. Sogovornik Rajko Slokar, predsednik izvršnega odbora skupščine delavskih univerz Slovenije nas je po izidu prispevka opozoril, da je podnaslov odvečen oziroma nesmiseln, kajti tudi v prihodnje naj bi se delavske univerze ukvarjale s tistim, kar je vsebina sekundarne socializacije delavca v okviru samoupravne socialistične kulture.

Z S S

Pred 3. konferenco ZSS

Murska Sobota: zaposlovanje ostalo na mrtvi točki

V pripravi na 3. konferenco ZSS o socialni politiki in varnosti delavcev so na občinskem svetu ZSS Murska Sobota skupaj s posameznimi sivi in v skladu z objavljenim gradivom ZSS izdelali občinsko oceno, ki naj bi razpravljalcem služila kot dobra osnova in izhodišče. V analizi stanja so se najprej lotili problema nezaposlenosti, ki je v tej občini dokaj žgoč. Poudarjajo, da je zaposlovanje pri njih obstalo na mrtvi točki že lani in da se takšno stanje še nadaljuje. Za letos so načrtovali rast zaposlovanja za 2,5 odstotka, kar je občutno manj kot lani in v minulih letih. Ta številka je v mursko-soboški občini celo nižja od generacijskega priliva, kar pomeni, da so imeli načrtovalci zaposlovanja pred očmi produktivno zaposlovanje oziroma bolj smotrno gospodarjenje z živim delom in s tem ustvarjanje večjega dohodka z manj vloženega dela. Posledice takšnih gledanj pa se že kažejo v povečanem številu prijaviteljev iskalcev prve zaposlitve. Ob koncu junija letos je bilo pri skupnosti za zaposlovanje v Murski Soboti prijavljenih 667 iskalcev zaposlitve, od tega jih je prvič iskalo delo 238 ali približno 36 odstotkov. V prvem polletju se je tako zaposlenost povečala samo za 0,7 odstotka ali 121 novih delavcev (v gospodarstvu 0,5 in v negospodarstvu za 0,8 odstotka).

Kot je videti iz omenjenega gradiva, jim zmanjšane možnosti zaposlovanja povzročajo veliko preglavic. Pritisk na objavljena prosta delovna mesta je precej večji kot v minulih letih. Vse pogosteje opažajo zaposlovanje »po zvezah in poznanstvih«, kar ustvarja nezadovoljstvo med prijaviteljnimi iskalci zaposlitve. Pogosto dobijo delo ljudje, ki niso prijavitelji pri skupnosti za zaposlovanje. Strokovna služba pri skupnosti za zaposlovanje kljub poglobljenim prizadevanjem tem slabostim pogostokrat ni kos.

Glede na to, da do konca leta ni pričakovati pomembnejših premikov na področju zaposlovanja in sicer ne samo v občini, temveč tudi v širši pomurski regiji, pričakujejo, da bo število nezaposlenih še naraslo, še zlasti, če upoštevamo priliv iz šol, ki ni usklajen s potrebami v združenem delu. Organizacije združenega dela zaposlujejo glede na svojo tehnološko opremljenost še vse preveč nekvalificiranih in priučeni delavcev, kar samo poslabšuje že tako slabo kvalifikacijsko sestavo zaposlenih.

Bržda ob tem ne bi smeli zamolčati tudi dejstva, da se v zadnjih dveh letih delavci iz te občine skorajda ne zaposlujejo na tujem. Nasprotno, vse več je tistih, ki se želijo vrniti v začasnega dela v tujini. Kot poudarjajo v Murski Soboti, jim v teh razmerah ne morejo zagotoviti zaposlitve, pripravljenosti za zaposlovanje v drugih krajih republike pa skoraj ni, češ da je bolje biti zdomec na tujem kot pa doma.

Pravice izgubljajo svoj socialni pomen

Sestavljalci poročila so posvetili posebno pozornost denarnim nadomestilom nezaposlenih. Ugotavljajo, da denarni prejemki tem delavcem po valorizaciji (15. 4. 1981) ne morejo biti manjši od 5.100 dinarjev, kar marsikomu zadostuje v tolikšni meri, da se precej manj zanima za zaposlitev, saj marsikje celo polno zaposleni delavci ne prejemaajo višjih osebnih dohodkov. S tem pa te pravice (pravica do denarnega nadomestila) izgubljajo svoj socialni in varstveni pomen. Zavoljo tega se v Prekmurju zavzemajo, da bi to denarno pomoč izenačili z družbenimi denarnimi pomočmi, ki jih dodeljuje Skupnost socialnega skrbstva.

Kajpak tudi v Murski Soboti ne ostajajo zgolj pri ugotavljanju stanja, ampak si še kako prizadevajo, da bi premostili zdajšnje nič kaj rožnato stanje. Prepričani so, da je prav uveljavljanje usmerjenega izobraževanja ena tistih nalog, ki jih utegne popeljati na zeleno vejo. S tem v zvezi se v regiji zavzemajo, da bi še izboljšali razmerje (zdaj 65:35) v korist proizvodnih poklicev. Poleg tega pa hkrati poudarjajo, da mora biti proizvodno delo tudi gmotno ustreznejše vrednoteno, saj je prav v dosedanem stanju na tem področju iskati razlog, da se je vse preveč mladih odločalo za tako imenovane neproizvodne poklice. Glede na posebnosti, s katerimi se srečujejo v Prekmurju, menijo, da bi morali storiti več za izobraževanje bodočih nosilcev kmetijske proizvodnje v zasebnem sektorju.

Šola in tovarna z roko v roki

Sindikati v Prekmurju menijo, da ozdi še niso docela dojeli svojih obveznosti in pravic pri usmerjenem izobraževanju, ki ga opredeljuje zakon o usmerjenem izobraževanju. Tako še vedno niso razčistili dilem okoli dolgoročnega načrtovanja kadrovskih potreb, organiziranju kadrovskih služb itd. Poudarjajo, da morajo prav strokovne analize potreb po kadrih opredeljevati nadaljnji razvoj usmerjenega izobraževanja in šolske mreže, saj si le-tega ni moč predstavljati brez dolgoročnega in globalnega načrtovanja.

Kljub temu pa so prepričani, da so ozdi dojeli svojo vlogo glede zagotavljanja mentorjev in inštruktorjev proizvodnega dela učencev usmerjenega izobraževanja, ki ga bodo začeli izvajati v začetku prihodnjega leta. Posebne izobraževalne skupnosti so že pripravile predloge samoupravnih sporazumov, ki bodo urejali vrsto vprašanj, na podlagi katerih bodo srednje šole in ozdi sklepali pogodbe o obojestranskih obveznostih pri izvajanju proizvodnega dela in delovne prakse učencev. Poleg tega ozdi ta čas izbirajo kadre, ki se bodo izobraževali za vodenje in organiziranje proizvodnega dela.

Ivo Kuljaj

Koliko velja družbenopolitična akcija v Toplarni Ljubljana?

Uteži, težje tudi od denarja

Ko so se letošnje poletje v ljubljanski Toplarni lotili remontnih del, je tehnični kolegij spoznal, da bodo obširnejša, kot so načrtovali. Za vse, ki naj bi neposredno sodelovali pri remontu, je zato predlagal v spodbudo dodatno plačilo. Med remontom so ti delavci prejeli za 20 odstotkov večje osebne dohodke. V čas te odločitve sodi tudi razprava o polletnem gospodarjenju. Po vrsti let je bilo tokrat poslovanje prav uspešno, približno 300 delavcev je prigrisporilo za 5 milijonov dinarjev čistega ostanka dohodka. Delavci so zato zahtevali, naj z višjo vrednostjo točke na rovaš teh sredstev dvignejo osebne dohodke. Delavski svet Toplarnje je kljub opozorilom direktorja, da osebnih dohodkov ne kaže tako povečevati, podprl zahteve delavcev in za mesec julij je nova vrednost točke dvignila osebne dohodke za 20 odstotkov.

Dodatna spodbuda za remont je skupaj z novo vrednostjo točke seveda povzročila to, pred čemer je direktor svaril člane delavskega sveta: osebni dohodki v toplarni so se razlili čez meje, ki jih določajo dogovori v družbi in tudi v Elektrogospodarstvu Slovenije, v katerega organiziranost sodi Toplarna Ljubljana.

O vzrokih in posledicah takšne odločitve smo se pomenili z Darkom Božičem, predsednikom delavskega sveta, Andrejom Karolijem, predsednikom osnovne organizacije sindikata in Marjanom Žibertom, sekretarjem osnovne organizacije zveze komunistov v Toplarni. V en glas so se strinjali, da so družbeno zarisane meje osebnih dohodkov zradirala krepko večinska razmišljanja delavcev. Menili so, da slonijo dobri poslovni rezultati v polletju predvsem na dobrem gospodarjenju. Res je bila sezona ogrevanja Toplarni letos naklonjena, res so svoje pripomožle cene energije, ki so bile letos pravočasno popravljene — lahko pa se pohvalijo z odlično pogonsko pripravljenostjo, saj so z velikimi napori in odgovornostjo naprave vselej vzdrževali tako, kot od njih terja družba v svojih potrebah po energiji. Ob tem, ko so njihove cene družbeno dogovorjene, pa so se življenjski stroški povečali mimo dogovorov in delavci so terjali, da jih je treba ujeti z rastjo osebnih dohodkov.

Slišali smo, da so ocene teh-

ničnega kolegija spodbode takšne zahteve in ker jih je postavila velika večina delavcev, so njihovi delegati v delavskem svetu pač glasovali v skladu z njimi. Brž pa se je pokazalo, da so se preneli in se niso vedli odgovorno do gibanj osebnih dohodkov v svoji sestavljeni organizaciji Elektro gospodarstvo Slovenije v panogi in v družbi. Opozorila z vseh strani so nagnila glave v Toplarni nad nove račune, ocene — pokazalo se je, da bi po novem zastavljeno gibanje osebnih dohodkov do konca leta podrlo vse okvire.

»Računi tehničnega kolegija so bili kost, ki so jo delavci pač zgrabili«, je povedal Darko Božič. »Pri odločitvi na delavskem svetu smo res računali tudi s tem, da bomo vrnili, če bomo dobili preveč — menda pa smo se premalo zavedali, kako težko je to tudi uresničiti. Direktorjevi pomisleki niso odtehtali zahtev večine in odločili smo se za izplačilo. Delavski svet določa vrednost točke mesečno, ker pa mesec po izplačilu delavski svet ni bil sklepčen, je direktor uporabil pravico veta in vrnil osebne dohodke na prejšnjo raven. Po kolektivu je seveda završalo...«

Na prvem mestu je delo

Nadaljeval je Andrej Karoli: »V analitski službi so zračunali največjo možno vrednost točke, s kakršno bi do konca leta osebne dohodke še lahko spravili v dogovorjene meje. Gotovo takšen ukrep po precej popravljenem osebnem dohodku za julij ni sprožil navdušenega odobravanja. Takoj smo sklicali razširjeni sestanek družbenopolitičnih organizacij in trezno tehtali, kam smo prišli in kaj kaže storiti. Lahko seveda ni bilo, pa vendar je družbenopolitična akcija uspešna. Vsi delavci so prek svojih delegatov v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah spoznali resnični položaj in našo skupno odgovornost do družbe. Ni kaj, naša osnovna naloga je po vseh močeh zagotavljati družbi potrebno energijo in hkrati spoštovati resolucijske dogovore. Sklenili smo, da mora samoupravna delavska kontrola poiskati krivce, ki so sprožili preneljene zahteve in odločitve. Ne zaradi lova na krivce, radi bi

spoznali, kako so bili delavci tako brž prepričani, da jim gre, kar so zahtevali, in o čemer zdaj spoznavajo, da jim vendarle ne gre tako brez pridržkov.«

Družbenopolitične organizacije so delavskemu svetu predlagale, naj svoj sklep spremeni in podpre odločitev direktorja, saj je le-ta v skladu z družbenimi merili. Poslušali smo se o strahu »od zunaj«, češ, kako bi tak položaj lahko povzročil nezadovoljstvo in da bi to lahko vplivalo na delo v kolektivu Toplarnje.

»Tega se pač ni bati!« je zardil Marjan Žibert. Seveda skrbno spremljamo in usmerjamo razpoloženje delavcev. Prav zato lahko trdimo, da nismo le izpolnili vseh načrtovanih nalog — celo dodatna dela smo opravili kar se le da dobro. Spet bolj skop septembrski plačilni dan je minil prav tako zagnano in delovno kot vsi poprej. Morda zveni to kot hvala, vendar jo je moč tudi opravičiti. Glejte, 40 odstotkov delavcev pri nas dela v treh izmenah (kar seveda ni v prid zanimanju za naš že tako deficitarni poklic in tudi to nas je vodilo, ko smo se odločili za povečanje osebnih dohodkov). Stroji so stari, izrabljeni in včasih meji že na čudež, da jih uspešno držati v obratovni pripravljenosti. Zaposlenost ne dohaja planirane, fluktuacija je velika, delovne razmere težke... Ob vsem tem se pač lahko pohvalimo, da kljub spet priškrtnemu osebnemu dohodku prav vsi delavci opravljajo svoje delo odgovorno kot vselej. Se za ocirek — prav te dni smo se znašli v času reelekcije in delavci so direktorju, kljub omenjenemu nepriljubljenemu vetu, soglasno podaljšali mandat za naslednja štiri leta.«

Ko so te vrstice že tekle iz stroja, nam je iz Toplarnje telefoniral Darko Božič. Sporočil je, da se je pravkar končal sestanek delavskega sveta. Na njem so člani soglasno preklicali preneljeni sklep in potrdili predlog družbenopolitičnih organizacij ter odločitev direktorja — vračanja ne bo, osebne dohodke pa bodo krojili tako, da bodo do konca leta usklajeni s panožnimi in družbenimi okviri. Namesto »dodatnih spodbud« pa so se resno lotili pravilnika o nagrajevanju delovne uspešnosti.

Ciril Brujer

IZ ORGANIZACIJ ZDRUŽENEGA DELA

Ljubljana: Prizadevanja za čimbolj normalno poslovanje

Pred dnevi so se v Ljubljani sešli delegati skupščine samoupravne interesne skupnosti za železniški in luški promet Slovenije. Med drugim so obravnavali težak gospodarski položaj, v katerem se je znašlo železniško gospodarstvo Ljubljana ter presojali njegove naložbe letos. O tej problematiki je pred tem razpravljalo tudi predsedstvo skupščine in podprlo prizadevanja za zagotovitev prihodkov, s katerimi bi pokrili enostavno reprodukcijo ZG Ljubljana v letu 1981. Po oceni predsedstva skupš-

čine SIS je namreč treba primanjkljaj prihodkov, ki je posledica neustreznega uresničevanja planskega določila o povišanju cen za železniške prevoze in določil družbenega plana, ki se nanašajo na železnico, čimprej pokriti. Le tako bo mogoče železniškemu gospodarstvu Ljubljana zagotoviti normalnotekoče poslovanje ter varen prevoz potnikov in tovarov.

(Z informacij Železniškega gospodarstva Ljubljana)

Slovenska Bistrica: Razpisane nagrade za izboljšave v proizvodnji

V prizadevanjih, da bi tudi v bistriški občini pospešili razvoj inovacijske dejavnosti, je odbor za podeljevanje nagrad in priznanj pri občinski raziskovalni skupnosti razpisal posebne denarne nagrade za izboljšave v proizvodnji in v drugih dejavnostih. Zbrane predloge bodo

najprej ocenile komisije za inventivno dejavnost v delovnih organizacijah, nato pa bo uporabnost inovacij ocenila še občinska komisija. Posebne nagrade in priznanja bodo najuspešnejšim podelili že ob dnevu inovatorjev — to je 12. oktobra.

Viktor Horvat

Kakšni so resnični dolgoročni učinki uresničevanja družbeno dogovorjene politike zaposlovanja (2.)

Smotrno zaposlovanje — produktivna zaposlenost

Piše: Edo Gaspari

Podatki, ki jih objavljamo, so informativni. Sleherni med njimi zahteva temeljitejšo analizo in presajo, vsi skupaj pa vendarle dajejo neko celoto.¹

V vseh dosedanjih srednjeročnih planih smo načrtovali, da bomo predvsem z višjo produktivnostjo dela povečevali družbeni proizvod. V obdobju 1976-1980 smo predvidevali, da bo višja produktivnost dela udeležena s 57% v prirastu družbenega proizvoda. Dejansko smo dosegli v letnem povprečju le njen 36,6% delež oziroma le slabih 65% načrtovanega. To pomeni, da smo skoraj dve tretjini povečanega družbenega proizvoda dosegli z novim zaposlovanjem. V petletnem obdobju 1971-1975 je bilo razmerje še slabše, saj je višja produktivnost dela prispevala k povečanju družbenega proizvoda 34% (plan je predvideval 61% delež).

Pomemben element za doseganje visoke produktivnosti dela je ustrezna izobrazbena sestava zaposlenih. Zato smo v družbenem planu za obdobje 1976-1980 načrtovali, da se bo delež strokovnih delavcev v združenem delu (delavci, ki imajo najmanj poklicno izobrazbo) povečal na 57%. Tega cilja nismo dosegli. Številke kažejo, da smo celo v dvanajstih letih, v obdobju od 1966 do 1978 (zadnji objavljeni rezultati popisa zaposlenih delavcev) dosegli zelo skromno izboljšanje izobrazbene ravni delavcev v združenem delu.

Tako se je udeležba delavcev z visoko izobrazbo v tem obdobju izboljšala od 3,3 na 4,2%, delavcev z višjo izobrazbo od 2,1 na 4,3%, delavcev s štiritletno šolsko izobrazbo od 16,1 na 19,1%, poklicnih delavcev od 25,2 na 28,2%, delež priučenih delavcev se je zmanjšal za 5,2% in delavcev brez poklica za 5,2%. V letih 1979 in 1980 se je zaposlovalo okoli 50% priučenih delavcev in delavcev brez poklica, kar je slabše kakor v prejšnjih letih. Ocenjuje se, da je bilo v lanskem letu v združenem delu v naši republiki še vedno več kot 46% priučenih delavcev in delavcev brez poklica.

Vse slabše izkoriščen delovni čas

Sestavina vseh družbenih planov republike je tudi usmeritev, da je potrebno izboljšati izrabo razpoložljivega delovnega časa. Podatki kažejo, da je trend nasproten in da se izraba delovnega časa poslabšuje. V obdobju 1970-1978 se je skupen letni fond delovnih ur v gospodarstvu zmanjšal za 54 ur na 2250 ur. Število dejansko opravljenih ur v enem letu pa se je v tem obdobju zmanjšalo za 117 ur in znaša v 1978. letu 1743 ur. Tako se je v gospodarstvu poslabšalo razmerje med dejansko opravljenimi urami in urami odsotnosti z dela od 84:16 v letu 1970 na 80:20 v letu 1978. Do leta 1970 ni bilo v izrabi delovnega časa nobenih bistvenih sprememb, od tega leta naprej pa se stanje postopoma slabša (gledano tudi z vidika zaostajanja pri doseganju višje produktivnosti dela):

— fluktuacija delavcev sicer ni neposredno »prisotna« v republiških planskih dokumentih, nedvomno pa veliko prispeva k slabšanju gospodarskih rezultatov in k zmanjšanju produktivnosti dela, če dobi prevelik obseg. V naši republiki je fluktuacija dokaj intenzivna in se še nagiba k povečevanju.

V obdobju 1976 do 1979 je bil povprečni letni koeficient fluktuacije 16,5, kar v konkretnih številkah pomeni, da je povprečno na leto 145 tisoč delavcev sklenilo delovno razmerje in 123 tisoč delavcev prenehalo z delom. Značilno je, da se je obseg fluktuacije v teh štirih letih povečal skoraj za petino. V letu 1980 se je fluktuacija delavcev pod vplivom manjših možnosti za zaposlitev nekoliko zmanjšala. V preteklem srednjeročnem obdobju je bil obseg fluktuacije

¹ Zaradi različnih virov in zato, ker nekateri podatki za leto 1979 in 1978 se niso znani, posamezne ocene med seboj niso v celoti primerljive. Glede na razpoložljive podatke smo nekatera gibanja spremljali od 1966. leta naprej. Uporabljeni so podatki Zavoda SRS za statistiko in nekateri interni podatki Zavoda SRS za družbeno planiranje.

manjši kakor v obdobju 1970-1975, ko je bila v letih 1970-1973 izrazito velika (19,7%); med posameznimi dejavnostmi so velike razlike v obsegu fluktuacije;

— podatke o izmenskem delu imamo le za vsako drugo leto. V letu 1976 je bil koeficient izmenskega dela v združenem delu 1,23 — kar je približno enako kakor v planskem obdobju 1970-1975. V letu 1978 pa se je poslabšal na 1,21. V gospodarstvu je bil ta koeficient v 1976. letu 1,26 (kar je boljše kot v predhodnem planskem obdobju), v letu 1978 pa se je močno poslabšal na 1,22. Skoraj ista ocena velja tudi za industrijo in rudarstvo, kjer se je koeficient zmanjšal od 1,39 na 1,31. Številke povedo, da se relativno zmanjšuje število delavcev, ki delajo v dveh ali treh izmenah.

Število delavcev v negospodarstvu narašča

Razmerje med zaposlenimi delavci v gospodarstvu in v negospodarskih dejavnostih se vse desetletje od 1966. do 1975. leta ni spremenilo. Delež delavcev v negospodarstvu je znašal okoli 13,9% in je v posameznih letih nihajal za 0,1%. V letu 1976 in naprej pa je delež delavcev v negospodarstvu postopoma naraščal in znaša v letu 1980 15,4%. Razmerje med zaposlenimi delavci v gospodarstvu in negospodarstvu se lahko ocenjuje z različnih zornih kotov. Vendar je očitno, da raven tehnologije in ustvarjenega družbenega proizvoda nista omogočala hitrejšega razvoja negospodarskih dejavnosti.

Posebno presajo in poglobljeno analizo zahtevajo tudi kazalci o gibanjih zaposlenosti znotraj gospodarstva na proizvodnih delih in nalogah po eni strani in po drugi na režijskih delih in nalogah. V industriji in rudarstvu se je zaposlenost povečala v obdobju od 1966-1978 z indeksom 1,51. Na proizvodnih delih in nalogah se je, po metodologiji Zavoda SRS za statistiko, zaposlenost povečala z indeksom 1,31, na administrativnih in tehničnih delih in opravilih pa z indeksom 2,32. V letu 1978 je bila v režijski industriji in rudarstva zaposlenih približno tretjina vseh delavcev oziroma 101.663 delavcev (za primerjavo: v tem letu je bilo v negospodarskih dejavnostih zaposlenih 112.500 delavcev).

Potrebe po delavcih so v preteklem petletnem obdobju znatno presegle kadrovske možnosti oziroma virov v SR Sloveniji. Čeprav je zaposlenost v obdobju 1976-1980 v absolutnem in relativnem pogledu naraščala počasneje kakor v predhodnem petletnem obdobju, se je zaradi že aktiviranih kadrovskih rezerv v agraru SR Slovenije in dokaj neučinkovitega usposabljanja in zaposlovanja invalidnih oseb ter maloštevilnega vračanja delavcev na začasnem delu v tujini, moralo povečevati zaposlovanje delavcev iz drugih območij Jugoslavije. V letu 1976 se je v združenem delu Slovenije zaposlilo okoli 11 tisoč delavcev. V letu 1979 se jih je zaposlilo okoli 16 tisoč, tako da so ti delavci zadovoljevali že več kakor tretjino vseh potreb po nadomestnih in novih zaposlitvah. Tudi v lanskem letu, v pogojih že zelo umirjene rasti zaposlovanja (rast zaposlenosti je za polovico manjša od prejšnjih let), se je zaposlilo več tisoč delavcev iz drugih republik in pokrajin:

— srednjeročno obdobje 1976-1980 smo za slovenske razmere začeli z visokim številom brezposelnih delavcev. Ob koncu leta 1976 je bilo prijavljenih 13.330 iskalcev zaposlitve, stopnja brezposelnosti pa je znašala 1,9%. V predhodnem planskem obdobju je bila časna brezposelnost še višja, najbolj izrazita pa je bila v letih 1966 do 1970, ko je bilo brez dela od 16 do 18 tisoč delavcev, med njimi okoli 37% takih, ki so prvič iskali zaposlitve, delež brezposelnih delavcev pa je znašal tudi do 3,8%. Po letu 1976 se je do lanskega leta brezposelnost polagoma zmanjševala, ob koncu leta 1980 pa je bilo zopet 12.227 časno brezposelnih delavcev. Značilno je, da se v vsem obdobju in tudi ne v letu 1980, ko so se možnosti za novo zaposlovanje dokaj zaostrole, ni odpravljalo ali pa vsaj zmanjševalo pogodbeno, nadurno in drugo dopolnilno delo. Čeprav so v posameznih letih znatna odstopanja, je zanimivo, da znaša število opravljenih nadur na zaposlenega delavca v desetletnem povprečju letno okoli 80 ur, kar dokazuje, da v absolutnem obsegu nadurno delo vztrajno narašča in da ima zelo velike dimenzije.

(Nadaljevanje in konec prihodnjic)

O sodelovanju med Eto in krajevno skupnostjo Cerkno

Delavec in krajan — zlita v eno podobo

Sodelovanje med temeljnimi organizacijami združenega dela in krajevnimi skupnostmi je lahko zelo vzorno, polno vsebine in medsebojnih vezi, lahko pa je tudi zgolj mrtva črka na papirju. V Cerknem, med Tovarno termoelektričnih aparatov (Eta) in krajevno skupnostjo Cerkno so niti sodelovanja tesno prepletene in spominjajo že na idilo. Gre za srečno okoliščino, da okoli 1600 delavcev Ete biva v naselju Cerkno in da na lastni koži čutijo, da med tovarno in domom skorajda ni sile, ki bi razdvajala njihove interese. »Cerkljani imajo radi tovarno, v Eti služijo kruh in večletni razvoj tovarne in kraja je tako prepleten, kot krvne vezi med sorodniki«, je pogovor načel tajnik samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij v Eti Danilo Bratina in nadaljeval: »Zavedamo se, da je delavec popoldne doma, da se s tem ne konča skrb kolektiva za njegovo

počutje, za ustrezen družbeni standard. Človek je celovita osebnost in normalno je, da sta delavec in krajan zlita v eno podobo. Podobo delavca samoupravljalca, ki je odgovoren za materialni razvoj »fabrike« in kraja, kot tudi za kulturno bogatenje lastne notranje ubranosti kot tudi sovaščanov.

Cerkljani — le kakih 160 jih ne dela v Eti, ampak v tozdu Slovenijalesa, tozdu Avtoprevoza — transport Cerkno, Kmetijski zadrugi, blagovnici Nama in Mercatorju — se spominjajo podobe kraja pred dvajsetimi in več leti, ko še niso »vedeli«, kaj je to asfalt. Ob hitrem razvoju Ete pa se je naglo razvijalo tudi Cerkno in okoliške vasi. Dobro poslovanje kolektiva je omogočilo, da se je vse več sredstev namenjalo za izgradnjo vodovodov, cest, električnega omrežja, telefonskih naprav, javne razsvetljave in druge infrastrukture. Domačini

so se posebej veselili otvoritve blagovnice Nama, v kateri dobijo skoraj vse potrošniške dobrine, ki jih rabijo: obleke, pohištvo, železne predmete, gradbeni material itd. »Ko Nama še ni stala, smo na primer morali po čevlje v Idrijo«, je razvojni skok slikovito opisal Danilo Bratina. V okoliških vaseh so namreč postavljene le trgovine z živili, tako da širitev trgovskega središča Cerkna veliko pomeni tudi za krajane ostalih osmih krajevnih skupnosti.

S pomočjo Ete so zgradili vodovode, ceste tudi v naseljih Čeplez, Planina, Poljane in Labinje. Tako Cerkno ni ločeno od okolice, ampak je zlito z okoliškimi naselji. »Včasih so na primer dajali otroke v vrtec samo krajani krajevne skupnosti Cerkno, sedaj pa se precej otrok pripelje s starši v vrtec tudi iz okoliških krajev«, je dejal Bratina. Večina otrok prav tako obiskuje

Plavalna tekmovalnja v Etinem hotelu pritegnejo k navijanju zlasti mlade, ki brez športa ne morejo

osnovno šolo v Cerknem, ki so jo zgradili z občinskimi samopripletkom, poleg tega pa so krajani prispevali prostovoljno še dodaten dinar za svoje malčke.

Kulturno, športno in politično življenje krajanov je tako v Eti kot izven nje zelo razgibano. »Imamo manjšo kinodvorano, v Cerknem večkrat gostuje primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice, precej ljudi je vključenih v pevske zборе, nekateri pa igrajo pri godbi na pihala«, je o vzdušju v krajevni skupnosti povedal predsednik sveta krajevne skupnosti Franc Ferjančič. Ker je Eta zgradila hotel s pokritim bazenom, se precej krajanov ukvarja z rekreativnim plavanjem. »Borut Petrič, evropski prvak na 400 m kravlje na svoji poti k evropskemu vrhu dosegel nekaj državnih rekordov tudi v Cerknem«, je še dejal.

Seveda pa tudi Cerkljani niso brez težav, ki se tako kot v vsaki krajevni skupnosti tudi pri njih prelivajo iz resničnih potreb v skrite želje. Kot pravijo, sta šola in vrtec že premajhna, premalo imajo igrišč, primanjkuje vode, boljših obvoznih cest in telefonskih povezav. »Domačini stalno opozarjajo na še neurejeno cesto Cerkno — Sovodenj — Škofja Loka, ki pa je republiškega pomena«, je dejal Ferjančič. Zveza borcev, ki je v krajevni skupnosti posebej aktivna, si prizadeva bolj razviti zimski turizem, za katerega so dobri pogoji.

Domačini so lahko ponosni tudi na vsakoletni pohod na 1600 m visoki Porezen, ko se družno napotijo na pot kljub visokemu

snegu, da bi počastili spomin na tragedijo Kosovelove brigade in Gorenjskega vojnega področja. Lani se je na primer poleg Cerkljanov udeležila spominskega pohoda množica ljudi iz drugih slovenskih in celo jugoslovanskih krajev. Bil je okoli 4000, svobodnih src, ki so za

miren utrip hvaležni padlim partizanom.

Delavca Ete in krajana torej krasi negovanje stikov s sokrajanji. Zaveda se, da je pestrost življenja v krajevni skupnosti odvisna od njega samega. V tem je tudi kakovost sodelovanja med Eto in Cerkljani. *Emil Lah*

Sloga med blagovno hišo Nama in hotelom Eta simbolizira uspešno sodelovanje med tovarno elektrotermičnih aparatov in krajevno skupnostjo

DE — družboslovna zbirka Založbe DELAVSKA ENOTNOST

V letu 1981 so izšle:	Cena
Adolf Bibič: INTERESI IN POLITIKA	550 din
Več avtorjev: KRONOLOGIJA NAPREDNEGA DELAVSKEGA GIBANJA NA SLOVENSKEM (1868—1980)	700 din
Ciril Ribičič: IZVRŠNI SVET V DELEGATSKEM SKUPŠČINSKEM SISTEMU JUGOSLAVIJE (teoretična zamisel, ustavni položaj in praktično delovanje)	300 din
Emil Rojc: IZOBRAŽEVANJE ZA DELO IN SAMOUPRAVLJANJE	360 din

V letu 1981 izidejo še:	(Predvidena cena)
Braco Rotar: POMENI PROSTORA (Ideologija v urbanizmu in arhitekturi)	650 din
Pavao Brajša: ČLOVEK, SPOLNOST, ZAKON	600 din
Borislav Šefer: SOCIALNA POLITIKA V SOCIALISTIČNI SAMOUPRAVNI DRUŽBI	600 din

Vse navedene knjige lahko naročite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, ali kupite v knjigarni DE na Tavčarjevi 5 v Ljubljani.

NAROČILNICA

Pri TOZD DE, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo:

- ..... izvod(ov) INTERESI IN POLITIKA
- ..... izvod(ov) KRONOLOGIJA
- ..... izvod(ov) IZVRŠNI SVET V DELEG. SKUPŠČ. SISTEMU JUGOSL.
- ..... izvod(ov) IZOBRAŽEVANJE ZA DELO IN SAMOUPRAVLJANJE
- ..... izvod(ov) ČLOVEK, SPOLNOST, ZAKON
- ..... izvod(ov) SOCIALNA POLITIKA V SOCIAL. SAMOUPR. DRUŽBI

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

Ime in priimek podpisnika: ..... Dne .....

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

..... Žig ..... Podpis naročnika

Kdo bo tvegala zmerjanje

Pred tedni je bila gostja neke zabavne oddaje na avstrijski televiziji prikupna štirinajstletnica, ki je imela poučen govor o mladih in starih na avtobusu.

Pa vstane mlad človek — je rekla — in vljudno reče: »Boste sedli gospa?« »Kaj pa misliš, smrčkavec, da sem res že tako stara.«

Tudi to se zgodi, tudi pri nas.

Očitno se morajo zdaj, ko imamo srednje usmerjeno izobraževanje, fantje in dekleta prvih letnikov kdaj pa kdaj tudi sredi dopoldneva voziti z ene šole na drugo. Res jim ni zavidati teh »potovanj«!

Vstopiš, denimo ob tričetrt na enajst, na Bavarskem dvoru na avtobus, za Ježico, pa ostrmiš. V avtobusu, nabitom polnem, sedi ves razred ali nekaj manj, prav gotovo sedemnajst vrlih fantov. Sedijo mirno, modro in zamišljeno zrejo skozi okna, da se slučajno ne bi srečali s pogledom starejšega sopotnika (kdo bi tvegala zmerjanje!). Sedi razred mirno, nekaj govorijo o tem, da bodo za deset minut zamudili »samoupravljanje«. Sedijo fantje dostojanstveno, stojijo in molčijo odrasli dostojanstveno, pa nič! Postajo za Stadionom izstopiš iz avtobusa, fantje pa ostanejo pribiti na svoje sedeže. Oh, da le ne bi na vsej poti do postaje, ko bodo fantje izstopili, kakšnemu izmed njih šinilo v glavo tvegano dejanje; da bi vstal in ponudil sedež kakšni starejši tovarišici, ki bi ga potem še nadrla: »Kaj misliš, smrčkavec, da sem res že tako stara!«. »Vas tako učijo zdaj v usmerjeni soli?«

S. G.

»Naš delavnik«

Prvi krog je sklenjen!

Prvi del našega natečaja, ki je spodbudil kar lepo število fotoamaterjev, od popolnih začetnikov do izkušenih mojstrov, s to številko zaključujemo. Prispela slika bo ocenila žirija — in mnoge bomo še spoznali na straneh našega časnika.

Drugi krog pa bomo pognali 8. februarja prihodnje leto, na slovenski kulturni praznik, trajal pa bo do 1. maja, praznika dela. Že zdaj razmišljamo, kako ta drugi del še popestriti. Dogovarjamo se z zvezo mladine, saj so mnogi mladi, zlasti pa še šolski fotokrožki, pokazali veliko zanimanje. Razmišljamo tudi, kako natečaj povezati z našo stalno rubriko »Fotoamater«. Tako, da bo v spodbudo in korist čim širšemu krogu bralcev-ustvarjalcev.

Natečaj bomo v celoti zaključili z razstavo delavske fotografije ob 10. kongresu Zveze sindikatov Slovenije. Ta bo v začetku oktobra drugo leto, predvidoma v Ljubljani.

Danes objavljamo fotografijo Primoža Brusa iz/Kočevja, ki jo odlikuje tako dobra kompozicija kot pravi trenutek — ko umira drevo.

OD
ME
VI

Kako se bo razvozlal podnajemniški voz?!

Na vzrok za pomanjkanje stanovanj je treba gledati z odprtimi očmi. Vse rubrike sindikalnega lista redno prebiram, moram ob tem poudariti, da je to glasilo resnično v delu delovnih ljudi. Veliko je zanimivosti, s katerimi privlačijo k branju širok krog delavcev.

Dovolite, dragi tovariši iz uredniškega odbora glasila Delavska enotnost, da se oglasim na objavljeni članek oz. komentar z naslovom »Kako se bo razvozlal podnajemniški voz?«. Zadeva me je malo pogrela ob branju te tematike, to predvsem zato, ker sem na podoben način prestajal težave podnajemniškega bivanja. Že kar na začetku naj povem, da je to problem širšega družbenega značaja. V teh težavah pa so večinoma sezonski delavci, v veliki večini študentje in tudi mlade družine. O tej zadevi lahko poglobljeno razmislija le tisti, ki je to trnovo pot preizkusil na svoji lastni koži. Tudi jaz sem prišel v industrijsko področje Ljubljane služiti vsakdanji kruh. O tej življenjski stiski, ki sem jo doživel, nerad govorim, rečem pa lahko samo to, da je mlademu delavcu velikokrat težko. Stanovanjske razmere so še veliko bolj pereče pri mladih družinah z majhnimi otroki, kajti ravno tu lahko nastanejo tudi težje posledice. O tej zadevi bi lahko povedale kaj več socialne službe in na koncu tudi sodišča. To omenjam zato, ker podatki kažejo na velik odstotek mladih družin, ki živijo v nemogočih razmerah. Posledice so včasih hude. Veliko mladih parov zaradi težkih okoliščin razveljavi zakonsko zvezo. In kaj in kako je potem z otroki?

Žalostno je tudi to, da nimamo točne evidence o delavcih, vsaj tistih, ki so v rednem delovnem razmerju. Teh nevidentiranih primerov ni treba iskati z drobnogledom. Tudi v Vevčah jih imamo: zasilne vselitve v na pol sezidane barake, ki so jih pustila gradbena podjetja.

Še nekaj o stanovanjih delavcev, ki so si zgradili hišo z lastnimi žulji, razumljivo tudi s pomočjo posojila, ki ga z obrestmi tudi vračajo. Pri nas v Vevčah so stanovanja večinoma grajena z zadružno ali individualno zidavo. V tem odstavku bi verjetno morali bolj opredeliti in pojasniti način izkoriščanja razrednega tovariša, prav tako proletarca. Menim, da so zadeve veliko globlje, ki resnično rušijo humane medčloveške in tudi socijalistične odnose, kot so opisane v omenjenem sestavku. Že vrsto let delam v organizaciji sindikata in med drugim skušamo reševati tudi stanovanjske težave naših delavcev. Tudi na našem izvršnem odboru OOS smo že večkrat spregovorili o takoi-menovani človeški moralni. Veliko je še nedorečenega glede uporabnosti stanovanjskih prostorov, ki si jih posamezniki trdno lastijo, in so jih dobili s pomočjo družbenih sredstev. Veliko je še takih stanovanj, ki jih lastniki občasno hodijo samo prezračevati, kljub temu, da imajo svoje stanovanjske hiše.

Že skrajni čas je, da začnemo s poglobljeno politično akcijo temeljito in vsebinsko razmisli. Še nekaj me moti v predzadnjem odstavku, ki govori o politični akciji vseh subjektivnih sil, pa bi vendar veljalo lastništvo, ki je pridobljeno s svojim lastnim trudom in ki ne presega meje osnovnih smernic družbenega standarda, temeljito opredeliti. Lastniki stanovanjskih hiš ali etažnih stanovanj, ki redno in ne z majhnimi sredstvi poravnajo redne obveznosti, kaj naj bi bili potem še dolžni?

Problematiko o stanovanjskih površinah bi resnično morali spraviti v krog normale, ki bi temeljila na humanosti in človekoljubnosti. Skrajni čas je, da o tej zadevi razmislimo vsi in po svojih močeh prispevamo svoj delež.

S tovariškimi pozdravi!

Ciril Zupančič
Papirniški trg 7
Vevče
61260 Ljubljana — Polje

PRIPIS UREDNIŠTVA:

Sodeč po vašem razmišljanju, najbrže članka ni potrebno posebej pojasnjevati ali kaj dodajati, saj ste ga očitno zelo dobro razumeli. Tembolj, ker ste, kot pišete, tudi sami doživeli to našo podnajemniško golgoto.

Rekli pa bi tole: škoda, da ni več takšnih, kot ste vi, saj smo prepričani, da je podnajemništvo skupen naslov za mnoge zgodbe, mnenja in stališča. Na vsak način bi moralo v zvezi s tem vzeti v roke pero več ljudi, saj se stvari gotovo spreminjajo tudi po tej poti.

Kar pa zadeva vaše »nerazumevanje« izkoriščanja razrednega tovariša, prav tako proletarca, pa je treba reči naslednje: gre, denimo, za delavca, ki sta v podobnem (ni nujno) samoupravnem in družbenoekonomskem položaju, kar zadeva njuno delo. Ni pa tako, ko pogledamo njen standard. Eden ima hišo (ne bom govoril o tistih, ki oddajajo celo družbeno najemno stanovanje), avto, celo vikend. Drugi nima ničesar, je šele na začetku te poti. To je normalno in proti temu sestavek nima nič. Takšen bi tudi bil, če bi, denimo, prvi delavec oddajal sobo ali stanovanje drugemu delavcu po neki normalni (družbeno in moralno sprejemljivi) ceni, ki se kaj lahko izračuna. Vendar ni tako. Stanodajalec se drži konjunkture, ki je značilna za kapitalistični trg. In pri tem niso odpovedali zgolj vsi družbeni mehanski kontrole, ampak, kar je najbolj žalostno, celo naša samoupravna socialistična morala. Srečujemo se torej s paradoksalnim položajem: pod plaščem socializma, njegovih norm in morale se nam v brk bohoti kapitalistično izkoriščanje.

Glede vaše dileme okoli »dolga posameznikov družbi« pa tole. Vse bi bilo v redu in prav, če bi ljudje, ki so si zgradili hiše ali pridobili stanovanja v glavnem s krediti, ta posojila odplačevali tudi v sorazmerju z našo inflacijo. V tem primeru ne bi mogli govoriti o nikakršnem dolgu. Drugače pa bo vse dotlej, dokler se bodo nekateri trkali po prsih, češ, zgradil sem »bajto«, ob tem pa so odplačevali smešno nizke obroke posojil.

Seveda je položaj drugačen v primerih, ko so si ljudje dejansko z lastnimi žulji zgradili, kar imajo. Takšnih pa je pri nas bolj malo, kajti na dlani je, da pomeni prav stanovanjsko gospodarstvo enega od večjih virov naše inflacije in nestabilnega ekonomskega položaja.

Uredništvo DE

Rambas, središče nemirne Barcelone, prestolnice Katalonije. Življenje tu nikoli ne zamre, tudi takrat ne, ko se nočne ure prevesijo v jutro. Kar pogosto pa mir zmotijo demonstranti in do zob oboroženi možje v uniformah.

Francesco Frutos, generalni sekretar Združene socialistične partije Katalonije: »Nismo le proti atlantskemu paktu, temveč proti blokovski politiki nasploh!«

Utrinki z obiska Barcelone, kjer je bil septembra tradicionalni festival partijskega tiska

Nuclear... NATO? No, gracias!

Za današnjo Španijo sta med drugim značilni dve stvari: tisti zunanji turistični vrveži in živahno življenje, obsijano z vedno toplim soncem ter po drugi strani resna notranja nesoglasja, s katerimi se, tudi spokojnega miru željan turist, hočeš nočeš srečuje skorajda na slehernem koraku. Ulice, poštni nabiralniki, zidovi..., vse je

polno najrazličnejšega propagandnega gradiva. Tudi tu je navidezni mir varljiv. Vlada zagovarja vstop v NATO, partija je proti. Tridnevna proslava Komunistične partije Španije se je namreč končala z glasno izražanim sporočilom »Nočemo v NATO!« Pred približno milijon Španci je generalni sekretar KPS Santiago Carrill o obsodil vlado

Calva Sotela zaradi prizadevanj, da bi Španija vstopila v pakt NATO. Komunisti zahtevajo, da ostane Španija blokovski neuvrščena in poudarjajo, da je moč preprečiti svetovni spopad le s prizadevanjem vseh narodov za ukinitve vojaških blokov. Vlada pa trdovratno vztraja pri svojem stališču. Na vso moč razširja iluzijo, da bo NATO pripeljal Špa-

njo v kraljestvo miru, da bo z NATO vse laže, kot da bi imela zahodna vojaška zveza magično moč. Pa to je le eden izmed mnogih problemov današnje Španije, saj tudi tu vlada, kot marsikje po svetu, huda politična nestrpnost.

Besedilo in slike:
Andrej Ulaga

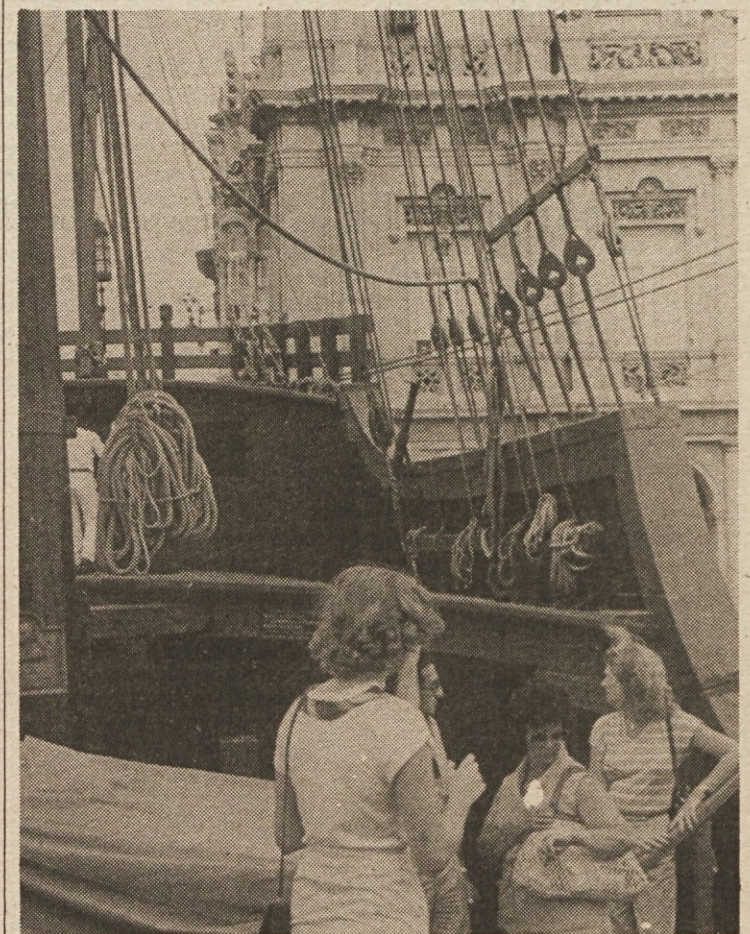
Slovenci se s Katalonci sicer kar dobro razumemo. K temu je precej pripomoglo sodelovanje na najrazličnejših področjih, tudi na kulturnem. Te dni so si lahko prebivalci Barcelone v galeriji sredi mesta ogledali razstavo »Razvoj slovenskega slikarstva od romantike do impresionizma«.

Središče gotske Barcelone je še komaj prehodno oziroma prevozno. Mestni promet v trimilijonskem mestu rešuje sodobna podzemna železnica.

V Barceloni ni varno parkirati kar na slepo. Tveganje je precejšnje. Kranjski folkloristi so denimo našli zjutraj svoj avtobus s prebodenimi gumami.

Ladja Kristofa Kolumba v pristanišču Barcelone predstavlja vedno zanimivo atrakcijo in seveda čeden vir dohodka.

Akcija za preureditev
Bevkove domačije

Priča- kovana pomoč

V idrijski občini si že dalj časa prizadevajo, da bi Bevkovo domačijo preuredili v spominski muzej.

Že na žalni seji ob smrti pisatelja Franceta Bevka so predlagali, da bi uredili spominsko sobo ter proučili možnosti ureditve Bevkove domačije v etnografski in književni muzej. Že čez leto dni, 17. septembra 1971, so v Mestnem muzeju v Idriji odprli spominsko sobo.

Da bi izpolnili tudi drugi del obljube, ki smo jo dali na žalni seji, smo leta 1977 skupaj s Klubom starih goriških študentov odkrili spominsko ploščo na Bevkovi hiši.

Ves čas pa smo iskali možnosti, da bi dokončno uredili Bevkovo domačijo v spominski muzej. To toliko bolj, ker slovenska javnost vedno bolj spoznava veličino pisatelja in borca Franceta Bevka, saj se številne šolske skupine in tudi posamezniki odločajo za ogled Bevkove hiše. Z našimi prizadevanji smo tako daleč, da imamo pripravljene projekte za ureditev Bevkove hiše v muzej in dokumentacijo za nadomestno gradnjo hiše za sedanjo lastnico. Hiša bo postavljena tako, da pristnega okolja Bevkove domačije in »njegove grape« ne bomo okrnili. Po predračunih Zavoda za spomeniško varstvo iz Nove Gorice bomo za celotno ureditev rabili precejšnja sredstva — okrog 300 milijonov starih din. V okviru Kulturne skupnosti občine Idrija deluje 40-članski pripravljalni odbor, katerega predsednik je akademik dr. Janez Milčinski. Pri tej akciji računamo na pomoč šolske mladine, delovnih organizacij in založniških hiš.

V drugi polovici septembra smo pričeli z akcijo na osnovnih in srednjih šolah, da bi s prodajo namenske značke, ki upodablja Bevkovo hišo z njegovim značnim podpisom, zbrali tretjino sredstev. Pričakujemo pa še pomoč delovnih organizacij, založb in posameznikov — skratka vseh, ki so imeli Bevka radi in ki se zavedajo njegove veličine.

Fani Hvala,
predsednica skupščine
Kulturne skupnosti
Idrija

Materialni okviri in stabilizacijske naloge
v šolskem letu 1981-82

Izhod je v doslednem izvajanju zakona o svobodni menjavi

Republiški odbor sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti je pretekli četrtek večji del seje znova posvetil obravnavanju materialnih okvirov in stabilizacijskih nalog v šolskem letu 1981-82. Tokrat se je te problematike loteval v razmerah, ko gospodarska gibanja v prvih letošnjih šestih mesecih — in dogovor o temeljnih družbenega plana — omogočajo, da se sredstva na področju usmerjenega izobraževanja v globalu povečajo za 6,34 odstotka oziroma od 470 starih milijard na 499, kar pomeni za 29,1 odstotka več sredstev kot v letu poprej. Predlog za valorizacijo vzgojnoizobraževalnih programov vključuje uskladitev osebnih dohodkov v usmerjenem izobraževanju z osebnimi dohodki, kot so se gibali v gospodarstvu v prvih šestih mesecih, povečana sredstva za materialne stroške za 35 odstotkov, in amortizacija v skladu s predpisi.

Po uvodni obrazložitvi Toneta Ferenc, predsednika izvršnega odbora Izobraževalne skupnosti Slovenije, taka notranja razporeditev povečanih sredstev pušča odprti predvsem dve vprašanji: ali bomo s tako povečanimi sredstvi za materialne stroške te res lahko pokrili, in drugič, če bomo ob tako predvideni amortizaciji res sposobni uresničiti tudi predvideno povečanje osebnih dohodkov. Skupščina Izobraževalne skupnosti SRS bo morala tudi ugotoviti, kako uresničujemo naloge in cilje, dogovorjene s srednjeročnim planom, kako stabilizacijske naloge, kakšne so realne finančne možnosti, kaj smo letos uresnili, kaj bomo lahko drugo leto, od česa pa bo morda treba za daljše obdobje odstopiti. Nekaj stvari je verjetno že jasnih: da bomo celotno populacijo vključevali v srednje usmerjeno izobraževanje; da bomo 70 odstotkov mladih vključevali v izobraževalne programe proizvodnih usmeritev (glede na prejšnja leta smo letos z doseženim razmerjem 64 proti 36 storili že bistveni premik); da bo problematiko vpisa na visokošolske organizacije potrebno bolj usklajati z možnostmi zaposlovanja in razvijanjem tehnologije v združenem delu; da bodo morala biti investicijska vlaganja zelo skromna, ne da bi se odrekli ustvarjanju osnovnih pogojev za učinkovitost usmerjenega izobraževanja (to pa so opremljene učilnice in kadri); da so nam potrebna merila in normativi za ocenjevanje učinkovitosti usmerjenega izobraževanja (dohodek šolam se še vedno odvaja šolam po dvanajstih); da bo treba ponovno preveriti, ali je sedanja organiziranost posebnih izobraževalnih skupnosti najbolj smotrna in učinkovita in kakšne naj bi bile metode dela v njih, da bi zbere uporabnikov bolj aktivirali, to pa je naloga, s katero se bo moral še posebej ukvarjati sindikat; pripraviti bo treba tudi enotna merila za oblikovanje šolnin za odrasle in še kaj.

Gmotnim težavam v šolstvu niso krive le gospodarske razmere

V razpravi, ki je sledila, se je kar naprej ponavljala misel, da je celotno področje izobraževanja, od osnovnih do visokih šol, pred težkimi nalogami, ki jih je pred izobraževalno dejavnost postavila družba, vendar je tu mnogo vprašanj in dilem. Ali ne bodo na primer cilji usmerjenega izobraževanja le polovično doseženi, je dejal nekdo, ker se celodnevna osnovna šola kot temelj temu izobraževanju tako počasi razvija, počasneje, kot smo se dogovo-

rili. Eni so presojali, da materialnim težavam v šolstvu niso krive le gospodarske razmere, pač pa nepravilno vrednotenje pomena te dejavnosti, zopet drugi so trdili, da je zavest o pomenu izobraževanja že prerasla stvarne materialne možnosti. Kakorkoli, najbolj naglašena je vendarle bila misel, da je izhod iz težav v doslednem uresničevanju svobodne menjave, v ustvarjanju odnosov, ko bomo ocenjevali za realne naloge le tiste, ki jih bo mogoče tudi pokriti z realnimi sredstvi. Za vse to imamo zakonsko osnovo, zakon je le treba začeti izvajati.

Ker so v dohodku šol osebni dohodki zastopani s sedmimi desetimi, nekaj manj ali nekaj več, se finančne razmere vedno zelo močno odražajo na učiteljskem standardu. Predsednik Geza Čahuk je dejal, da ob najnovejšem predlogu Izobraževalne skupnosti Slovenije sindikati niso ustrezno informirani, ne vedo, na podlagi kakšnih podatkov je nastal predlog za notranjo

razporeditev povečanih sredstev globala. Sindikati si prizadevajo, da bi tudi izobraževalna dejavnost prispevala svoj delež k stabilizaciji, z boljšo izrabo delovnega časa, z boljšo organiziranostjo, s kvalitetnejšim delom (samoupravni sporazum o bolj stimulativen delitvi osebnih dohodkov na osnovnih šolah je že sprejelo 54 odstotkov šol), toda hkrati je treba učiteljevo delo v družbi realno vrednotiti, ne pa učitelja postavljati pred dejstvo, da bolj kot drugi delavci zatejuje pas. Ni mogoče družbeno utemeljevati vseh programov, o tem so mnogi govorili, če za to ni dovolj denarja, ni mogoče tega razreševati na račun učiteljevega standarda (v naslednji razpravi v zvezi s 3. konferenco ZSS smo slišali, kako nemočni so učiteljski kolektivi tudi pri razreševanju stanovanjske problematike), na to pa je treba opozoriti prav zdaj, ko pripravljamo planska izhodišča za leto 1982.

Z reformo smo si zastavili lepe cilje, a kakšni so učinki?

V razpravi so ugotavljali, da je sedanji način financiranja izobraževalnih storitev celo slabši od proračunskega, in da je

skrajni čas, da pristojne komisije preverijo ustreznost sedanjih standardov, normativov in meril za opravljanje in vrednotenje vzgojnoizobraževalnih storitev, saj brez teh ne more biti svobodne menjave, sam zakon za to ni zadostna podlaga. Z reformo smo si zastavili lepe in dobre cilje, a kakšni so učinki? Kasnimo z opremljanjem učilnic in inflacija nam je pobrala lep del za to zbranega denarja; laborantov in svetovalcev na večini šol ni, ker jih normativi ne upoštevajo; nobena PIS ni sprejela fakultativnih programov, pa tudi z zakonom določenega dopolnilnega pouka normativi ne upoštevajo; kadri iz gospodarstva, kakršne bi zdaj usmerjeno izobraževanje potrebovalo, niso zainteresirani za bistveno nižji osebni dohodek v izobraževalni organizaciji. Za ovrednotene programe, kakršne smo sprejeli, bi potrebovali 40 odstotkov več sredstev, kot smo jih namenili za srednje šolstvo lani. Zato bo v dogovoru o družbenem planu za leto 1982 potrebno natančneje povedati, kaj zmoremo, česa ne, čemu se začasno odrekamo, saj učiteljevega standarda ne bi smeli več zniževati.

Seveda pa ob vsem tem kritičnem razmišljanju ne bi smeli prezreti vsega tistega, kar smo v

zadnjih letih na tem področju vendarle dosegli: bistveno povečan osnovnošolski prostor, zahvaljujoč tudi sredstvom samopripravek, zgradili smo po programu vrsto domov za učence in študente, odprli tudi vrsto novih srednjih šol itd.

Kaže, da ta hip prihaja do največjega nezadovoljstva vendarle na osnovnih šolah (ne pa v vseh občinah, saj je ponekod položaj usmerjenega izobraževanja slabši kot položaj osnovnega šolstva). Zato bo republiški odbor sindikata prek svojih članov in svojih občinskih odborov priporočil občinskim skupščinam, da na istih osnovah kot za usmerjeno izobraževanje tudi oni valorizirajo dohodek osnovnim šolam. Sicer pa so se na sindikatu spraševali, kako je z odgovornostjo tistih, ki bi že morali pripraviti normative, kriterije in merila za svobodno menjavo na področju izobraževanja.

Sonja Gašperšič

JEZIKOVNO RAZSODIŠČE

Paneton s kandiranim sadjem

»Pošiljam vam umni paneton s kandiranim sadjem ali sadni paneton, ki ga pečejo v ajdovskem Mlinotestu, pa se sprašujem: Zakaj je vrlim pekem v Ajdovščini potrebna ta tujka? Ali mislijo, da jih ne bi razumeli, če bi lepo napisali na primer sadni kruh, sadna pogača, pogača s kandiranim sadjem, kruh s kandiranim sadjem?«

Nejevolja kupcev je razumljiva, saj v besedi paneton vidijo samo še eno tujko več, prevzeto iz italijanščine. Zlasti v domači govorici na slovenskem zahodu je namreč vse polno italijanskih izrazov, ki so za splošno in knjižno slovenščino popolnoma odveč.

Z izrazom paneton je mogoče za spoznanje drugače. Z njim je najbrž mišljena prav posebna vrsta sadnega kruha, ki si je s posebnim receptom in sestavo pridobil mednarodno slavo.

V Mlinotestu mu tudi pravijo sadno pecivo, vendar sramežljivo na spodnji strani in v drobem tisku. Mogoče se jim izraz zdi presplošen za to milansko posebnost, ki jo s preštevilnimi tujkami opisujejo kot »aromatizirano z umetnimi aromami, konzervirano z dovoljenimi konzervansi, obarvano z dovoljeno barvo in dodan emulgator«.

Kljub temu bi bilo le bolje odločiti se za domač izraz, saj bi bil lahko marsikateri dovolj poveden in izrazit, na primer sadni kruh, sadna pogača, sadna štruca, sadjevka...

S. G.

Bistveno razširjena vloga štipendijskega sklada Borisa Kraigherja

Skrb za znanstveni naraščaj vsega združenega dela

Sredi prejšnjega meseca je ustanovna skupščina delegatov udeležencev samoupravnega sporazuma o štipendiranju na ravni republike z bistvenimi dopolnili potrdila pravilnik o delu sklada Borisa Kraigherja za štipendiranje študentov visokošolskih organizacij.

Že zelo dolgo je tega, kar smo imeli v Sloveniji pri Zvezi skupnosti za zaposlovanje štipendijski sklad »za posebne talente« iz vrst delavske in kmečke mladine. Taki, posebno nadarjeni mladini, je zdaj namenjen sklad Borisa Kraigherja, ki ga je leta 1967 kot spominski sklad ustanovila Univerza v Ljubljani.

Letos aprila sta obe slovenski univerzi izoblikovali nov pravilnik o delovanju tega štipendijskega sklada, ki je namenjen posebno nadarjenim študentom iz delavskih in kmečkih družin. Poleg socialnega kriterija je kriterij za pridobitev Kraigherjeve štipendije tudi visoka ocena učnega uspeha, v povprečju naj bi bila vsaj osem. Nov pravilnik tega sklada, ki sta ga obravnavala tudi oba univerzitetna sveta,

izhaja iz razširjene vloge sklada, kakor jo opredeljujeta novi družbeni dogovor o štipendiranju v SR Sloveniji in samoupravni sporazum o štipendiranju: če so se doslej iz vrst Kraigherjevih štipendistov rekrutirali le učiteljski in raziskovalni kadri za potrebe visokošolskih organizacij združenega dela, naj bi se poslej iz vrst Kraigherjevih štipendistov rekrutiral znanstveni naraščaj za vse združeno delo, tako za potrebe organizacij združenega dela s področja visokih šol kot tudi za potrebe organizacij združenega dela gospodarstva. Prav iz tega razloga naj bi tudi v prihodnjem srednjeročnem obdobju povečali število vsakoletnih Kraigherjevih štipendistov od 100 na 150.

V razpravi, ki jo je organizirala skupna komisija udeležencev družbenega dogovora o štipendiranju, so te misli bile vodilo. Poudarili so, da sklad Borisa Kraigherja lahko računa na sredstva iz združenega dela, če bo tudi deloval prek Gospodarske zbornice Slovenije ali se neposredno povezoval z velikimi delovnimi organizacijami, ki imajo

tudi raziskovalne inštitute, da bi tudi od njih dobival predloge za štipendiranje iz tega sklada.

Štipendijski sklad Borisa Kraigherja postaja tako del našega celovitega štipendijskega sistema tudi na ta način, da bo tretjino sredstev v ta sklad prispevala posebna izobraževalna skupnost za pedagoško usmeritev, ostalo pa vsi udeleženci samoupravnega sporazuma o štipendiranju iz združenih sredstev, tako kot prispevajo vsi tudi za štipendije Titovega sklada. Seveda pa bo zato moral biti tudi zagotovljen vpliv obeh teh dveh samoupravnih izobraževalnih oziroma štipendijskih asociacij združenega dela na politiko sklada Borisa Kraigherja, na število, usmeritev in višino štipendij. Tako bodo poslej vsaj dvakrat letno obravnavali tudi problematiko Kraigherjevega sklada, ob letnem načrtovanju in zaključnem računu. Prvo njihovo dejavno sodelovanje s skladom Borisa Kraigherja je v minulem septembru veljalo dopolnjevanju in potrditvi pravil sklada.

Jesen - čas sprehodov, pohodov, krajših tur, lahkotnega teka v naravi, pa tudi orientiranja

Jesenska rekreacija z novo vsebino

Republiško tekmovanje v športnem orientiranju za Milovanovičev memorial

V soboto dopoldne bo v Ajdovščini v Vipavski dolini letošnje republiško tekmovanje v športnem orientiranju za Milovanovičev memorial. Prireditelj ima lepo tradicijo, ponaša pa se tudi s številno udeležbo.

Tekmovanje je posvečeno spominu na prvega sekretarja SKOJ, Dragoljuba Milovanoviča in štiridesetletnici vstaje; z akcijo pa se slovenska mladina vključuje tudi v akcijo »Nič nas ne sme presenetiti«.

Tekmovanje prirejajo izmenoma vsako leto Partizan Slovenije, Planinska zveza Slovenije in Zveza tabornikov Slovenije. Letos je organizator Partizan Slovenije ob pomoči številnih delavcev Ajdovščine.

Začetek tekmovalnega dela Milovanovičevega memoriala bo za bližnja društva in odrede ob osmih jutraj, za bolj oddaljene ob desetih. Nas pa seveda bolj zanima tretji del prireditve — trimska orientacija. Kot vsako leto prirejajo tudi letos orientacijski pohod, ki je namenjen prav vsem, mladim in starim, moškim in ženskam. Speljali bodo 10 km dolgo progo v okolici Ajdovščine, po gozdnih stezah in travnikih.

Na startnem prostoru v športnem parku Polce se je treba zglasiti med deveto in enajsto uro, na cilj pa priti najkasneje do trinajstih. Vsak udeleženec bo dobil na startu kontrolni kartonček, na katerem mu bodo na kontrolnih postajah potrdili, da jih je našel. Vsako udeležencev trimskega pohoda (seveda, če bo prehodil celotno progo, našel orientacijske točke, dobil podpise vseh kontrolorjev) bo na cilj prejel trimsko značko.

Tako dobiva jesenska dejavnost prijateljev rekreacije novo vsebino. Pošteno smo že zakorakali v oktober. Toda že septembra začne običajno nekaj gristi v zavest prijateljev aktivne rekreacije. Oživijo spomini na vsa tista lepa pota in steze, po katerih so hodili in tekli prejšnja leta. Poleti so zamenjali hojo in tek z drugimi privlačnimi dejavnostmi. Zdaj pa je skrajni čas, da se začnejo pripraviti na zimo, na smučanje; na utrjevanje proti mrazu! Zaživela so shajališča prijateljev akcije NA TEKU SE DOBIMO! Vsako soboto in vsako nedeljo lahko izbirate med številnimi prireditvami v hoji in teku; celo maratonov smo se letos lotili v Sloveniji.

Seveda pa vsakdo doživlja de-

javnosti na planem po svoje. Nekaterim je na primer tek po gozdnih poteh samo telesna vadba; drugi pa hkrati uživajo v naravi, spremljajo spreminjanje narave pred zimo. Vidijo jesensko paleto barv, prija jim šelestenje in uživajo, ko »brodijo« po odpadlem listju.

O hoji na primer trdijo, da je že sama po sebi prijetna, da človek lažje preišča in mnoge težavne stvari dobro premisli.

In podobno je pri športnem orientiranju. Samo hoji, samo teka smo dodali športno nalogo. Če sodelujemo na športni orientaciji, potem moramo hiteti, hkrati pa moramo posvetiti vso pozornost raznolikim orientacijskim nalogam. Ali sledimo označeni progi in iščemo kontrolne točke; včasih je treba teči po podatkih na zemljevidu; lahko pa dobimo samo smer in oddaljenost kontrolne postaje, ki jo moramo v kakem težavnem terenu najti in šele tam dobimo sporočilo o poti naprej.

Možnosti je veliko. Od zapletenih, ki so značilne za velika in kakovostna tekmovanja, pa do najbolj preprostih, ki jim je z malo dobre volje kos vsakdo in so celo zelo primerne za družinski šport.

Poročajo, da je domovina orientacijskega športa Norveška, kjer so imeli prva tekmovanja z zemljevidom in kompasom že konec prejšnjega stoletja. Seveda so dali pobudo za ta šport vojaški krogi. In še danes je ta vrst neenakomernega pomena, saj združuje prvine telesne pripravljenosti (predvsem vzdržljivosti) in pa seveda veliko znanja, hi-

triga reagiranja, ukrepanja, občutka za kraje, razdalje, smer, višino in globino. Treba je hitro hoditi ali teči, treba se je znati orientirati, ugotoviti pravilno smer, obvladati kompas in specialko.

Dandanes gojijo športno orientiranje največ v skandinavskih deželah. Brali smo poročilo, da je na Švedskem nastopilo na nekem takem tekmovanju kar 16.000 udeležencev. Ni čudno! Gre za šport, pri katerem smo v tesnem stiku z naravo, kjer smo navezani na svoje znanje, ko gre za neke vrste pustolovščino, saj se odpravljamo v neznano, je torej zabaven in zdrav ter velikega pomena za splošni ljudski odpor.

Morda vas bo to soboto zanesla pot v Vipavsko dolino!

Stane Urek

Planinska sekcija celjskega AERA je organizirala kolesarski maraton v Logarsko dolino in nazaj. Stopetdeset kilometrov dolgo progo je prevozilo 89 mladih in starejših članov društva. Na posnetku je skupina kolesarjev na Polzeli, kjer jih je ujel v objektiv naš sodelavec Tone Tavčar.

Tradicionalne osme vinogradniške igre v Ljutomeru

Dejavnosti ne smemo omejevat le na določene kroge

Ptujčani pred športniki Ljutomera in Ormoža

Ni naključje, da so osme vinogradniške igre pripravili prav delavci DO »Ljutomerčan« iz Ljutomera, saj je prav v tem kraju leta 1974 vznikla zamisel o rednih vsakoletnih srečanjih vinogradniških delavcev kmetijskih

kombinatov iz Ormoža, Ptuja, Slovenske Bistrice, Maribora, Lenarta, Radgone in Ljutomera.

»Zadovoljni smo, da so vinogradniki Ljutomera že drugi gostitelji udeležencev športnih iger vinogradnikov severovzhodne Slovenije«, je ob tej priložnosti poudaril Emil Kuhar, predsednik občinskega sveta zveze sindikatov Ljutomer. »Tradicionalna športna srečanja moramo negovati in dograjevati, kot negujejo dobri vinogradniki zlahtno vinsko trto, saj igre nimajo le športnega, temveč mnogo širši družbeni pomen. Na teh srečanjih delavci ne beležimo vrhunskih rezultatov, saj nam gre predvsem za rekreacijo, zdravo izkoriščanje prostega časa in množičnost v telesnokulturnem udejstvovanju. Telesna kultura je del družbene reprodukcije, zato je ne smemo omejevati le na določene kroge.«

Dan pred letošnjo prireditvijo so Mariborčani odpovedali udeležbo, zato so se iger udeležili le vinogradniki iz Ljutomera, Ptuja, Slovenskih Konjic, Ormoža, Slovenske Bistrice, Radgone

in Lenarta. V skupni uvrstitvi so bili najuspešnejši predstavniki Ptuja (55 točk), pred športniki Ljutomera (46) in Ormoža (34). Slede: 4. Radgona (31), 5. Slovenska Bistrica (26) in 6. Lenart (25 točk).

Rezultati po panogah:
Pikado: 1. Ptuj (1145), 2. Radgona (1020), 3. Ormož (985), 4. Lenart (955), 5. Slovenska Bistrica (915) in 6. Ljutomer (780).

Šah: 1. Ljutomer (20), 2. Ptuj (17,5), 3. Ormož (13), 4. Slovenska Bistrica (10,5), 5. Radgona (10) in 6. Lenart (4).

Streljanje: 1. Ptuj (821 krogov), 2. Ormož (718), 3. Ljutomer (697), 4. Lenart (604), 5. Radgona (586) in 6. Bistrica (447 krogov).

Vlečenje vrvi: 1. Ptuj, 2. Radgona, 3. Lenart, 4. Ormož, 5. Slovenska Bistrica in 6. Ljutomer.

Odbojka: 1. Slovenska Bistrica, 2. Ljutomer, 3. Radgona, 4. Ptuj, 5. Ormož in 6. Lenart.

Trim tekmovanje: 1. Ljutomer, 2. Ptuj, 3. Ormož, 4. Lenart, 5. Radgona in 6. Slovenska Bistrica.

A. Ul.

Prve športne igre UNILESA

Športniki Marlesa pred Meblom

Delovna organizacija Novoles iz Novega mesta je organizirala športno srečanje delavcev, združenih v UNILESA za grupacijo lesnopredelovalne industrije Slovenije, v katero je včlanjeno 10 članic.

Tekmovanje v Novem mestu je potekalo v odbojki za ženske in moške ter v malem nogometu. Skupno je nastopilo 250 športnikov iz skoraj vseh članic združenja.

Največ tekmovalnega uspeha so imeli predstavniki Marlesa iz Maribora pred Meblom iz Nove Gorice in domačini iz Novega mesta.

Tretji del letošnjih letnih iger UNILESA bo 10. 10. 1981 v Novi Gorici v organizaciji Športnega društva Meblo.

Rezultati iz Novega mesta: odbojka moški: 1. Marles, 2. Novoles, 3. Meblo. Odbojka ženske: 1. Marles, 2. Meblo, 3. Novoles. Mali nogomet: 1. Liko, 2. Marles, 3. Meblo.

Rajmund Kolenc

RAZPIS

12. delavskega šahovskega prvenstva članov in 7. prvenstva članic SR Slovenije za leto 1981

Šahovska zveza Slovenije, Republiški svet zveze sindikatov Slovenije in Zdravilišče Rogaška Slatina razpisujeta delavsko šahovsko prvenstvo članov in članic za letošnje leto, ki bo v Rogaški Slatini (Velika dvorana Zdraviliškega doma), dne 17. in 18. oktobra. Otvoritev prvenstva bo v soboto 17.10. ob 13.30, nato pa prvo kolo ob 14.00 uri.

Pravico nastopa imajo vsi člani in članice osnovnih organizacij sindikatov SR Slovenije, ki morajo s seboj prinesiti osebno izkaznico in zdravstveno knjižico. Vsak tekmovalec mora imeti šahovsko uro in šahovsko garnituro.

Igralo se bo 9 kol po švicarskem sistemu — jugoslovanska izboljšana krožna varianta z 20-minutnim časom na igralca. Zmagovalec prvenstva dobi naslov »Delavski prvak SR Slovenije za leto 1981«, zmagovalka pa »Delavska prvakinja SR Slovenije za leto 1981«.

Rok za prijave je petek, dne 16. oktobra 1981 do 12. ure na naslov SZ Slovenije, Cankarjeva 1. Prijave morajo vsebovati: priimek in ime tekmovalca ali tekmovalke, šahovsko kategorijo in naziv osnovne organizacije sindikata.

Šahovska zveza Slovenije
Republiški svet ZS Slovenije
Zdravilišče Rogaška Slatina

Mednarodni seminar v Belgiji na temo:

Šport, prosti čas, družina

Tehtni razlogi govorijo v prid družinskemu športu

»Šport za vsakogar« je delovno geslo Mednarodnega sveta za šport in telesno vzgojo, čigar komisije prirejajo občasne seminarje v raznih deželah. Gre predvsem za izmenjavo dosežkov raziskovalnega dela in praktičnih izkušenj, ki se nanašajo na množično športno rekreacijo. Pred dvema letoma je bil tak seminar »Šport in prosti čas« pri nas na Bledu, nedavno pa so se spet zbrali predstavniki iz 17 držav v Bruggeju (Belgija) ter razpravljali o novi temi: Šport, prosti čas, družina.

Od vsega začetka je bila naveda, da so se ljudje ukvarjali s športom ločeno, moški posebej,

ženske posebej in otroci, ločeni po spolu, posebej. Taka razdelitev je potrebna, ko gre za vrhunski šport, vendar pa je preživela, ko gre za družine, katerim pomeni športna rekreacija aktivnost za razvedrilo in zdravje v prostem času.

Raziskovalci so ugotovili, da je število članstva v tradicionalnih športnih klubih bolj ali manj konstantno in zajema le manjši del prebivalstva, medtem ko se je število neorganiziranih privrženecv športne rekreacije ponekod (in tudi pri nas!) v zadnjih 15 letih potrojilo.

Tehtni razlogi govorijo v prid družinskemu športu. Družine, ki

v skupni aktivnosti preživljajo svoj prosti čas, ostanejo skupaj in privabijo k športni rekreaciji tudi tiste, ki so pri institucionalnem športu zapostavljeni: predšolske otroke, matere in starostnike pa tudi slabotne in motorično motene. Pri družinskem športu, ko gre za skupne izlete, za plavanje, kolesarjenje, smučanje, namizni tenis, odbojko, ples in podobno, so vsi dobrodošli. Za perspektivni razvoj rekreacije je zlasti pomembno, da so tudi mlade matere športno-rekreativno osveščene in aktivne. Ko se igrajo z otroki, je to velikega pomena za razvoj njihove motorične inteligence. Po razi-

skavah prof. L. Diemove (Köln) in drugih sta gibalna izurjenost in odnos do športne rekreacije odvisna predvsem od igranja in vadbe v obdobju od 2. do 6. leta starosti. Družinski šport, pri katerem sta mati in oče otroku prva animatorja in vaditelja, je potemtakem velikega pomena za množičnost.

Na mednarodnem seminarju v Bruggeju so poročali referenti o raznih akcijah v prid družinskemu športu, pa tudi o novem tipu odprtih športnih parkov, kjer se lahko udeležujejo vsi člani družine.

D. U.

Na trim stezi nad Begunjami. Slika: A. Ul.

V Slovenija papirju se po komaj zaključenem referendumu pripravljajo na novega (o isti temi)

»Ne igrajte se z našimi živci!«

Na razširjeni seji koordinacijskega odbora sindikata v sestavljeni organizaciji združenega dela Slovenija papir so sodelovali tudi člani izvršnega odbora RO sindikata slovenskih »papirničarjev«, nekateri člani kolektivnega poslovodnega organa sozda ter predstavniki občinskega sveta ZS in občinskega komiteja ZK Ljubljana Center.

Razpravljali so o samoupravni (ne)organiziranosti v sestavljeni organizaciji združenega dela, o odnosih in »igračkanju« z referendumskega odločitvi delavcev (v tej sestavljeni organizaciji je okrog 10 tisoč delavcev) slovenske papirne industrije, statusnih in vsebinskih vprašanj, obveznostih in odgovornostih blagovne hiše v okviru sestavljene organizacije.

Končno so se dogovorili...

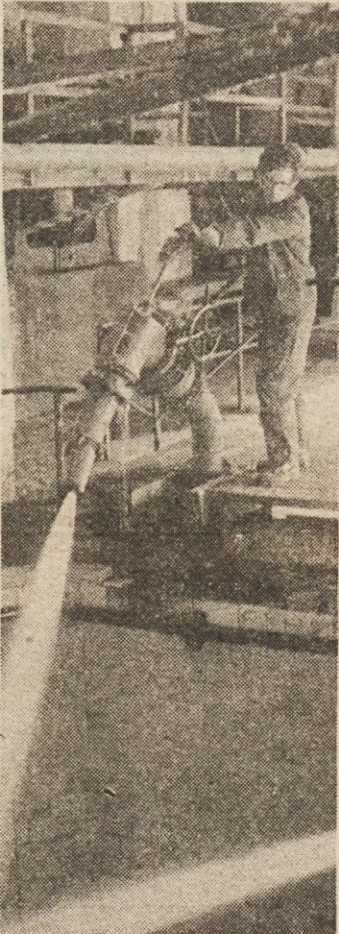
Ni nam treba posegati daleč nazaj v zgodovino nastajanja sestavljene organizacije združenega dela, kajti že letošnje dogajanje dovolj nazorno izpričuje ogorčenost delavcev, ker strokovne službe, poslovodni organi in drugi ne razmišljajo o organiziranosti za daljše časovno obdobje. V pripravah na referendum se ubadajo zlasti z obliko, premalo pozornosti pa namenjajo vsebini odnosov v sestavljeni organizaciji, boljšemu gospodarjenju in racionalizaciji vseh del in opravil, kar je poglavita naloga sedanjega časa, stabilizacijskih prizadevanj in odločnih zahtev vseh družbenih dejavnikov. Bržkone do sedanjih zapletov v Slovenija papirju ne bi prišlo, če se v 1975. letu ne bi združila v to sestavljeno organizacijo združenega dela tudi Papirografika. Kaj kmalu za tem so strokovne službe v Slovenija papirju pripravile štiri različne organiziranosti blagovnega prometa v sozdu in odločitev je »padla« za tretjo inačico, ki ji nekateri danes pravijo tudi izsiljena inačica. Kdo jo je izsilil in zakaj? O tem na sestanku nismo slišali ničesar. »Volja ljudstva je bila«, so pripovedovali nekateri na seji, da se uvožno-izvozni oddelek delovne skupnosti skupnih služb Slovenija papirja in nekdanje enovite organizacije združenega dela Papirografika združita in konstituirata kot temeljna organizacija združenega dela za zunanjetrgovinske posle, preostali del Papirografike pa opravlja dela za domači trg in zastopstva; obe pa se združita v delovno organizacijo z malce čudnim imenom Palegra. Po štirih letih prizadevanj, nespelnih referendov, posvetov s posameznimi vplivnimi tovariši, je končno v letošnjem maju uspel referendum o združitvi Palegre v sestavljeno organizacijo združenega dela Slovenija papir.

Ves ta čas, do zaključka referenduma in tudi po njem pa očitno mnogim ni bilo jasno, kaj želijo s svojo blagovno hišo (Palegro) v okviru sozda, kajti, kakor so se v začetku ustrezne komisije, ki so jih sestavljali predstavniki članic sozda, vse opredelile za blagovno hišo odprtega tipa (to pomeni, da lahko opravlja posle tudi za druge organizacije združenega dela izven sozda) se je kar naenkrat izkristaliziralo stališče, da mora imeti sozd svojo organizacijo za zunanjetrgovinsko dejavnost zaprtega tipa, oziroma, da se za področje blagovnega prometa v skladu s 403. členom zakona o združenem delu ustanovi organizacija združenega dela skupnega pomena. Takšna organizacija na ravni sozda se ne more sama izločiti iz sozda, dokler ta obstaja, temveč se lahko izloči le s pristankom vseh tozdev in delovnih organizacij; pridobivanje dohodka pa temelji na drugačnih načelih kot pri organizaciji blagovnega prometa odprtega tipa.

Odločitev ni bila najboljša

V zadnjem času so v vodstvu Slovenija papirja spoznali, da kljub štiri-

letnim prekanjem o statusu in organizaciji blagovne hiše in končno uspešni referendumski odločitvi delavcev za Palegro kot članico sestavljene organizacije, kot smo opisali prej, s tem ne bi dosegli takšnih ciljev, kot so si jih zastavili. Sedanji gospodarski trenutek »avtorjem« nove organiziranosti blagovnega prometa v sozdu narekuje takšno obliko organiziranja, ki bo krepila ekonomsko moč vseh članic in tega dela slovenskega združenega dela kot celote. To velja še posebej za uresničevanje izvoznih ciljev, kajti letos bodo morali v tem sozdu izvoziti za 105 milijonov dinarjev roto papirja, da bodo uravnotežili svojo zunanjetrgovinsko bilanco, saj bodo v nasprotnem primeru primorani nekateri proizvodni obrati ustaviti svoje stroje.

Morda ob delu razmišlja: »Ali smo po nekaj mesecih res toliko bolj pametni, da nam referendum ne bo treba ponavljati?«

Palegra z »voljo delavcev« obstaja, formalno pravno in dejansko pa je še ni in zamisljene dejavnosti ne more opravljati. Dejstvo je, da posredništvo med proizvajalci papirja in kupci na domačem trgu ni potrebno, za zunanjo trgovino pa potrebujejo članice sozda Slovenija papir takšno organizacijo združenega dela, na katero bodo imele večji vpliv, torej organizacijo skupnega pomena: V okviru delovne skupnosti skupnih služb sozda takšna organizacija ni mogoča — mnenje družbenega pravobranilca samoupravljanja in drugih — ker je obseg blagovnega prometa (najmanj 600 milijonov dinarjev) prevelik, zato naj bi v okviru sozda ustanovili enovito organizacijo združenega dela skupnega pomena. »Sedanja« Palegra, oziroma nekdanja Papirografika pa naj ostane delovna organizacija za blagovni promet odprtega tipa ter nekakšen vezni člen — v prihodnje močnejši — med papirno in grafično industrijo.

Nedokončane razprave

Nekateri polemčni toni v razpravi o »bivši in še nedoživeti« organiziranosti blagovnega prometa v Slovenija papirju so se vrtili tudi okrog odločitve komiteja za ekonomske odnose s tujino, da dobi Palegrin tozdev Papirles zunanjetrgovinsko registracijo, odvzeli pa so jo sestavljeni organizaciji združenega dela. Odločitev je sicer zadržana, kot temu pravijo pravniki, do »razbistritve« organiziranosti, vendar pa do z zakonom

predpisanega roka. Stvar torej miruje, centralni delavski svet sozda je imenoval posebno komisijo, ki naj pripravi vsa strokovna gradiva za razpravo o ustanovitvi enovite delovne organizacije za blagovni promet skupnega pomena.

Ne bomo opisovali razprav in različnih mnenj o tem, koliko razlike v ceni je bila ali naj bi bila deležna Papirografika oziroma neozivljena Palegra v poslovanju za članice sestavljene organizacije. Ta razprava je v resnici le opozorila na bistveno, vsebinsko plat vse zadeve v odnosih med proizvodnjo in trgovino v papirniški branži, saj nihče od »domačinov«, ki so bili na seji, niti z besedo ni omenil uveljavljanja načela skupnega prihodka, skupnega dohodka in rizika ter skupnega planiranja. To pa so temeljna načela, na podlagi katerih se morajo razvijati odnosi med proizvodnjo in blagovnim prometom. Če bi te odnose uredili na osnovi samoupravnega sporazumevanja, potlej bržkone niti ni tolikanj pomembno, kako bodo v Slovenija papirju v prihodnje organizirali blagovni promet. Vsaj ne bi smelo biti. Res pa je tudi, da tovariši v Slovenija papirju niso pravočasno prisluhnili tistim družbenim dejavnikom, ki so jim že pred dvema letoma predlagali takšno organizacijo združenega dela na ravni sozda, ki bo skupnega pomena. Ali jih je ali ni presenetila odločitev komiteja za ekonomske odnose s tujino o zunanjetrgovinski registraciji, niti ni pomembno. Raziskovanje vzrokov in iskanje krivcev, zakaj so se delavci maja letos po sedanjih ocenah napak odločili, bodo očitno zanemarili, prepustili pozabi. Zdi pa se, da v Slovenija papirju še zmeraj nočejo razumeti, da trgovske organizacije, ki ne bodo krepko dohodkovno povezane s proizvodnjo, bržkone ne bodo mogle normalno živeti, kajti prostora za »proste strelce na trgu« — to pa takšne organizacije so — v zaostrenih gospodarskih razmerah prav gotovo ne bo.

Namesto zaključka

Mnogo novega smo slišali na tej seji o Slovenija papirju. Nekaj razpravljalcev ni povedalo svojih misli do konca, kot da bi se v zadnjem hipu premislili in iskreno povedali, zakaj se vse to dogaja v tako pomembni sestavljeni organizaciji združenega dela, v kateri imajo delovne organizacije že tako ali tako dovolj proizvodnih in drugih problemov.

Člani koordinacijskega odbora sindikata v Slovenija papirju pa so, včasih tudi s povzdignjenim glasom, menili približno takole: toliko let se prepričujemo, kregamo in končno referendum uspe. Vse naše moči smo vložili v to, saj smo zaupali tovarišem, ki so pripravili rešitve, ki smo jih tudi sprejeli. »Povejte mi,« je dejal delegat iz radeške papirnice, »kako naj po nekaj mesecih stopim pred naše delavce in jim rečem, da to, kar smo sprejeli z referendumom, ni dobro, kajti« tisti zgoraj se so zmotili.« Ali delegat iz Kartonažne tovarne Ljubljana: »Člani komisije, ki pripravljajo nov predlog organiziranosti blagovnega prometa, bodo morali sodelovati na vseh zborih v naši delovni organizaciji. In presneto se bodo morali potruditi, da bodo odgovorili na vsa vprašanja.«

Podobnih razmišljanj je bilo več. Se enkrat bo potrebno ugrizniti v kisljo jabolko prepričevanja za drugačno organizacijo, za nov referendum. Tokrat sindikat zahteva celovito in pošteno informacijo, brez vsakršnega slepomišljenja o razlogih za napačno referendumsko odločitev v maju, oris objektivnih razmer in zakonskih določb, ki zahtevajo drugačno organiziranost blagovnega prometa v sozdu Slovenija papir (tudi z ekonomskimi izračuni) in jasen, konkreten predlog organizacije in ciljev, ki jih morajo z njo v Slovenija papirju doseči. Najbrž je tako tudi edino prav, kajti zahteva, da je delavcem potrebno naliti čistega vina, kot je dejal nekdo od razpravljalcev, je povsem na mestu. Ko pa je drug razpravljalec dodal, da »naj se nihče ne igra z našimi živci«, misleč, kot je sam dejal, na vse delavce, smo doumeli, da se bo tokrat potrebno na novi referendum presneto dobro pripraviti.

Marjan Horvat

JUBILEJI KAMNIŠKEGA TITANA

Titan Kamnik, tovarna kovinskih izdelkov in livarna, praznuje 85 let obstoja in uspešnega dela, ob tem pa tudi 31 let delavskega samoupravljanja, 40. obletnico vstaje slovenskega naroda in praznik dneva kovinarjev.

Zapiski kronista, ki je verno zapisoval vse pomembno v razvoju Titana, so seveda preobširni, da bi jih na tem skromnem prostoru povzeli v zaokroženo celoto. Iz njih pa vendar razbiramo, da segajo začetki Titana v leto 1896, ko je tod stekla obrtniška proizvodnja kovinske stroke. Tedanji skromno podjetje je do prve svetovne vojne pogosto menjalo lastnike, vendar rasti vse do druge svetovne vojne ni opaziti. Zaznaven

planiranje in realizacijo proizvodnje, za nenehno pospeševanje razvoja in učinkovitosti poslovnih rezultatov in seveda medsebojno usklajevanje proizvodnih programov, za skupno načrtovanje skladnega razvoja pri delitvi dela in specializaciji, za skladno uveljavljanje razvite tehnološko osnovne delovne dela, za skupni nastop na domačem in tujem trgu. Če trenutno ni mogoče razpravljati o dejavnostih vseh članic tega

enotne reklamne in propagandne prijeme, poenotiti delo trgovskih predstavnikov in trgovskih predstavništev, pripraviti koncept za enotno prodajno in nabavno funkcijo in — predvsem — oblikovati skupno izvožno-uvozno politiko, ki bo temeljila na združevanju sredstev za posodobitev proizvodnje, da bi se še boljše uveljavili na zunanjih trgih. To pomeni tudi pritek deviznih sredstev za proizvodnjo, ki je odvisna od uvoza.

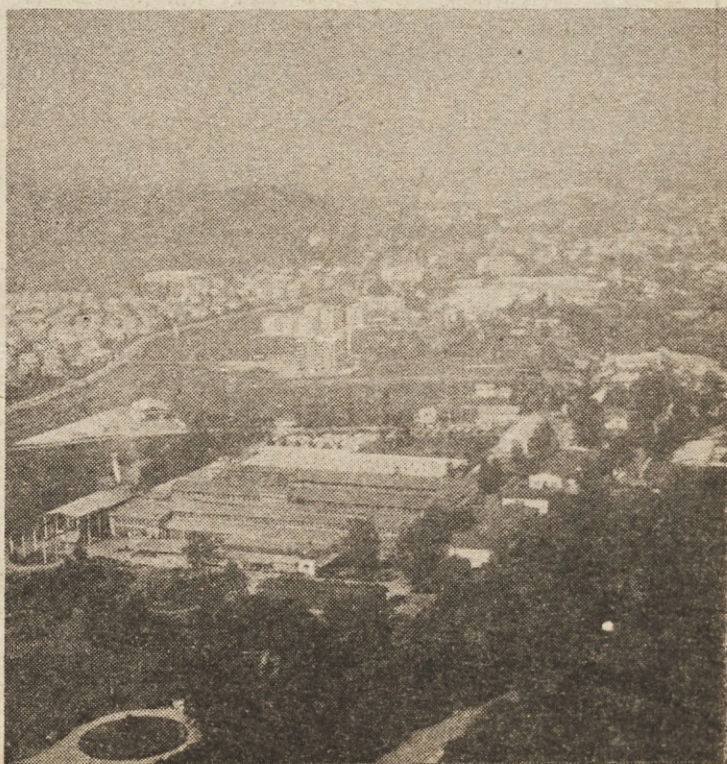

premik je morda to, da se je Titan kot proizvajalec okovja in ključavnic še z dvema konkurentoma na tem področju združil v nekakšen kartel. Pomemben pa je podatek, da je Titan kot tovarna med vojno sicer obstajal (z okrnjenim programom), toda prav ta delovna organizacija je dala tudi dragocen prispevek svobodi: v narodnoosvobodilnem boju je žrtvovalo svoja življenja sedemindvajset delavcev Titana, borcev in internancev, več kot deset odstotkov zaposlenih — da ne omenimo drugih delavcev, ki so z delom na terenu podpirali narodnoosvobodilni boj. dilni boj.

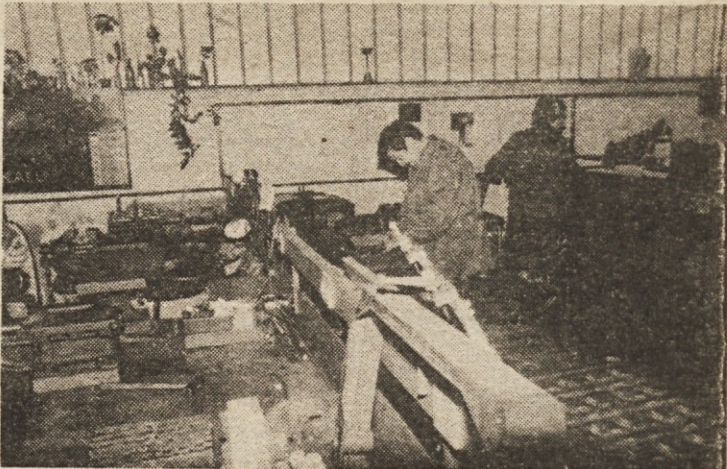
Naj še ocenimo prizadevanja delovnega kolektiva Titana v obdobju od osvoboditve do danes. Takoj po osvoboditvi je začel Titan izdelovati fitege, ključavnice in različne izdelke za široko potrošnjo. Žal za razširitev proizvodnje tedaj še ni bilo sredstev in je tovarna šele leta 1947 začela graditi nov objekt za potrebe livarne, torej za razširitev proizvodnje. Leto 1950 pa je prineslo tudi v Titan delavsko samoupravljanje in delovni kolektiv je izvolil 3. septembra tega leta svoj prvi delavski svet, zbran iz vrst najzaslužnejših delavcev. Znatnejša vlaganja v razširitev proizvodnje je zabeležil kronist v letu 1952 — v livarno, obdelavo fitegov in v proizvodnjo cilindričnih ključavnic. Tedaj se je Titan že tudi uveljavljal na tujem tržišču in vrednost izvoza je presegla vsoto milijon dolarjev. Vlaganja sredstev in prizadevanj v proizvodnjo fitegov, temperane litine in cilindričnih ključavnic se je nadaljevalo še v naslednjih letih. Po letu 1977 se je Titan pospešeno razvijal, sprejemal in uresničeval nove proizvodne programe in uspešno ključoval težavam, ki jih prinaša svetovna gospodarska zaganja. Letos so v Titanu dokončali npr. visoko regalno skladišče surovin, namenjeno skladiščenju surovin predvsem za temeljno organizacijo Proizvodnja ključavnic in okovja. Začeli so graditi moderno avtomatizirano počinkovalnico za temeljno organizacijo Livarna z obdelavo, sicer pa pod nadaljnje razvoja že vodi k reševanju nalog v novem srednjeročnem obdobju.

Najpomembnejši premik v zgodovini Titana pa gotovo predstavlja organizacijska združitve še s tremi sorodnimi podjetji: Kovinoplastiko iz Loža, Lamo iz Dekanov ter Livom iz Postojne v poslovno skupnost SIKOP (Slovenska industrija kovinskih in plastičnih izdelkov). Ta na novo ustanovljena poslovna skupnost predstavlja trdnejšo organizacijsko povezavo štirih podjetij, ki jih vežejo že tradicionalno dobri gospodarski odnosi, izvirajoči iz enakih ali podobnih proizvodnih — programskih usmeritev. Izkazalo se je namreč, da sicer prijateljski odnosi mnogo pomenijo, toda za doseganje gospodarske učinkovitosti, skladno z današnjimi družbenogospodarskimi zahtevami, je potrebna dosledna organiziranost.

Prav ta organiziranost je za organizacijo združenega dela Titan in druge članice poročstvo za usklajeno

Pogled na Titan

Modelna orodjarna v TOZD 4

zdrženja, smo dolžni vsaj v glavnih orisih predstaviti dejavnost Titana, ki zaposluje v tem času 1450 delavcev (46 % žensk in 54 % moških), ki združujejo delo v štirih temeljnih organizacijah združenega dela in delovni skupnosti skupnih služb. Povprečna starost zaposlenih je 35 let, to pa pomeni obdobje največje ustvarjalnosti. Delovna organizacija Titan ustvari preko 870 milijonov dinarjev celotnega prihodka oz. več kot 404 milijone dohodka, izvoz presega 4 milijone dinarjev, medtem ko uvoz znaša nekaj več kot milijon dinarjev.

Glavni proizvodni program obsega izdelavo klasičnih ključavnic za stavbna vrata, cilindrične ključavnice za stavbna vrata, klasične ključavnice za sobno pohištvo in cilindrične za stavbno pohištvo, klasične in cilindrične obešanke, fitege (kolena) za centralno ogrevanje in vodovodno instalacijo, ročaje za vrata, smučarske vezi in razne stroje za prehrambno industrijo. Naj k temu dodamo, da so v programu dela poslovne skupnosti Sikop v tej začetni fazi posebno pozornost namenili razrešitvi osnovnih nalog: registraciji poslovne skupnosti, pridobitvi in ureditvi ustreznih poslovnih prostorov, ureditvi osnov za finančno poslovanje, kadrovanju delavcev, ki bodo opravljali potrjena dela in naloge v poslovni skupnosti. Ko bo to urejeno, bo nastopila naslednja faza: uresničevanje nalog, sklenjenih s samoupravnim sporazumom. Tem bo sledila vrsta nalog, ki jih je treba uresničiti; organizirati marketinško službo za raziskavo tržišča, pripraviti

Za kratko jubilejno poročilo o dejavnosti delovnega kolektiva tovarne Titan pa je pomembno tudi to, da znatna sredstva redno namenjajo za dvig življenjske ravni in rekreacijo zaposlenih. Dobri del sredstev je vsako leto namenjenih za nakup stanovanj ali kreditiranju individualnih gradenj, saj je tudi prav, da ima delavec ob urejenih delovnih pogojih tudi urejene osnovne življenjske razmere. Lahko rečemo, da se življenje delavca v njegovi delovni organizaciji ne začne in konča pri stroju, pri takem ali drugačnem opravilu, pri reševanju take ali drugačne delovne naloge. V okviru tovarne se dogaja še marsikaj. Vzemimo samo področje preventive. Delovna organizacija ima lastno obratno ambulanto in svojo zobozdravstveno ambulanto s celotno ekipo. Titanovci, tega nismo še napisali, tudi praznujejo jubilej-sedemdesetletnico. Živahna je tudi kulturna dejavnost v TITANU, ki se morda najbolj manifestira ob raznih proslavah in prireditvah pa tudi drugih nastopih. Vsekakor ta dejavnost združuje vse več sodelavcev iz vrst delavstva, realizira pa se ob raznih priložnostih — v sodelovanju s šolo in pevskimi društvi, v prirejanju likovnih razstav, v organiziranju dramskih prireditev, v velikem zanimanju za dobro knjigo — in še bi lahko naštevali.

Delovni kolektiv Titana praznuje. Ob tej priložnosti mu iskreno čestitamo z željo, da bi naloge, ki ga čakajo, ne bile pretežke. Prepričani smo, da ne bodo, saj je z dosedanjim delom dokazal vso pripravljenost in prizadevnost.

SINDIKALNI POROČEVALEC

PRILOGA DELAVSKE ENOTNOSTI

8. 10. 1981 — št. 9

Republiški svet ZSS je na seji 24. septembra 1981 sprejel oceno uresničevanja sklepov ZSS na področju gospodarskega in družbenega razvoja za leto 1981 ter gospodarjenja v prvih šestih mesecih letos. Na podlagi ugotovitev in ocen, ki jih je oblikovalo predsedstvo, se RS ZSS zavzema, da sindikati skladno s svojo družbeno vlogo še povečajo aktivnosti pri reševanju problemov gospodarjenja in pogojev pridobivanja dohodka ter samoupravnega položaja delavcev. Zato je za delovanje organov in organizacij Zveze sindikatov Slovenije oblikoval naslednje

NALOGE IN USMERITVE

1. Zaradi slabosti pri uresničevanju vsebine planskih aktov, ki so nastale med drugim tudi zaradi nerealnega planiranja in neujeljenega sistema kontinuiranega planiranja, velja v tem trenutku storiti vse za uresničitev nekaterih temeljnih ciljev našega gospodarskega razvoja. Treba je poglobljeno proučiti realnost srednjeročnih planov in njihovo uresničevanje v tem letu ter na podlagi teh ocen pripraviti realne plane za leto 1982.

Občinski sveti ZSS in republiški odbori sindikatov dejavnosti se morajo bolj vključiti v ocenjevanje gospodarskega stanja in sodelovati pri pripravi planov za naslednje leto.

Osnovne organizacije ZSS, njihove konference in občinski sveti ZSS morajo ugotoviti, če so v vseh okoljih sprejeli planske akte za obdobje 1981—1985 in za letos. Kjer jih niso sprejeli, bodo organizirali razgovore v osnovnih organizacijah ZSS ter od poslovnih organov in strokovnih služb zahtevali ustrezna pojasnila in poudarili njihovo odgovornost zaradi neizvršene naloge. Kjer planov ne uresničujemo, je treba ugotoviti, ali v planih opredeljeni razvojni cilji izhajajo iz nerealne ocene materialnih možnosti ali jih niso uresničili zaradi slabega dela in gospodarjenja ali zaradi ukrepov tekoče ekonomske politike.

Take ocene rezultatov gospodarjenja morajo biti podlaga za dopolnjevanje razvojnih ciljev v planskih aktih. Sprejeti morajo biti tudi ukrepi, ki bodo prikazovali naloge, roke in nosilce, da bi zagotovili uresničevanje tako opredeljenih planskih ciljev.

Ker delavci prek planov obvladujejo pogoje pridobivanja dohodka in njegovega smotrnega razporejanja za posamezne namene porabe, bodo organi in organizacije sindikatov zahtevali odgovornost za realnost v planih opredeljenih ciljev v temeljnih organizacijah združenega dela gospodarstva in družbenih dejavnosti in tudi v družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnostih. Le na podlagi realnih planskih ciljev, ki jih sprejmejo delavci, lahko sindikat mobilizira delavce za njihovo uresničevanje in tako pogloblja njihovo spoznanje, da so krepitev njihovega samoupravnega družbenoekonomskega položaja, večja produktivnost dela in smotrno gospodarjenje s sredstvi družbene reprodukcije edina realna osnova za rast osebnega in družbenega standarda.

2. Proizvodnja v nekaterih gospodarskih panogah resno zaostaja za lansko, zato morajo republiški odbori sindikatov dejavnosti in občinski sveti ZSS prek svojih odborov dejavnosti dajati pobude za razgovore o teh problemih v organizacijah združenega dela ter terjati konkretne rešitve za povečanje proizvodnje v letošnjem in v prihodnjem letu. To zlasti velja za tiste organizacije združenega dela, katerih proizvodnja temelji na domačih surovinah in reprodukcijskih materialih, in za tiste, ki imajo objektivne možnosti za povečevanje proizvodnje za izvoz.

3. Uresničevanje plačilne in devizne bilance Jugoslavije ter položaja Slovenije v njej je naša skupna naloga, zato bomo organi in organizacije ZSS pri svojih aktivnostih vprašanjem izvoza namenili osrednjo pozornost. To problematiko je treba obravnavati v vsaki osnovni organizaciji ZSS, občinskih svetih ZSS in republiških odborih sindikatov dejavnosti.

Osnovne organizacije ZSS morajo od poslovnih organov in strokovnih služb terjati obrazložitev vzrokov, če izvozniki niso bili uresničeni,

in poudariti odgovornost za njihovo neuresničevanje. V organizacijah združenega dela, kjer proizvodnja še ni izvozno usmerjena, pa morajo med delavci utrjevati spoznanje, da je to nujno za njihov razvoj in za uresničevanje skupno dogovorjene naloge.

Republiški svet ZSS predlaga, naj odgovorni organi in republiki proučijo svojo aktivnost pri uresničevanju sklepov o reorganizaciji naših predstavništev v tujini. Uresničitev tega lahko veliko prispeva k bolj usklajenemu in enotnejšemu nastopu naših OZD na zunanjem trgu.

4. Programi varčevanja so imeli ustrezno mesto na začetku uresničevanja politike gospodarske stabilizacije in pri obravnavi rezultatov gospodarjenja, vendar jih v zadnjem času zanemarjamo. Zato morajo osnovne organizacije ZSS spodbuditi sprejemanje dobrih programov varčevanja, ki naj bodo sestavni del planskih aktov v organizacijah združenega dela in v družbenopolitičnih organizacijah in skupnostih na vseh ravneh. Programi morajo biti konkretni, tako da bodo vidni vplivi prihrankov surovin, reprodukcijskih materialov, energije ter drugi učinki smotrnega gospodarjenja na povečanje dohodka in s tem tudi sredstev za osebne dohodke. Te prihranke je treba kot sestavino delitve po delu tudi konkretno ovrednotiti.

Programi varčevanja, ki se nanašajo na porabo sekundarnih surovin, morajo izhajati z vidika potreb in rezultatov posamezne temeljne organizacije in upoštevati tudi širše družbene koristi. Treba je utrjevati spoznanje, da pomeni uporaba teh surovin prihranek ne le v temeljni organizaciji, ki jih uporablja, temveč tudi v drugih in v celotni družbi. Izhajajoč iz družbene narave dohodka, je tako spoznanje nujno.

5. Ko delavci v temeljnih organizacijah oblikujejo sredstva za osebne dohodke, so po družbenih opredelitvah iz resolucije pri višini teh sredstev dolžni ocenjevati vpliv kakovostnih kazalnikov na njihovo višino. Ugotoviti morajo npr. povečanje obsega proizvodnje, kolikšni so bili odpadki, izboljšanje kakovosti proizvodov, zmanjševanje stroškov itd. Na teh osnovah bodo občinski sveti ZSS ugotavljali tiste, ki so prekoračili dogovorjena sredstva za osebne dohodke po dogovoru o družbenem usmerjanju razporejanja dohodka za letošnje leto. Organi in organizacije ZSS se bodo zavzemali za enak pristop pri ocenjevanju in presoji uresničevanja dogovora.

6. Osnovne organizacije ZSS in občinski sveti ZSS si morajo še bolj prizadevati za boljše vrednotenje proizvodnega dela, dela v težjih pogojih ter ustvarjalnega dela. Pri tem pa morajo od strokovnih služb terjati ustrezno aktivnost pri dograjevanju sistemov delitve osebnih dohodkov. Vztrajati morajo, da je treba ustvarjalno in kreativno delo delavcev bolj vrednotiti in njihov osebni dohodek bolj povežati z delom in rezultati dela ter jih tako stimulirati za iskanje novih rešitev ne samo v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih, temveč tudi znanstveno raziskovalnih organizacijah združenega dela. Za pospešitev dela pri dograjevanju sistema delitve osebnih dohodkov bo RS ZSS še naprej aktivno deloval pri dograjevanju strokovnih podlag, ki jih zahteva družbeni dogovor o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

7. Letošnje izgube v gospodarstvu so v vsej ostrini pokazale slabosti v dosedanjem načinu odločanja o investicijah in njihovem financiranju. Krepi se spoznanje, da so naložbe, o katerih so odločali delavci, mnogo bolj učinkovite od naložb, kjer je bil vpliv delavcev premajhen. Zato bomo v sindikatih vztrajali na naših že dosedanjih opredelitvah, da morajo biti naložbe ekonomsko utemeljene in skladne z gospodarsko strukturo, opredeljeno v planu SRS za srednjeročno obdobje.

Ista načela veljajo za sanacijo izgubašev. Tam, kjer je umestno, bomo razvijali vse oblike medsebojne solidarnosti. Upri pa se bomo vsem poskusom izkoriščanja solidarnosti za saniranje neperspektivne proizvodnje ter za prikrivanje nedela in slabega gospodarjenja. To je treba ba upoštevati tudi pri izplačevanju osebnih dohodkov v temeljnih organizacijah z izgubami. Pri ocenjevanju vzrokov za slabo gospodarjenje in iz tega izhajajočih izgub morajo organi in organizacije izhajati iz ocene izvrševanja ukrepov, sprejetih že ob motnjah pri gospodarjenju.

Osnovne organizacije ZSS in njihove konference bodo dale pobude za obravnavo samoupravnih sporazumov, ki urejajo načine medsebojne soli-

darnosti v OZD, in terjale njihovo dograjevanje skladno z že sprejetimi stališči.

8. Obravnava periodičnih obračunov in zaključnih računov je pokazala določen napredek. Osnovne organizacije ZSS in njihove konference ter občinski sveti ZSS morajo v sedanjih gospodarskih razmerah posvetiti posebno pozornost aktualnim vprašanjem tekoče ekonomske politike in pozornost usmeriti v obravnavo devetmesečnih obračunov.

Še bolj dosledno kot doslej morajo od poslovnih organov in strokovnih služb zahtevati pripravo kakovostnih poročil. Osnovne organizacije zveze sindikatov bodo zahtevale celovito obveščenost delavcev. Podatki morajo biti dopolnjeni s celovito in razumljivo oceno pogojev, v katerih so bili rezultati doseženi. Gre za tržne, denarne in tehnično-tehnoške razmere in ocene učinkovitosti njihove samoupravne organiziranosti in dohodkovne povezanosti. Take ocene so lahko dober temelj za odločanje delavcev o smerih razvoja za naslednje leto in za uveljavljanje njihovega samoupravnega položaja v sistemu družbene reprodukcije.

Republiški svet ZSS bo s službo družbenega knjigovodstva že oktobra dogradil metodologijo in program aktivnosti za obravnavo periodičnih obračunov in zaključnega računa v temeljnih organizacijah družbenih dejavnosti in v samoupravnih interesnih skupnostih.

Organi in organizacije ZSS bodo od vseh nosilcev planiranja zahtevali, da spremljajo uresničevanje teh nalog in ugotavljajo vzroke odstopanj od začrtanih ciljev in o tem ustrezno informirajo delavce. Na podlagi ugotovljenih vzrokov bomo pri posameznih nosilcih planiranja zaostriili odgovornost za uresničevanje nalog.

9. Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije se je seznanil tudi s prvimi ocenami razvojnih možnosti za leto 1982. Po oceni bodo materialni okviri za uresničevanje srednjeročnega plana v letu 1982 še vedno zelo utesnjeni. Zato bo treba nadaljevati z družbenopolitično aktivnostjo in mobilizacijo delavcev za razreševanje problemov, ki se bodo pojavljali pri tem. Zato svet meni, da morajo organi in organizacije Zveze sindikatov Slovenije povsod sodelovati že pri oblikovanju planskih ciljev in nalog za leto 1982. Pri tem je poudaril zahtevo po takih planih, ki bodo bolj sloneli na uveljavljanju kakovostnih dejavnikov gospodarjenja, ki lahko edini prispevajo k povečanju produktivnosti dela in realnemu večanju dohodka. Posebno mesto in pomen ima pri tem hitrejšje vključevanje organizacij združenega dela v mednarodno menjavo dela, ne le tistih, ki že izvažajo, temveč tudi tistih, ki še ne. Posebno pozornost bo treba posvetiti politiki cen in cenam, saj sta od tega močno odvisna naša konkurenčna sposobnost na tujih trgih in naš nadaljnji razvoj.

Uresničevanje teh nalog bo ustvarilo realne pogoje, v katerih bomo lahko obvladovali probleme, ki vplivajo na gibanje življenjske ravni in realnih osebnih dohodkov. Svet meni, da udeležba osebnega dohodka v strukturi dohodka kljub zaostrenim pogojem dela in gospodarjenja ne sme padati, zato moramo uveljaviti tako politiko razporejanja dohodka, ki bo zagotovila s srednjeročnim planom opredeljena razmerja njegove porabe.

10. Pogoji uresničevanja planskih nalog terjajo nadaljnje odločno obvladovanje rasti sredstev skupne in splošne porabe v okvirih, začrtanih s srednjeročnim planom. Nesprejemljivo je, da bi skušali probleme, ki se bodo pojavljali, reševati iz dohodka organizacij združenega dela. Vztrajati moramo, da skupna in splošna poraba ne bosta rasli hitreje od produktivnosti dela in rasti dohodka, temveč bosta nekoliko pod tem, in to na vseh ravneh družbenopolitičnih in samoupravnih skupnosti. Da bi pri taki politiki oblikovanja višine porabe lahko zagotovili nemoteno in smotrno delo v družbenih dejavnostih in drugih institucijah našega političnega sistema, je nujno nadaljnje omejevanje vseh investicij, ki so bile doslej financirane iz teh sredstev.

Na teh nalogah in usmeritvah ter že prej sprejetih stališčih mora biti zasnovana aktivnost vseh organov in organizacij Zveze sindikatov Slovenije na področju politike gospodarske stabilizacije v tem in prihodnjem letu.

Ljubljana, 1. oktobra 1981

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je na seji 24. septembra 1981 obravnaval področje obveščanja v združenem delu. Izhajajoč iz nalog zveze sindikatov na področju obveščanja, sprejetih na 9. kongresu Zveze sindikatov Slovenije, upoštevajoč oceno poteka in rezultatov akcije »Tisoč delavcev-sodelavcev«, ki jo je predsedstvo republiškega sveta ZSS sprejelo na 38. seji junija 1981, in upoštevajoč stališča akcijskega dogovora o obveščanju v združenem delu, ki je bil sprejet na 3. srečanju organizatorjev obveščanja, novinarjev in urednikov v združenem delu v Krškem novembra 1980, republiški svet Zveze sindikatov Slovenije sprejema

Stališča o razvoju in dograjevanju sistema obveščanja v združenem delu ter o vlogi in nalogah organizacij in organov Zveze sindikatov Slovenije

Obveščanje v združenem delu in v družbi nasploh je nedeljiva sestavina samoupravljanja in nujni pogoj kvalificiranega samoupravnega odločanja. Zaradi tega in skladno z ustavo, zakonom o združenem delu in resolucijo 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije si sindikati prizadevamo za hitrejši razvoj samoupravnega obveščanja, še posebno odgovornost pa imamo za obveščanje v združenem delu.

V procesu obveščanja in samoupravnega odločanja v združenem delu se tesno prepletata družbeni sistem informiranja in sistem javnega obveščanja. Le njuno medsebojno usklajeno in učinkovito ter po vsebini in organiziranosti samoupravno delovanje lahko omogoča dobro obveščenost, ki je pogoj za kakovostno odločanje in delovanje delegatskega ter celotnega samoupravnega sistema.

Da bodo sindikalne organizacije v sodelovanju z drugimi družbenopolitičnimi organizaci-

jami pospešile preobrazbo in razmah obveščanja v združenem delu, naj pri ocenjevanju razmer in v konkretnih akcijah posebno pozornost namenijo zlasti naslednjim sestavinam.

Obvladovanje obveščanja

Prednostna naloga pri razvijanju takega celovitega sistema obveščanja, ki bo izhajal iz potrebe in interesov delovnih ljudi, je podružbljanje oziroma samoupravno obvladovanje produkcije in posredovanja vseh podatkov in informacij v združenem delu. Da bi preprečili odtujevanje, zapiranje in izkrivljanje obveščanja in da bi hkrati konkretizirali odgovornost sindikatov za razvoj takega obveščanja, ki bo omogočilo učinkovito samoupravljanje, republiški svet poziva organizacije zveze sindikatov, naj se aktivneje vključijo v prizadevanja za hitrejši razmah in obvladovanje obveščanja v

združenem delu. To naj bi uresničili prek odborov za obveščanje, ki kot družbeni organi na ravni delovne organizacije vodijo politiko celovitega obveščanja in nadzorujejo njeno izvajanje. V odbor za obveščanje naj osnovne organizacije zveze sindikatov oziroma njihove konference kandidirajo delegate vseh tozdov, delegate družbenopolitičnih organizacij in delegate uredništva oziroma službe za obveščanje. Na ravni sozda pa naj se konference osnovnih organizacij zveze sindikatov dogovorijo za koordinacijski odbor za obveščanje.

Organizacije zveze sindikatov naj bi ob sodelovanju drugih družbenopolitičnih organizacij in večji angažiranosti strokovnih in poslovnih delavcev postale tak pobudnik in dejavnik boljšega obveščanja v organizacijah združenega dela, da bi zveza sindikatov uresničevala tudi družbeno vlogo izdajatelja glasil v organizacijah združenega dela. Ob tem pa se bodo organizacije zveze sindikatov zavzemale tudi za zagotavljanje in razvijanje gmotnih podlag za to področje.

Vzporedno z dograjevanjem zakonskih podlag za te spremembe je treba dopolniti tudi samoupravne splošne akte. Izdajateljska razmerja in pristojnosti odborov za obveščanje morajo najti ustrezno mesto v pravilnikih o obveščanju. Prav tako je treba v pravilnikih o obveščanju opredeliti razmerje med odbori za obveščanje kot družbenimi organi in uredništvu, ki so izvršilna telesa odbora ter delujejo kot strokovno-posvetovalni ozi-

roma izvedbeni organi pri urejanju sredstev obveščanja (zlasti glasil).

Pravilniki o obveščanju morajo zajeti celotno področje obveščanja, posebej pa vire informacij in njihovo odgovornost, dolžnosti in pravice vseh udeležencev v procesu obveščanja, vsebino in sredstva ter načine posredovanja informacij, roke za pripravo in objavo gradiv ter pristojnosti in razmerja med že omenjenimi organi.

Normativno je treba določiti tudi področja posameznih omejitev pri obveščanju (poslovne in druge tajnosti) ter pri tem zagotoviti posebne načine obveščanja v takih primerih.

Večjo podružbljenost pa bomo dosegli s še večjim vključevanjem delavcev samih v obveščanje, tako da bodo postali aktivni udeleženci v procesu medsebojnega obveščanja in odgovoren vir informacij. Zato je dolžnost organizatorjev obveščanja, da s konkretnimi akcijami in z neposredno pomočjo spodbujajo delavce k večjemu vključevanju v procese obveščanja.

Vsebina obveščanja

Delavcem je treba zagotoviti vse informacije, ki vplivajo na njihov družbenoekonomski in splošni položaj v organizaciji združenega dela in v družbi, tako da bo obveščanje dejansko postalo dejavnik celovitejšega samoupravljanja. Zato so informacije o delu delegacij za družbenopolitične in samoupravne interesne skupnosti prav tako pomembne kot tiste, ki so podlaga

za odločanje o poslovanju in samoupravljanju v organizaciji združenega dela.

Pri zagotavljanju ustreznih vsebin obveščanja je treba vztrajati pri uporabi kazalcev, ki jih predpisuje zakon o združenem delu. Pri obravnavi zaključnih računov in periodičnih obračunov, pa tudi sicer nikakor ni dovolj, da so na voljo le številčni podatki. Osnovne organizacije zveze sindikatov naj terjajo, da bodo vse informacije vsebovale razlage podatkov oziroma stanj, navajale vzroke, odgovornosti in pristojnosti ter ponujale več možnih rešitev. Posebej to velja za gradiva za samoupravne organe in delegacije. Osnovne organizacije zveze sindikatov naj se zavzemajo za stalno, pravočasno in vnaprejšnje obveščanje, ki bo omogočalo uresničevanje celovitega družbenoekonomskega položaja delavcev v organizaciji združenega dela in družbi nasploh.

Pri opredeljevanju vsebine obveščanja je treba v pravilnikih in vsebinskih zasnovah sredstev obveščanja v vsakem okolju posebej določiti odgovornost strokovnih in poslovnih delavcev za posredovanje ustreznih informacij in način posredovanja njihovih vsebin. Kot strokovno podlago za določanje vsebine informacij priporočamo »Temeljne informacije za delavce«.

Celovitost sistema obveščanja

Da bi razvili kar najbolj celovit in smotrni sistem obveščanja v organizacijah združenega dela,

se morajo organizacije zveze sindikatov (posebej prek odborov za obveščanje in komisij za obveščanje pri občinskih svetih zveze sindikatov) zavzemati za hkratno in kombinirano uporabo različnih sredstev in načinov obveščanja. (S tem razumemo vse neposredne in posredne načine obveščanja, pisno in ustno, glasila, biltene, razglasne postaje in oglasne deske, sestanke samoupravnih in sindikalnih skupin, gradiva za samoupravne organe in delegacije itd.) Pri izpeljavi celovite politike obveščanja je treba upoštevati značilnosti posameznih sredstev in načinov ter materialne in tehnološke možnosti v posameznih organizacijah. Ko se zavzemamo za gospodarstvo na tem področju, pa hkrati ne smemo dovoliti, da bi pod krinko varčevanja zmanjševali obstoječi pretok informacij.

Odgovornost nosilcev obveščanja

Redno, resnično, pravočasno, popolno in razumljivo obveščanje lahko zagotavljajo samo ustrezno usposobljeni delavci v službah za obveščanje, ki bodo zbirali, urejali in posredovali informacije ter bodo za to tudi odgovorni samoupravnim organom.

Nedeljivost obveščanja in samoupravljanja zahteva tudi primerno orga: zirane in povezane službe za samoupravljanje in obveščanje. Zlasti v organizacijah združenega dela z večjim številom delavcev, z več tozdi ali delovnimi organizacijami priporočamo ustanavljanje centrov za

Nadaljevanje na 14. strani

Nadaljevanje s 13. strani

samoupravljanje in obveščanje, ki naj bodo organizacijsko razvrščeni čim višje, tako da bo zagotovljena njihova čim večja odgovornost samoupravnim organom.

Zveza sindikatov se zavzema za strokovno zbiranje, urejanje in posredovanje informacij v organizacijah združenega dela. Dela in naloge organizatorjev obveščanja (uredniki, novinarji, referenti za obveščanje) je treba opredeliti z razvidom del in nalog; v večjih organizacijah naj ima vodja te službe položaj delavca s posebnimi pooblastili. Uredniki sredstev obveščanja naj bodo delavci, ki se z obveščanjem ukvarjajo na podlagi razvida del in nalog, ne pa strokovni in poslovodni delavci drugih služb.

Zavoljo posebnega družbenega pomena obveščanja si bo zveza sindikatov prizadevala za take kadrovske rešitve, da bodo

organizatorji obveščanja družbeno aktivni delavci z ustreznim znanjem in sposobnostjo za opravljanje teh del (praviloma naj bi imeli vsaj višješolsko izobrazbo).

Osnovne organizacije morajo posvetiti večjo pozornost urejanju statusa delavcev, ki delajo na področju obveščanja, in zagotavljanju primernih delovnih pogojev za delavce in službe na področju obveščanja.

Ob tem, ko je treba opredeliti odgovornost organizatorjev obveščanja (služb za obveščanje), je treba zaostri tudi odgovornost strokovnih in poslovodnih delavcev, ki še vse pre pogosto kršijo izpolnjevanje dolžnosti rednega obveščanja. Organizacije in organi zveze sindikatov bodo odločno proti takim odstopanjem.

K večjemu pretoku informacij naj pripomore tudi konkretna opredelitev dolžnosti vseh udele-

žencev v procesu medsebojnega obveščanja. Tako kot poslovodni organi in strokovne službe, naj tudi samoupravni organi in družbenopolitične organizacije določijo zadolžene za stalno in sprotno posredovanje informacij o svojem delu. Organizacije zveze sindikatov naj bodo pri tem za zgled.

V vsakdanji družbenopolitični aktivnosti moramo uresničiti načelo, da je medsebojno obveščanje pravica in dolžnost; to pa pomeni, da je vsak udeleženec v procesu obveščanja in odločanja aktiven in odgovoren vir in prejemnik informacij.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije poziva osnovne organizacije in občinske svete zveze sindikatov ter njihove komisije za obveščanje:

— naj ocenijo razmere v obveščanju v svojem okolju in v njihovem okviru svojo udeležbo v

akciji »Tisoč delavcev-sodelavcev« ter izdelajo načrt vključevanja v prizadevanja za izboljšanje obveščanja in uveljavljanje delavcev kot aktivnejših virov informacij oziroma sodelavcev v procesih obveščanja v organizacijah združenega dela;

— osnovne organizacije zveze sindikatov, konference osnovnih organizacij in koordinacijski odbori zveze sindikatov v svojih ter občinski sveti zveze sindikatov naj na podlagi ocen, analiz in poročil odborov za obveščanje v ozidih in komisij za obveščanje pri občinskih svetih najmanj enkrat letno poglobljeno obravnavajo obveščanje v združenem delu;

— občinski sveti, ki komisij za obveščanje še nimajo, naj le-te čimprej ustanovijo;

— komisije za obveščanje naj se pri svojem delu povezujejo z ustreznimi komisijami pri občinskih konferencah ZK in SZDL;

— organizacije in organi zveze sindikatov naj se vključijo v javno razpravo o predlogih zakona o družbenem sistemu informiranja in zakona o javnem obveščanju, pri čemer jim bodo kot politična stališča zveze sindikatov služili omenjeni dokumenti in ta stališča.

Republiški svet ZSS ugotavlja, da vzgojno-izobraževalni programi od osnovne šole do univerze ne nudijo dovolj znanj in vednosti, potrebnih pri samoupravnem obveščanju. Republiški svet se zavzema za uveljavitev samoupravnega obveščanja kot vrednote v celotnem vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Republiški svet priporoča Gospodarski zbornici Slovenije, da v programe izobraževanja za poslovodne kadre vključi tudi obveščanje v združenem delu.

Republiški svet ZSS predlaga, da bi pospešili razvoj področja

obveščanja v združenem delu tudi z večjo pozornostjo pri predlaganju in podeljevanju sindikalnih in drugih družbenih priznanj novinarjem in organizatorjem obveščanja v združenem delu. Ob tem pa naj bi za dolgoletno in kakovostno delo na tem področju uvedli posebna priznanja.

Republiški svet ZSS pričakuje, da bo v prizadevanjih za samoupravno preobrazbo družbenega sistema informiranja in sistema javnega obveščanja republiški komite za informiranje v večji meri prevzel strokovne in upravne funkcije.

Pri uresničevanju teh stališč bodo organizacije zveze sindikatov dobile potrebno strokovno pomoč in nasvete pri odboru RS ZSS za obveščanje in politično propagando in komisijah za obveščanje pri občinskih, medobčinskih in mestnih svetih zveze sindikatov.

Na podlagi 96. člena statuta Zveze sindikatov Slovenije je republiški svet Zveze sindikatov Slovenije na seji 24. septembra 1981 sprejel

Sklep o pripravah in izvedbi občnih zborov osnovnih organizacij zveze sindikatov in konstitutivnih sej sindikalnih konferenc v TOZD, konferenc osnovnih organizacij zveze sindikatov v DO in koordinacijskih odborov sindikata v SOZD v letu 1982

I.

Po statutu Zveze sindikatov Slovenije opravijo člani zveze sindikatov vsaki dve leti občni zbor osnovne organizacije; sindikalne konference v tozidih, konference osnovnih organizacij ZS v delovnih organizacijah, in koordinacijski odbori sindikata v sestavljenih organizacijah združenega dela pa svoje konstitutivne seje.

Na občnem zboru člani zlasti: — ocenijo delovanje v dveletnem obdobju, — sprejmejo programsko usmeritev za delovanje, — ocenijo finančno poslovanje in sprejmejo finančni načrt, — izvolijo člane v svoje stalne organe, — obravnavajo druga pomembna vprašanja.

V pripravah na občne zборе je treba upoštevati, da bodo letni potekali v času priprav na 10. kongres Zveze sindikatov Slovenije in 9. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije; v tem letu bodo tudi kongresi Zveze komunistov, Zveze združenj borcev NOV, Zveze socialistične mladine ter volitve v skupščine družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti. Republiški svet ZSS meni, da morajo biti vsebinske in organizacijsko-kadrovske priprave na občne zборе tesno povezane s pripravami na kongrese in skupščinske volitve, pri katerih imajo osnovne organizacije ZS pomembne in odgovorne naloge.

II.

Na občnih zborih osnovnih organizacij zveze sindikatov in konstitutivnih sej je treba temeljito oceniti aktivnost in učinkovitost osnovne organizacije in njenih oblik povezovanja v TOZD, DO in SOZD. Zlasti temeljito je treba oceniti uresničevanje tistih nalog, ki neposredno zadevajo interese v zvezi sindikatov organiziranih članov.

Treba je oceniti, kako je uresničena delovna usmeritev, sprejeta na prejšnjem občnem zboru

osnovne organizacije ali konstitutivni seji in usmeritve, ki so bile sprejete na letnih članskih sestankih in letnih (volilnih) sejah v obdobju med dvema občnima zboroma. Gre zlasti za ugotovitve, kako članstvo oblikuje politiko in stališča osnovne organizacije in kako izvršni odbor uresničuje ta stališča v procesih sprejemanja samoupravnih odločitev v tozidih; kako izvršni odbor sodeluje z izvoljenimi delegacijami za skupščine družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti; kako se stališča članstva OOZS uveljavljajo v delu konferenc in koordinacijskih odborov, kako se prenašajo v delovanje občinske in republiške sindikalne organizacije. Obenem je treba na občnih zborih tudi ugotoviti, kako se osnovne organizacije vključujejo v občinsko in republiško organizacijo ter kako uresničujejo stališča in sklepe, sprejete v okviru teh organizacij.

V oceni vsebine in učinkovitosti dela je treba izhajati iz dokumentov 9. kongresa Zveze sindikatov Slovenije in 8. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije, dokumentov 1., 2. in 3. konference ZSS in programskih dokumentov občinske organizacije zveze sindikatov.

Pri oceni aktivnosti je treba upoštevati celotno vsebino dela oziroma družbeno vlogo osnovne organizacije na podlagi ustave, zakona o združenem delu in drugih sistemskih zakonov, v katerih so opredeljene naloge sindikalne organizacije.

Sprejete ocene in ugotovitve o doseganju delovanja morajo biti podlaga za opredelitev programskih usmeritev za delovanje v prihodnjem obdobju. Pri usmeritvi pa je treba upoštevati, da je celotna družbenopolitična aktivnost v zadnjem obdobju in tudi v celotnem srednjeročnem obdobju usmerjena zlasti v uresničevanje politike gospodarske stabilizacije. V programskih usmeritvah je zato treba opredeliti naloge organizacij in organov zveze sindikatov pri:

1.

uresničevanju ciljev gospodarske stabilizacije v povezavi z obravnavo in sprejemanjem zaključnih računov in periodičnih obračunov ob nalogah, ki zadevajo prizadevanja: za povečanje produktivnosti, za smotno združevanje dela in sredstev, za zmanjševanje stroškov, za vpliv delavcev na dogovorjeno politiko cen, na izboljšanje preskrbe, za še večjo uveljavitev raziskovalne in inventivne dejavnosti, za doslednejšo uveljavitev svobodne menjave dela itd.;

2.

vlogi sindikalne organizacije pri sprejemanju in uresničevanju planskih dokumentov na podlagi dokumentov 1. konference Zveze sindikatov Slovenije o planiranju;

3.

uresničevanju resolucije 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije, kjer je treba predvideti aktivnosti na področju: pridobivanja in družbeno dogovorjenega razporejanja dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke; delegatskega odločanja in podružbljanja politike ter nadaljnega materialnega in socialnega razvoja organizacij združenega dela in družbe kot celote;

4.

uresničevanju načela delitve po delu in rezultatih dela na podlagi dokumentov 2. konference ZSS o delitvi po delu;

5.

uresničevanju usmeritev iz gradiva za 3. konferenco Zveze sindikatov Slovenije o vlogi in nalogah sindikatov pri uveljavljanju delavcev kot nosilcev socialne politike in zagotavljanju socialne varnosti. Gre za naloge in aktivnosti na področju: zaposlovanja in izobraževanja, zdravstvenega in invalidskega varstva ter varstva pri delu, življenjskih razmer delavcev, pokojninskega zavarovanja in socialne varnosti starejših občanov, produktivne izrabe delovnega in prostega časa delavcev ter oddiha in rekreacije;

6.

uresničevanju stališč organov zveze sindikatov na področju kulture, ljudske obrambe in družbene samozaščite, medsebojnega obveščanja delavcev in mednarodne dejavnosti;

7.

organizacijski in kadrovske usposobljenosti osnovne organizacije, delovanju sindikalnih skupin in drugim oblikam, prek katerih osnovna organizacija omogoča svojim članom aktivno sodelovanje v nastajanju njenih stališč in njihove uresničevanju.

III.

Za uspeh priprav na občne zборе je treba pravočasno opraviti tudi kadrovske priprave za volitve članov izvršnih odborov osnovnih organizacij ter delegatov v konference in koordinacijske odbore. Za člane izvršnih odborov osnovnih organizacij in delegate v konferenco ali koordinacijske odbore je treba evidentirati delavce, ki so z dosedanjim delom v sindikalni organizaciji in na drugih področjih v naši družbi dokazali, da so sposobni voditi in idejno usmerjati najširšo subjektivno silo delavcev v organizacijah združenega dela. Nosilci evidentiranja in kandidiranja članov organov in delegatov so osnovne organizacije zveze sindikatov in njihovi izvoljeni organi. Predloge evidentiranih možnih kandidatov za člane organov in delegate je treba obravnavati v koordinacijskih odborih za volitve v temeljnih organizacijah združenega dela in uskladiti z osnovno organizacijo ZKS in ZSMS.

Med evidentiranjem in kandidiranjem članov izvršnih odborov in delegatov je treba upoštevati načela kadrovske politike iz dokumenta »stalne kadrovske priprave na volitve«, sprejetega v RK SZDL in RS ZSS.

V začetku kandidacijskih postopkov je treba v osnovnih organizacijah oceniti delo predsednika in članov izvršnega odbora, delegatov v konferencah in koordinacijskih odborih, ter se dogovoriti, kateri od njih so s svojim dosedanjim delom pokazali, da jih je treba vnovič izvoliti v izvršni odbor OO zveze sindikatov oziroma za delegate v sindikalne konference in koordinacijske odbore. Ob tem, ko je treba zamenjati neaktivne člane izvršnega odbora in izboljšati strukturo ter usposobljenost celotnega izvršnega odbora, je treba zagotoviti tudi kontinuiteto dela ter zato v izvršnem odboru zadržati nekatere najbolj prizadevne člane.

Zlasti odgovorno in načrtno je treba izbrati kandidata za predsednika izvršnega odbora osnovne organizacije ZS ter za konferenco in koordinacijski

odbor. Pri kadrovanju je treba upoštevati, da morajo imeti kandidati poleg družbenopolitičnega znanja tudi osebne kvalitete kot so: samoiniciativnost, samostojnost, ugled, tovarištvo in pripravljenost dosledno uresničevati stališča sindikalnih organizacij.

O kandidatih za predsednike morajo razpravljati tudi ustrezne komisije oz. odbori občinskih svetov zveze sindikatov ali občinski odbori sindikatov dejavnosti ter svoje mnenje sporočiti osnovnim organizacijam oziroma organom osnovnih organizacij ZS v ozdu.

Osnovne organizacije ZS in občinski sveti ZSS naj svoje programe družbenopolitičnega usposabljanja prilagodijo pripravam na občne zборе, tako da bodo kandidati za predsednike in člane izvršnih odborov čimprej vključeni v sindikalne šole, seminarje in druge oblike usposabljanja.

IV.

V pripravah na občne zборе osnovnih organizacij zveze sindikatov in konstitutivne seje je treba ugotoviti, ali so pravila osnovne organizacije zveze sindikatov — sindikalne konference — in poslovnih konference odbora sindikata usklajeni z dokumenti Zveze sindikatov Slovenije. Če ta naloga ni bila opravljena na letnem članskem sestanku ali letni seji, je treba na občnem zboru oziroma konstitutivni seji sprejeti spremembe ali dopolnitve pravil oziroma poslovnika. Pravila je treba analizirati tudi zaradi ocene o tem, ali sta vsebina dela in organiziranost skladna s temeljnimi dokumentom osnovne organizacije.

V pripravah na občne zборе morajo osnovne organizacije pregledati in oceniti tudi svoje finančno stanje in administrativno-tehnično poslovanje. Izvršni odbor je dolžan urediti evidenco svojega članstva s članskimi kartoni in članskimi knjižicami, ki jih morajo imeti vsi člani osnovne organizacije. Urediti je treba tudi evidenco o vplačani članarini in njenem razporejanju. Poročilo za občni zbor mora obsegati tudi podatke o članstvu in članarini.

V.

Republiški svet ZSS skladno s svojimi nalogami v pripravah na 10. kongres priporoča, da:

— se opravijo občni zbori osnovnih organizacij zveze sindikatov in konstitutivne seje sindikalnih konferenc v temeljnih organizacijah združenega dela najkasneje do 28. februarja 1982.

— se opravijo konstitutivne seje konferenc osnovnih organizacij zveze sindikatov v delovnih organizacijah in koordinacijskih odborov sindikata v sestavljenih organizacijah združenega dela najkasneje do 31. marca 1982.

Občinski sveti so dolžni zagotoviti uresničevanje tega sklepa. V ta namen naj občinski sveti do 31. oktobra 1981 sprejmejo dogovor z osnovnimi organizacijami ter konferencami in koordinacijskimi odbori o pripravah in izvedbi občnih zborov in konstitutivnih sej. Občinski sveti sprejmejo v novembru poseben sklep, v katerem opredelijo svoje naloge, naloge svojih organov, članov občinskega sveta in predsedstva v pripravah na občne zборе. Skupaj s tem sklepom sprejmejo občinski sveti tudi rokovnik, v katerem bodo opredeljeni datumi za izvedbo občnih zborov ter konstitutivnih sej. Za izvedbo občnih zborov so odgovorni izvršni odbori osnovnih organizacij, še posebej pa njihovi predsedniki, sekretarji in blagajniki, skladno s svojimi nalogami pa tudi drugi člani izvršnih odborov.

Za pripravo in izvedbo konstitutivnih sej konferenc in koordinacijskih odborov so odgovorni sedanji organi in njihova vodstva.

VI.

Občinski sveti zveze sindikatov naj do 30. aprila 1982 izdelajo poročilo o izvedbi občnih zborov in konstitutivnih sej in na tej podlagi sprejmejo politično oceno.

Poročilo o izvedbi občnih zborov naj vsebuje podatke o opravljenih občnih zborih in konstitutivnih sejah, podatke o poteku in vsebini razprave ter o sprejetih ocenah in usmeritvah, podatke o organizacijskih in kadrovske spremembah, podatke, določene s sindikalno statistiko ipd.

V oceni občnih zborov naj občinski sveti ZS ugotovijo, kako so člani sodelovali na občnih zborih; analizirajo naj ocene o delovanju osnovne organizacije ZS v minulnem obdobju, ki so jih sprejeli člani na občnem zboru; analizirajo naj vsebinsko usmeritev delovanja osnovnih organizacij v prihodnje; ocenijo naj skladnost organiziranosti in metod delovanja s statutarnimi zahtevami; ocenijo naj usposobljenost novih vodstev osnovnih organizacij zveze sindikatov za opravljanje nalog itd.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije bo ocene in poročila občinskih svetov uporabil v pripravi gradiva za 10. kongres ZS, tako pri pripravi poročila za kongres, kot tudi pri pripravi usmeritev za nadaljnje delovanje Zveze sindikatov Slovenije.

Ocene in poročila bodo tudi podlaga za pripravo sprememb in dopolnitev statuta ZSS.

VII.

Statutarna komisija RS ZSS pripravi na podlagi tega sklepa konkretnjša vsebinska in organizacijska navodila z ustreznimi prilogami in obrasci in jih objavi v posebni brošuri za organizatorje občnih zborov.

Obletnica koroškega plebiscita

Narodnostni in razredni boj za Koroško

Letos mineva enainšestdeset let od koroškega plebiscita, ko je bil slovenski narod ponovno prevaran, kot že velikokrat v svoji zgodovini. Ponovno se ni uresničil načrt Zedinjene Slovenije. Po Primorski, ki je po dogovoru med imperialističnimi silami pripadla Italiji, smo Slovenci leta 1920 izgubili še Koroško. Slovenski narod je bil razdeljen med tri države in v nobeni od teh ni dosegel svoje narodnostne osamosvojitve in svobode. Slovensko narodnostno vprašanje je še naprej ostalo nerešeno, ideja Zedinjene Slovenije, ki se je rodila v revolucionarnem letu 1848, se ni izpolnila. Miniti sta morali še dve desetletji, da je slovenski narod po vsem svojem narodnostnem ozemlju vzel orožje v roke in začel z oboroženim bojem reševati narodnostno vprašanje. Še več. Zaradi tega, ker sta nemški nacionalsocializem in italijanski fašizem namenila Slovincem pravo narodnostno smrt, uničenje Slovencev kot naroda, se je ta narod dvignil v enoten boj za svoj narodnostni obstoj in hkrati za pravično rešitev narodnostnega vprašanja. Narodnoosvobodilni boj slovenskega naroda je hkrati tudi boj za Zedinjeno Slovenijo, boj, ki bo trajal, dokler ne bo osvobodena zadnja ped slovenske zemlje od Jadranskega morja do severnih slovenskih predelov, od Koroške do Sotle, je bilo zapisano v proglasu CK Komunistične partije Slovenije 22. junija 1941, ko je bil sprejet sklep o oboroženem uporu proti okupatorju. Štiriletni boj slovenskega naroda za narodnostno svobodo se je zaključil sicer zmagovito in uspešno,

Eden od nešteti nemških propagandnih letakov za koroški plebiscit, s katerim so Slovence odvrčali od glasovanja za Jugoslavijo.

Slovenci so dobili svojo državo v federativni zvezi z drugimi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi, a vendar je del slovenskega narodnostnega ozemlja ostal izven meja domovine. To pa je področje, ki smo ga izgubili že po prvi svetovni vojni zaradi imperialističnih zvez s plebiscitom oktobra 1920.

Izguba Koroške, plebiscit, ki je to izgubo potrdil, je pomenila za Slovence velik udarec. Meščanske stranke in meščanski politiki so se obnašali kapitulantsko, kot tudi dvajset let kasneje. Stališče Komunistične stranke Jugoslavije za Slovenijo do koroškega plebiscita jasno kaže na odnos proletarske partije do tega vprašanja, ki pa ni bilo samo narodnostno, ampak tudi razredno. Rdeči prapor je zapisal:

»... To so sadovi mira kapitalistične gospode v Parizu. Podžigati narodnostne strasti in odvra-

čati pozornost proletariata srednje Evrope od svojih interesov, to je smoter vseh plebiscitov, ki jih je prinesel Pariz. In določili so ga samo za tista ozemlja, za katera se jim je zdelo primerno. Predvsem je bilo treba čim bolj raztrgati srednjo Evropo, čim bolj vzbuditi in gojiti sovraštvo med Nemci, Poljaki, Čehi in Slovenci. Zato plebiscit v Vzhodni Pruski, na Tešinskem in na Koroškem in nikjer drugod.

Zato, zlasti pa, ker delavstvo ni tukaj, da bi delalo meje med narodi in da bi pomagalo buržoaziji graditi take meje, smo mi komunisti odklanjali plebiscit. Delavci morajo meje, ki jih gradi kapitalizem, razdirati in podirati...»

»... Predvsem je bil že način plebiscitne agitacije tak, da se je moral pristuditi koroškemu ljudstvu; saj so ga obsojali celo nekateri nacionalistični krogi. Prire-

janje veselje, sokolskih in orlovskih zletov, preplavljanje Koroške z agitatorji temnih značajev, nacionalna nestrpnost nasproti nemškemu elementu in klerikalna vsiljivost, vse to je moralo ob mentaliteti koroškega ljudstva doseči ravno nasprotno. Naravnost naivno pa je bilo kupovanje glasov s ceno aprovizacije, ki je dala možnost špekulacije in verižništva raznim agitatorjem, itd. Politična svoboda je stala pod zaščito jugoslovanskih bajonetov in policije, tako da se niti socialni demokratje, ki so se postavili v službo plebiscitne agitacije in dobivali v ta namen tudi potrebna sredstva od vlade, niso mogli svobodno gibati v plebiscitnem ozemlju. Shode so jim prepovedali, ker general Maister jih ni več potreboval; imel je »večino zasigurano«. Da niso bili vzraščeni nad upravo, tega pač ni treba posebej poudarjati, ker nad njo se jezijo celo patentirani »Jugoslovani«, kot so naši liberalci okoli »Jutra« in »Naroda«...»

»S pomočjo mednarodnega proletariata bo jugoslovanski komunistični proletariat rešil ta problem za časa proletarske revolucije — ki ni za gorami — na ta način, da bo z lica zemlje strl imperializem, nacionalni in socialni sovinitizem.« To pa je bil v grobem tudi program Osvobodilne fronte slovenskega naroda med narodnoosvobodilnim bojem in revolucijo. Žal pa tudi v tem boju ni uspelo rešiti vprašanja Koroške in s tem vprašanja Zedinjene Slovenije.

Zdenko Čepič

KRONOLOŠKI PREGLED

1920

10. oktober — S koroškim plebiscitom se je slovenska Koroška priključila republikli Avstriji. Rezultati volitev: za Jugoslavijo je glasovalo 15.279 volilcev ali 41 odstotkov, za Avstrijo pa 22.025 volilcev ali 59 odstotkov. Vzrokov za tak izid plebiscita je več, v danem trenutku pa je bila za koroškega delovnega človeka bolj privlačna družbeno napredna avstrijska republika kot konservativna kraljevina SHS.

1934

5. oktober — V Doljni Lendavi je izšla prva številka Ljudske pravice, legalnega tednika KP Jugoslavije v Sloveniji. Do oktobra 1935, ko se je list preselil v Ljubljano, ga je urejal Miško Kranjec, do 6. marca 1936, ko ga je oblast prepovedala, pa Ivan Kreft. Za Ljudsko pravico je Edvard Kardelj v spominskem sestavku zapisal: »Dan, ko se je pojavila prva številka Ljudske pravice, je upravičeno zabeležen kot eden najvažnejših datumov v razvoju Komunistične partije Slovenije.« Ljudska pravica si je v času svojega izhajanja pridobila naročnike iz vse Slovenije in je s svojimi prispevki, ki so bili napisani preprosto in prepričljivo, krepila revolucionarno zavest slovenskih množic. Kljub temu, da je bila v prvi vrsti namenjena delovnemu ljudstvu slovenskega podeželja, je vseskozi enakovredno poudarjala boj in zahteve delavskega razreda.

1941

7. oktober — Šoštanj je postal prvo osvobodeno mesto na Slovenskem. Za eno noč ga je osvobodil Štajerski partizanski bataljon, ki je s svojimi šestimi udar-

nimi skupinami vdrl v mesto. Nemci so se maščevali in 10. oktobra ustrelili 10 talcev.

12. oktober — V Ljubljani, na Triglavski ulici je bil plenarni sestanek okrožnih odborov OF z italijanskega okupacijskega področja, ki se ga je udeležilo 25 do 28 delegatov in ga je vodil Boris Kidrič. Sprejeli so resolucijo, v kateri pozdravljajo vse dotodanje odloke Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora in Izvršnega odbora OF ter v celoti odpravljajo njuno delo. Poslali so tudi resolucijo SNOO in glavnemu poveljstvu slovenskih partizanskih čet.

1943

9. do 11. oktober — Pred izrednim vojaškim sodiščem v Kočevju so sodili 21 voditeljem bele in plave garde, ki jih je narodnoosvobodilna vojska ujela na Turjaku in v Grčaricah. Obtoženi so bili narodne izdaje in hudih vojnih zločinov. Sodišče jih je 16 obsodilo na smrt, 4 na prisilno delo, enega pa je oprstilo. IO OF je 12. oktobra zavrnil prošnje za pomilostitev.

1951

6. do 8. oktober — V Zagrebu je bil 2. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije. Na zasedanju so obravnavali vprašanja o produktivnosti dela, zaščiti delavcev, sodelovanju z organi ljudske oblasti, predvsem pa o vlogi sindikatov pri delovanju delavskih svetov in kulturnem izobraževanju in usposabljanju delavcev za samoupravljanje.

1966

4. do 6. oktobra — Centralni komite ZKJ je na svoji 5. seji sprejel predlog o reorganizaciji organov ZKJ. Izvoljeno je bilo 35-člansko predsedstvo CK ZKJ in njegov 11-članski izvršni komite. Josip Broz Tito je bil izvoljen za prvega predsednika ZKJ, za sekretarja IK CK ZKJ pa Mijalko Todorovič. Reorganizacija je zajela tudi organizacijo ZKJ v JLA. Uveljavila je načelo paritete in je trajala vse do 9. kongresa ZKJ 1969. Spremenil se je tudi vrstni red kongresov ZK po republikah in pokrajinah. Ti so bili poslej pred zveznim kongresom ZKJ.

Nagradna križanka št. 36

Rešitve pošljite do 20. oktobra 1981 na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnic: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 36. Nagrade so 300, 200 in 150 dinarjev.

REŠITEV NAGRADNE KRIŽANKE ŠT. 34

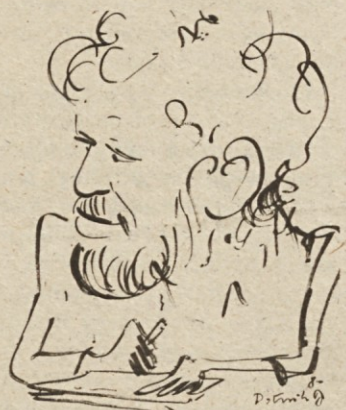
ANATOLIJ KARPOV, TITO, SEVERNA AMERIKA, RTIČ, INDIJ, SMER, VIDRA, RE, SAONE, ISTOČASNOST, TV, TNT, KOBE, APARAT, EAK, ADIVAR, ELO, ITO, NDR, KORPA, JC, TOBAK, TNALO, ILLINOIS, RUMA, KEPER, NIKOLAJ PIRNAT, AŽIO, ANAS, NAAB, ANA

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 34

1. nagrada 300 din: Zdravko Podlesek, Kocljeva 6, 69000 Murska Sobota;
  2. nagrada 200 din: Damijan Plut, Belokranjska 4, 68340 Črnomelj;
  3. nagrada 150 din: Ludvik Golec, Vreskovo 6, 61420 Trbovlje.
- Nagrade bomo poslali po pošti.

DE	GLAVNO MESTO SLOVAŠKE	MEJNI PREHOD Z ITALIJO	IGRALKA KARIC	DOMAČA TVORNICA RUBLJA	ZOLICAŠTA SNOV	GIBANJE ZRAČNIH GMOT	ISAAC NEWTON	ZVEZNA DRŽAVA V ZDA	ČAŠČENJE, OBOŽEVANJE, SPOŠTOVANJE	DE	JADRANSKI OTOK	LUIGI GALVANI	LETOPIŠ, KRONIKA	IT. AVANTO, SKLADATELJ (LUIGI)	PREBIVALEC ISTRE	DE	MEJNA KOLOČINA ALI ZNESEK	STRUPEH ALKOLOID	DEL TEDNA	
IZRASTEK NA KOZI									NAČRTI, PROGRAMI							NEVARNO SINTET. MAMILO				
DOLOČANJE DIAGNOZE Z RENTGENOM									REKA V PAKISTANU							TITAN				
PRISTROJ, NAPRAVA							STAR. AM. METALEC KROGLE				SINJEBELA KOVINA (STIBIUM)									
TELUR			ZBORNICA	NAJBOLJŠI DOSEŽEK			SMELOST			STRUPEH ELEMENT							IGOR PRETNAR		VELIKA SKUPINA NARODOV	
INKOVSKI VLADAR				RAZTELESEVALEC					ITALIJ. RADIO	JADRANSKI OTOK							GENIJ			
MESTECE NA PELJEŠCU				BIVŠI NOGOMETAS ZAGR. DINAMA (KRASNODAR)					NOVOZEL. DOMAČINI				TVOREC, PISEC						LARS ONSAGER	
JUŽNOAM. KAMELA				SESTAVIL: R. N.	RACAK							SOD. SLOV. PESNICA (MAJDA) 1000 KG.							PODSTREŠNA SOBICA, PODSTREŠJE	
NEUMNOST, BEDARIJA				DALMAT. ŽEN. IME	VRSTA KRIVULJE														IRSKI PISATELJ O'FLAHERTY	
SOVJETSKO MESTO OB VOLGI						PRASTARA IGRACA				VRSTA ZELNJEVE, ZAČIMBA									PEVKA RE-DZEPOVIC	
NEKDANJA SIRIJA Z MEZO-POTAMIJO						EMIL JANNIGS				SARAJEVO									LESKOVAC	
								KNJIŽNI JUNAK M. LE-BLANCA												DE IVO ANDRIĆ
																				NEKD. GERMANSKO PLEME

Peta slikarska kolonija Gorenje Elrad — Avtoradgona

Kolonija mora ostati

Avtor teksta (spod peresa Bogdana Potnika)

Kulturnim zanesenjakom v gornjeradgonskih delovnih organizacijah Elradu in Avtoradgoni je te dni uspel še en kulturni podvig. »Pod streho« so spravili že peto slikarsko kolonijo. Radi bi še kakšno. No ja, če je verjeti njihovi kulturni sli, potem to niti ni vprašanje. Drugače je, če na stvar gledamo v luči zdajšnjih nič kaj rožnatih gospodarskih razmer. Njen sij je tudi pri gornjeradgonski kulturi čedalje bolj

medel. Tako slab je že, da se v planih za prihodnje leto kulture marsikje skorajda ne vidi več.

»Ampak«, pravijo kulturniki, »ne bomo se dali. Imamo široko podporo delavcev. Kajpak smo za stabilizacijo, za varčevanje in sploh za boljše gospodarjenje, vendar se tega lotevamo tako, da ne bomo ravno v kulturi najprej iskali grešnega kozla. O ja, o tem bo še tekla beseda. Že pri

obravnavanju naših gospodarskih načrtov za prihodnje leto...«

Smo na zaključnem delu letošnje slikarske kolonije. Sedem slikarjev — delavcev je sedem dni trdo delalo. V tovarnah med delavci, zunaj na polju in med vinogradi. Rezultat dela je pred nami. To so slike, ki zvesto odsevajo čar štajerske pokrajine. Motivi so delavski, kmečki. Rekli bi lahko: socialni.

Slike so nastajale tudi med delavci v proizvodnji. Je to zgolj naključje? »Ne«, pripoveduje Marica Gornjak, predsednica Delavsko prosvetnega društva v Gorenju-Elrad, tako je že od vsega začetka. Slikarji so sami izrazili željo, da bi šli med ljudi v proizvodnjo. Seveda, saj so tudi sami delavci.

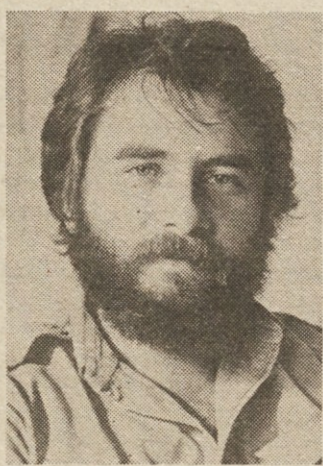
Kaj imajo delavci od kolonije? Bi rekla, da veliko. Vidijo slikarje. Spoznajo, da so to živi ljudje, njihovi ljudje. Spoznavajo delo slikarjev. Opazujejo platno od začetka do konca. Spoznajo, da so to njihove slike. Jih tudi kupujejo. In kar je zelo pomembno, danes me nihče več ne vpraša, za kaj smo dali denar. Vsi vedo, za kaj smo ga dali. Na to jih spominjajo slike v naših sejnih prostorih, jedilnici in drugje. V njih

cela drugačnem položaju sta delimo Drago Bukovec iz mariborskih Livarn in Bogdan Potnik iz kamniškega Titana. V njunih delovnih organizacijah spodbujajo slikanje in kulturno udejstvovanje sploh. Oba sta dobila izreden dopust, da sta lahko sodelovala v koloniji. Povesta pa tudi, da sta k takšnim razmeram precej pripomogla tudi sama.

Kar zadeva položaj slikarjev amaterjev, jim je vse prej kot z rožicami postlano. Če kdo med njimi ne živi zgolj od tihega zadovoljstva, ki mu ga nudi slikanje, ampak želi pokriti tudi najnujnejše stroške, ki ga terja leto, mora postati tudi trgovec. Res je, da je komercialna pri ljubitelstvu drugotnega pomena, res pa je tudi, da mora umetnik živeti. In priznajmo: marsikdo med

okviru dveh delovnih organizacij. To je premalo pa tudi predrago. Takšnega mnenja je tudi Tone Štefanec: »V kolonijo bo treba nujno pritegniti tudi druge organizacije združenega dela na tem območju. Smotre pa tudi rezultate slikarske kolonije v Gornji Radgoni moramo približati čimširšemu avditoriju delavcev in občanov. Načrte za prihodnje bomo zastavili tako, da bi kolonija prepotovala čimveč delovnih organizacij in krajevnih skupnosti. Tudi razstave naj bi bile v več krajih. Poleg tega pa bo treba presekat še nekaj: nikakor namreč ni več sprejemljivo, da bi bile posamezne kolonije (dvajset jih je vsako leto na Slovenskem) zaprte samo v določene organizacije združenega dela ali občine. Vse te likovne postaje moramo nujno vključiti v širši slovenski prostor. Tako naj bi dosegli dvoje: na posameznih koloni-

FOTOAMATER NA OBISKU

Marjan Paternoster

sedaj pripravlja svojo prvo pesniško zbirko.

Svoje izkušnje, znanje in ne nazadnje želje je sedaj združil v delu, ki ga opravlja kot oblikovalec. Vanj uspešno vključuje tudi fotografijo. Najraje in kadar mu čas dopušča, razmišlja, išče ideje in oblike plakate.

»Za izdelavo dobrega plakata je potrebnega kar precej znanja, predvsem tehnike izvedbe. Najvažnejša pa je prav gotovo ideja. Za oblikovanje pa moraš imeti veliko idej in isto velja za fotografijo. Marsikdo se sprašuje, zakaj imajo nekateri ogromno vedno svežih idej, ko je do njih tako težko priti. Skrivnost je preprosta in ni zrasla na mojem zelniku. Tisti, ki ima široko in temeljito znanje, ima tudi veliko idej. Na primer, če zagledaš motiv, ki ti je všeč, boš, če veliko veš, lahko razmišljal na več načinov in v več smereh. In zamisel boš lahko takorekoč v hipu izoblikoval in tudi realiziral na primernejši način.«

Za Marjana so še vedno najpomembnejši, najznamenitiji, najprivlačnejši in privlačni tisti trenutki, ko v temnici nastaja fotografija. To so trenutki tistega pričakovanja, ko boš ugotovil, ali je na papirju nastalo, kar si si zamislil.

In motivi, ki ga privlačijo? Sam jih je uvrstil v štiri zaokrožena področja: smrt, sam, svetloba, gibanje. Njegove fotografije so praviloma melanholične in temne, čeprav je Marjan na videz po naravi vesel in živahen fant. Čudno!

S svojimi 150 različnimi fotografijami je Marjan doslej sodeloval na 70 razstavah. Prejel je 25 medalj in priznanj in si pridobil naziv fotoamaterja prve stopnje.

Andrej Agnič

»Ko sem bil star šest let, mi je oče prvič posodil svojo mehovko. Lahko sem sam poslikal ves film. Odtlej me avtomobilčki, mehanotehnika, znamke, skratka vse, s čimer sem se tako rad igral, ni več zanimalo. Komaj sem čakal na nedeljski izlet in na film, ki mi ga je oče vsak teden kupil. Še bolj nestrpnost pa sem potem pričakoval fotografije.« Tako je začel o svojem konjičku — fotografiji, pripovedovati Marjan Paternoster iz Ljubljane.

Prvo navdušenje tudi kasneje ni popustilo. V osnovni šoli se je vključil v fotokrožek, prav tako v gimnaziji. Prvi uspehi na šolskih razstavah so njegovo navdušenje še poglobili in svoje znanje je hotel razširiti. Vpisal se je v foto-kino klub Planinske zveze Slovenije.

»Mnogo novega sem se naučil v klubu,« se spominja Marjan, »predvsem s fotografsko tehniko sem se temeljito seznanil. Pri izbiri motivov pa sem se kmalu začutil preveč utegnjenega. Enostransko smo jih izbirali in obravnavali. Ni bilo tiste širine, kot sem si jo želel.

Motilo me je tudi to, da smo motive največkrat iskali skupaj in seveda potem imeli vsi tudi podobne fotografije. Treba se je bilo kar precej potruditi, da si se izmotal iz te enostranosti.«

Marjan Paternoster je že od otroških let dalje čutil potrebo po izražanju. Izražanju tistega, kar je videl in občutil sam ali pa posredovanju tistega, kar so ustvarili drugi. Skratka, potrebo po pripovedovanju. To svojo željo je poizkušal in jo še poizkuša zadovoljiti na več načinov. In kot pravi sam, je v iskanju načinov izražanja še danes precej razdrobljen.

Že po osemletki se je hotel vpisati na fotografsko šolo, pa ravno tisto leto niso vpisovali v prvi letnik. Potem se je nekaj časa navduševal tudi za gledališče, kjer je tudi nekajkrat nastopil v študentskih letih, dokončal je arhitekturo, bil dve leti napovedovalec na Radiu študent. Medtem je tudi precej risal in posnel nekaj osemmilitrskih filmov, predvsem dokumentarnih in potopisnih. In še to nam je zaupal, da prav

Bogdan Potnik med delom

najdejo sebe, del spominov pa tudi pogovorov in živih stikov s slikarji.«

Različni vetrovi

Slikarji so prišli z različnih koncev Slovenije. Povsod ne pihajo isti vetrovi. Veronika Rakuš iz mariborske Elektrokovine je brez težav lahko sodelovala v koloniji. Pravi: »V delovni organizaciji s poslušom gledajo na moje udejstvovanje. Hvaležna sem jim.« Drugačno zgodbo je povedal Zdenko Krpan iz ajdovskega SGP Primorja: »V SGP Primorje smo trije, ki se ukvarjamo s slikarstvom. Imeli smo že več razstav — v Mariboru, Ljubljani, Slovenj Gradcu in še kje. Pri nas sicer radi vidijo, da slikamo. To pa je tudi vse. Ko pa je treba pomagati, kaj nuditi, se o posluhu za naše delo ne more več govoriti. Pa ne bi rekel, da sem anonimen v delovni organizaciji.

Sodelavci poznajo moje slike, jih tudi hvalijo. Res pa je, da me imajo nekateri spričo razmer, v katerih delam, tudi za malo norega. No, pa kaj bi: pomembno je, da čutim tisto tiho zadovoljstvo, ki mi ga nudi slikanje, tisti stisk sodelavčeve roke, ko mi čestita za uspešno platno... Upam, da se bodo razmere spremenile na bolje.« Spet v do-

formalnimi amaterji sicer žanje sloves resničnega umetnika.

»Res je,« pove Tone Štefanec, organizacijski tajnik ZKOS, »likovni umetnik je prepuščen samemu sebi. Pri svojih nastopih je zastavljen. Med vsemi sodelujočimi je pogosto samo on tisti, ki ne dobi nikakršnega honorarja. Tako mu ne preostane drugega, kot da sam plačuje svoje delo, prireja razstave. Le redkokdaj se kdo spomni, da bi odkupil kakšno delo. Na področju organiziranja likovnih umetnikov pripravljamo neke novosti, ki naj bi tudi tem ljudem prinesle boljše čase.«

Kolonijo približati čimširšemu avditoriju

»Kakor koli že, kolonija mora ostati«, upajoče trdi Dragica Gornjak. Dala bom vse od sebe, da se bomo srečali tudi prihodnje leto.« Kajpak je ena sama Dragica Gornjak premalo. Kolonija, in ne samo ta, bi jih potrebovala še več. Morda pa le pridejo. Če bi sodili po besedah na zaključnem pogovoru, se bo poslej v Gornji Radgoni ukvarjalo s slikarsko kolonijo še več zanesenjakov. In prav v tem je njeno upanje.

Vendar kolonija, takšna ali drugačna, ne more ostati zgolj v

jah ne bi sodelovali vedno eni in isti slikarji in drugič, temu snovanju bi približali tudi kritiko. Kajpak nam pri tem ne gre, da bi enačili ljubitelstvo s profesionalizmom, želimo pa le, da bi iz vsega tega izluščili tisto, kar je umetniškega tudi v ljubitelstvu.« Dodajmo le, da si Tone Štefanec ni mogel kaj, da tu in tam ne bi nastopal lokalno, dasi je republiški kulturni funkcionar. To pa verjetno samo zato, ker je izšel prav iz Gornje Radgone, ker je bil prav on »oče« te slikarske kolonije.

Razmere na področju likovnega ustvarjanja med ljubitelji torej še zdaleč niso rožnate. To nam nazorno potrjuje prav slikarska kolonija Elrad-Avtoradgona. Res je, da bodo ogromno stvari morali postoriti prav slikarji sami in pa kulturni zanesenjaki v združenem delu. Res pa je tudi, da bi morali imeti več posluha za njihove težave. Nikakor pa ni sprejemljivo, da bi zavoljo naše nerazgledanosti tovrstno udejstvovanje prepustili (v interesu stabilizacije seveda) stihiji. Kajti med delavci v Gornji Radgoni, ki so občudovali umetnive njihovih »stanovskih tovarišev«, so se domače počutili tako slikarji kot tudi drugi »nepristranski« obiskovalci, skupaj z nami. Vsi smo si na koncu zaželeli, da bi se prihodnje leto spet videli...

Ivo Kuljaj

Ječa I